

ANALIZA POLITIKA

"DJECA I MLADI S PROBLEMIMA U PONAŠANJU – DESETLJEĆE IZA NAS"

Autorica: Antonia Popić, mag. sociologije

Sadržaj

1. UVOD.....	2
2. PROBLEMI U PONAŠANJU DJECE I MLADIH	6
2.1. Terminologija	6
2.2. Prevencija problema u ponašanju	7
2.3. Obiteljsko okruženje	10
2.4. Obrazovno okruženje	12
2.5. Lokalna zajednica	16
3. METODOLOGIJA.....	18
4. ZAKONSKI OKVIR	19
5. POJAVNOST, MJERE ZAŠTITE I SANKCIJE	57
6. DEINSTITUCIONALIZACIJA I TRANSFORMACIJA	68
7. GRAD ZAGREB.....	88
8. GRAD SPLIT.....	103
9. GRAD OSIJEK.....	114
10. GRAD RIJEKA	120
11. ZAKLJUČAK.....	125

1. UVOD

Razdoblje individualnog sazrijevanja uvijek je bremenito specifičnim teškoćama s kojima se suočavaju kako mladi koji se trebaju integrirati u određeno društvo, tako i društvo koje treba prepoznati i apsorbirati novine koje svaka nova generacija u većoj ili manjoj mjeri donosi. Suvremena generacija mladih u Hrvatskoj, kao i u većini zemalja europskog okruženja, sazrijeva u općim društvenim uvjetima koji se znatno razlikuju od onih u kojima su odrastale ranije generacije mladih¹.

Tradicionalni modeli koji su prethodnim generacijama davali stabilnost i putokaze su nestali a promjene koje se zbivaju u suvremenom svijetu, gotovo uvijek i svuda, prije i više od drugih pogađa upravo mlade (Žižak, 2004, 47) koji su stoga u svom odrastanju opterećeni brojnim rizicima, priklanjaju se i preuzimaju različite rizične životne stilove i ponašanja (Meščić-Blažević, 207, 305). Kao fokus brižnog društva usmjerenog na pozitivan razvoj izdvajaju se djeca i mladi, a posebno oni koji izrastaju u okruženju rizika i do kojih zaštite rijetko dopiru (Ferić, Kranželić, 2001, 65).

¹ <http://mladi-eu.hr/wp-content/uploads/2015/07/Nacionalni-program-za-mlade-14-17.pdf>

Napredak suvremenog društva doveo je do sve učestalije pojave **problema u ponašanju**. Kao glavni razlog za zabrinutost ističe se njihov negativan utjecaj na razvoj pojedinca kao i posljedice koje se odražavaju na cijelo njegovo okruženje (Zrilić i Šimurina, 2017, 29). Probleme u ponašanju, kao sveobuhvatan naziv i pojam za različite forme neprimjerena i društveno neprihvatljiva ponašanja, u literaturi susrećemo pod vrlo različitim nazivima: **rizično, antisocijalno, asocijalno, devijantno i delinkventno ponašanje**. (Meščić-Blažević, 207, 301).

Tijekom posljednjih godina dolazi do izrazitog jačanja opće društvene svijesti o potrebi dosljednije i očitije afirmacije prava svih ranjivih društvenih skupina, među kojima su, uz ostale, i djeca i mladi s problemima u ponašanju (Bouillet, 2005, 108) te briga za djecu i mlade sve više nadilazi okvire obiteljskog utjecaja, odnosno pripada području javnog interesa i nalazi se na razini javne potrebe, što je u skladu s vrijednostima demokratskih i humanistički orijentiranih društava (Mataga Tudor, 2001, 314).

Problemi u ponašanju djece i mladih izuzetno su složena i promjenjiva pojava. S druge strane, odgovori društva, kako kod nas, tako i u svijetu, ne prate uvijek tu dinamičnost i složenost (Koller-Trbović i Žižak, 2012, 50). Radi se o djeci i mladima koji radi obilježja svoga ponašanja i okolnosti u kojima odrastaju, iziskuju posebnu društvenu skrb i zaštitu, kako bi se osigurala njihova socijalna integracija (Bouillet, 2005, 108). Definiciju **prevencije problema u ponašanju djece i mladih** moguće je svesti na činitelje bilo koje stručne politike koja će smanjiti broj djece i mladih s problemima u ponašanju ili broj onih koji su zbog izostanka preventivnih mjera izloženi progresivnom napredovanju problema u ponašanju sve do razine vršenja kaznenih djela (NN, 98/09).

Slojevitost pojavnosti problema u ponašanju kod djece i mladih zahtijeva odgovor stručnjaka koji obuhvaća sve razine intervencijskog spektra od prevencije do tretmana. Usklađenost potreba i intenziteta rizika u ponašanju djeteta s pravodobnošću i vrstom intervencije (tretmana) nerijetko izostaje, što se ogleda kroz smještaj djeteta u dom kao izbor mjere u odnosu na dijete i roditelje².

² <https://mdomsp.gov.hr/operativni-plan-deinstitucionalizacije-i-transformacije-domova-socijalne-skrbi-i-drugih-pravnih-osoba-koje-obavljaju-djelatnost-socijalne-skrbi-u-republici-hrvatskoj-2014-2016-2002/2002>

Ekspanzija **institucionalnog odgoja i tretmana** na području Republike Hrvatske događa se u 20. stoljeću. Tada s radom počinje sve veći broj institucija čija je svrha bila, ali još uvijek jest briga o zdravlju i njega, odgoj, socijalna i psihološka podrška. U literaturi se ističu četiri odvojene, ali paralelne, pozitivne funkcije institucije (Sladović Franz, 2003 prema Sovar, 2015, 313):

1. održavanje – zadovoljavanje temeljnih tjelesnih i psihičkih razvojnih potreba djece u skladu s njegovom dobi, razvojnom fazom te specifičnim zahtjevima;
2. zaštita – sprečavanje daljnjeg zlostavljanja djeteta i/ili drugih oblika ugroženosti uz zaštitu i promociju djetetovih prava i interesa;
3. kompenzacija – oporavak djeteta od stresnih i traumatskih događaja koji su prethodili ili uzrokovali smještaj u ustanovu;
4. priprema – osposobljavanje djeteta i mlade osobe za povratak u obitelj ili samostalan život razvijanjem praktičnih vještina i znanja, te emocionalne stabilnosti i otpornosti.

No, u uvjetima institucija djeca i mladi uglavnom ne uspijevaju prebroditi poteškoće zbog kojih su prvotno izdvajani iz svojih obitelji. Ishodi institucionalizacije značajnije su lošiji od očekivanih ili onih koje ostvaruju djeca i mladi koji su svoje djetinjstvo proveli u neinstitucionaliziranim okolnostima što se osobito odnosi na djecu koja su najranije razdoblje djetinjstva, do treće godine starosti, provela u instituciji (Nelson, 2004 prema Sovar, 2015, 313).

Iako je institucionalna skrb još uvijek najčešći oblik izvanobiteljskog zbrinjavanja djece u većini europskih zemalja, daljnji razvoj slijedi smjer deinstitutionalizacije, restrukturiranja institucionalne skrbi, jačanja prevencije i mjera izdvajanja djece iz bioloških obitelji i razvijanja alternativnih oblika zbrinjavanja. Procesom **deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne skrbi** nastoji se smanjiti broj ulazaka i povećati broj izlazaka djece iz institucija u nove oblike skrbi, pri čemu je poseban naglasak stavljen na reintegraciju obitelji i razvijanje usluga u zajednici.³

³ <https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages/djeca%20i%20obitelj/Operativni-plan-1-10.doc>

Budući da je odredbama Konvencije o pravima djeteta zajamčeno pravo djeteta na odrastanje u obiteljskom okruženju, smještaj djeteta u ustanove socijalne skrbi treba biti iznimka i koristiti se samo u situacijama kada je to neophodno, a sve se više usmjeravati na obiteljske oblike skrbi i razvoj usluga podrške u zajednici. Poticanje obiteljskog smještaja umjesto institucionalnog u skladu je i s preporukama Vijeća Europe, Odbora za prava djeteta UN-a i drugih međunarodnih organizacija. (Laklija i sur., 2012, 110).

Nasuprot institucionalnoj skrbi, **udomiteljska skrb** predstavlja zamjensku obiteljsku skrb djetetu koja svoje životne potrebe ne može ostvariti u vlastitoj obitelji. Udomiteljstvo predstavlja najprimjereniji zamjenski oblik obiteljske skrbi jer se time djeci omogućuje odrastanje, razvoj i iskustvo života u obiteljskom okruženju. Pružanje usluga udomiteljstva razlikuje se po rasprostranjenosti u Republici Hrvatskoj te po kvaliteti usluga udomiteljskih obitelji. Kvaliteta i broj pružanja usluga udomiteljstva razlikuje se i prema kategorijama korisnika: za djecu, za odrasle osobe, osobe s invaliditetom, psihički bolesne osobe kao i za djecu s problemima u ponašanju⁴.

⁴ <https://zakonodavstvo.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/Ministarstvo%20soc.%20politike%20i%20mladih%20Iskaz.pdf>

Zaštita djece i mladeži s problemima u ponašanju u sustavu socijalne skrbi obuhvaća postupanje prema korisnicima u skladu s odredbama Zakona o sudovima za mladež, Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, Obiteljskog zakona i Zakona o socijalnoj skrbi. U ovom radu prikazan je normativni okvir prevencije problema u ponašanju djece i mladih kao i postupanja prema njima i prikaz dostupnosti socijalnih usluga toj korisničkoj skupini. Presjek sadašnjeg trenutka u zakonodavnom, institucionalnom i društvenom okruženju će koristiti kao alat za poboljšanje zagovaračkih aktivnosti, razvijanje alata i povećanje kvalitete u djelovanju na području prevencije problema u ponašanju.

2. PROBLEMI U PONAŠANJU DJECE I MLADIH

2.1. Terminologija

Pojam „**poremećaji ponašanja**“ dolazi iz područja medicine, te obuhvaća niz vrlo različitih odstupanja u svim područjima funkcioniranja djece i mladih, od odnosa s bližnjima, socijalnom okolinom i autoritetima, preko poteškoća u pogledu prehrane, spavanja i nevoljnih radnji, laganja, krađa, korištenja i preprodaje ilegalnih psihoaktivnih sredstava, bježanja od kuće i skitnje, do agresivnosti, nasilja, provala, paljevina, silovanja i drugih oblika asocijalnog, antisocijalnog i kriminalnog ponašanja (NN, 98/09).

Kako se uz svu ovu širinu područja veže i odgovarajući raspon u pojavnosti, intenzitetu, trajanju, složenosti te širini i težini posljedica, s tim oblicima ponašanja povezan je izuzetno veliki broj pojmova - *odstupanja u ponašanju, aberantno, rizično, devijantno, disocijativno, poremećeno, neprihvatljivo, asocijalno, antisocijalno, kriminalno ponašanje, nedovoljna socijalna integracija, opozicijska ponašanja, poremećaji emocija i ponašanja i slično* (NN, 98/09).

⁵ U radu se koristi termin „problemi“ prema prihvaćenim standardima za terminologiju koje je izradilo Povjerenstvo pri Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u Zagrebu 2011. godine.

U Hrvatskoj je u širokoj socijalnopedagoškoj upotrebi termin „**problemi u ponašanju mladih**“⁵ koji se odnosi na *vrlo široku lepezu ponašanja različitih manifestacija, obilježja, intenziteta, trajanja, složenosti, opasnosti i/ili štetnosti* (Koller-Trbović, 2004, 83) te obuhvaća ponašanje koje (Uzelac, 2004, 76):

- a) *Odstupa od širokog okvira uobičajenog ponašanja mladih ljudi određene sredine,*
- b) *Predstavlja štetnost za pojedinca i/ili za njegovu okolinu,*
- c) *Iziskuje dodatnu stručnu pomoć.*

Profesorice Dobrenić i Poldrugač s Edukacijsko - rehabilitacijskog fakulteta⁶ ustanovile su jednu od prvih definicija problema u ponašanju djece i mladeži kod nas: *skupni naziv za sve one pojave biološke, psihološke i socijalne geneze koje manje ili više pogađaju pojedinca i nepovoljno djeluju na njegovu aktivnost i reaktivnost, te neugodno ili, dapače, štetno i opasno, utječu na druge pojedince i društvene organizacije (obitelj, dječje ustanove, školu, užu i širu zajednicu).*

⁶ Odsjek za poremećaje u ponašanju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet (tada Fakultet za defektologiju) Sveučilišta u Zagrebu, autorice Terezija Dobrenić i Vlasta Poldrugač (1974.)

2.2. Prevencija problema u ponašanju

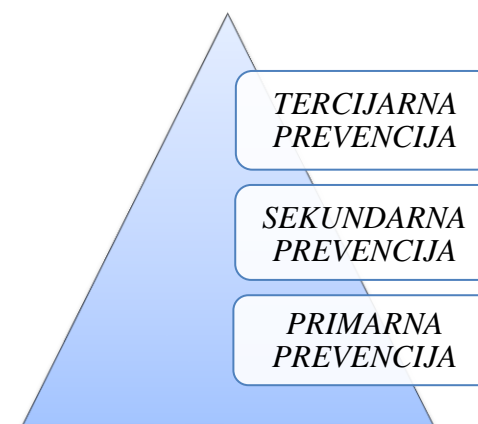
Glavno određenje i osnovni smisao prevencije je u tome da se određenim intervencijama, postupcima i kontinuiranim, katkada i vrlo dugotrajnim, sustavnim djelovanjem nastoji otkloniti, poništiti ili kompenzirati djelovanje rizičnih činitelja i implementirati, razviti i ojačati zaštitne, kako bi se spriječio nastanak i razvoj određenih nepoželjnih pojava (Janković i Bašić, 2001, 27).

Koncept **faktora rizika i zaštitnih faktora**, odnosno reduciranje rizičnih i jačanje zaštitnih čimbenika čini osnovu suvremenih pristupa u prevenciji problema u ponašanju mladih (Meščić-Blažević, 207, 304). Rizični čimbenici odgovorni su za pojavu niza aberacija u domeni psihosocijalnog funkcioniranja, dok je, s druge strane, učinak protektivnih čimbenika uspješna prevencija i suzbijanje širenja problema u ponašanju, te otklanjanje njihovih posljedica (Janković i Bašić, 2001, 27).

Nacionalna strategija prevencije problema u ponašanju djece i mladih djelovanje u svrhu prevencije problema u ponašanju djece i mladih razumijeva kao „*složeni sustav mjera, aktivnosti i kontinuiranih napora usmjerenih otklanjanju rizičnih činitelja i/ili posljedica njihovog djelovanja, jačanja zaštitnih činitelja na svim razinama, područjima i ključnim točkama radi osiguravanja kvalitetnog rasta, razvoja, prilagodbe i sazrijevanja novih naraštaja u sigurne, prilagođene, uspješne i spretno, a samim time i zdrave ljude*“ (NN, 98/09).

Posljednjih godina prevencija društveno neprihvatljivih ponašanja postala je jedan od izuzetno važnih oblika djelovanja u zaštiti djece, mladih i njihovih obitelji. Poznato je da ona može dati pozitivne rezultate jedino ako se problemu pristupa na cjelovit, multidisciplinarni i integrirani način. Takav pristup podrazumijeva koordiniranost i suradnju svih čimbenika koji su u doticaju s ovom problematikom (Mataga Tudor, 2001, 313).

Tako postavljen cilj podrazumijeva djelovanje na svim razinama – **mikro, mezo i makro**. Bez primjene cjelovitog pristupa moguće je postići tek vrlo blage i kratkotrajne pomake u funkcioniranju i socijalizaciji (Janković, Rambousek, Blažeka, 2001, 186). Također, model razina prevencije predstavlja razdiobu prevencije na **primarnu, sekundarnu i tercijarnu** (Mataga Tudor, 2001, 315).

Slika 1. Shematski prikaz razina prevencije problema u ponašanju.

U bazi piramide nalazi se primarna prevencija unutar koje se ogleda ulaganje u ukupnost kvalitete življenja cjelokupne populacije jedne zajednice. Ova razina odgovara tzv. univerzalnoj prevenciji, odnosno univerzalnim preventivnim programima. U nastavku piramide nalazi se tzv. sekundarna prevencija ili ciljana/selektivna prevencija, te različiti programi ranih intervencija. Na toj razini nalaze se ulaganja i osnaživanje preko specifičnih programa za uzorke rizične populacije ili populacije kod koje se zbog rizičnih uvjeta problemi na planu ponašanja tek očekuju ili su jako vjerojatni. Na vrhu piramide je treća razina prevencije, odnosno ulaganje u specifične programe – intervencije za uzorke djece, mladih i odraslih osoba s razvijenim problema u ponašanju čija složenost i trajanje određuju posebno programirane, specifične i složene tretmane.

(Bašić, Ferić, Kranželić, 2001, 2).

Dakle, preventivni programi mogu se podijeliti uzduž kontinuuma temeljenog na ciljanoj populaciji kojoj su programi namijenjeni (Prinz i Connel, 1997 prema Mikšaj-Todorović i Doležal, 2004, 154):

- **univerzalne intervencije** - usmjerene prema cijeloj populaciji, a ne samo specifičnoj subgrupi,
- **selektivne intervencije** - usmjerene prema ciljanim pojedincima identificiranim na osnovu rizičnih čimbenika,
- **indicirane intervencije** - usmjerene prema pojedincima s već iskazanim simptomima koji nagovještaju razvoj problema.

Prevenzijsku praksu čini složeni sustav trajnog, sveobuhvatnog, složenog i umreženog djelovanja na svim razinama – mikro (pojedince), mezo (obitelji) i makro (lokalna zajednica, županija, država), na svim točkama presudnim za osiguravanje minimalnih uvjeta potrebnih za zdrav rast i razvoj djece i mladih (priprema za kvalitetan brak, odgovorno roditeljstvo, rani postnatalni razvoj, predškolski razvoj, polazak u školu, početak puberteta, prelazak u srednju školu, adolescentna kriza) i razinama prevencije (primarne, sekundarne i tercijarne). Tek kroz takav, sveobuhvatan, u sve tri dimenzije umrežen sustav prevencije u jednoj zemlji, moguće je očekivati uspjeh u suočavanju s ovom pojavom koja ima stotinu izvora, lica i naličja (NN, 98/09).

Pritom je važno da intervencije budu (Janković, Rambousek, Blažeka, 2001, 189):

- *Razvojno, a ne problemski usmjerene,*
- *Utemeljene na vrijednosnom sustavu sredine, poticanju jednakosti i razvoja građanstva u zajednici*
- *Usmjerene na široku populaciju, a ne samo pružanje specijaliziranih servisa,*
- *Da razvijaju holistički pristup (povezanost različitih razina sustava),*
- *Da koriste interdisciplinarni rad (povezanost različitih profesija)*
- *Da budu fleksibilne u provođenju svojih programa,*
- *Da budu istraživački usmjerene s ciljem testiranja svoje vrijednosti i uspješnosti.*

2.3. Obiteljsko okruženje

Značaj obitelji prepoznaju mnogi sociolozi smatrajući je „kamenom temeljcem društva“ (Haralambos i Holborn, 2002, 503). Govoreći o obitelji nikako se ne smije zaobići njezina uloga u formiranju osobe kroz djetinjstvo. Parsons primjerice obitelj naziva „tvornicom koja proizvodi ljudske ličnosti“ (Parsons, 1956 prema Parsons i Bales, 1956, 17). Pozitivan razvoj djece uvelike ovisi o okruženju koje stvara obitelj. Unutar nje dijete uči prve korake, kako one u doslovnom smislu te riječi, tako i one koji će mu biti potrebni za život poput učenja o odnosima te učenja socijalnih i životnih vještina. Stoga obitelj kao institucija postaje važan čimbenik rizika i zaštite za razvoj problema u ponašanju (Ferić, 2002, 14).

Obitelj je kritična okolina povezana sa širokim spektrom dječjih socijalnih i emocionalnih ponašanja (Wagner Jakab, 2008, 122). Današnji razvoj društva u smjeru tehnologije i dobrobiti povezane s materijalnim, sve više obitelj stavlja u nezavidan položaj. Zbog tempa života, sve je manje prilika za održavanje mreže podrške (prijatelji, članovi proširene obitelji) koja, s vremena na vrijeme, predstavlja nužnu pomoć obitelji (Ferić, 2002, 13).

Ipak, iako se danas često može čuti da se obitelj kao institucija našla u krizi, obitelj je još uvijek važna institucija u društvu i predstavlja primarno socijalno okruženje u kojem većina djece provodi svoje djetinjstvo, adolescenciju te ranu odraslu dob. Razina uspjeha obitelji u pripremi mladih članova društva za odraslost ima utjecaj na cijelo društvo. Stoga je velika zadaća, kako obitelji, tako i zajednice i društva, da uloži napore u razvoj sretnih i jakih obitelji i time najbolje pridonosi prevenciji problema u ponašanju djece i mladih (Ferić, 2002, 22).

Prirodno okruženje za rast i razvoj djeteta jest njegova obitelj koja mu pruža ljubav, razumijevanje i zadovoljstvo te štiti i promiče njegovu dobrobit. Obitelj je temeljna jedinica društva i kao takva uživa zaštitu kako na državnoj tako i na međunarodnoj razini. Dijete ima pravo odrastati uz svoje roditelje, a roditelji imaju pravo živjeti sa svojim djetetom. Ipak, postoje situacije kada je država dužna intervenirati u obiteljski odnos i narušiti ovu ravnotežu. To zahtjeva najbolji interes djeteta koji je uvijek ispred interesa roditelja (Bartuloci, 2014, 53).

Rizični čimbenici

Rizična obitelj svojim oblikom, strukturom i odnosima može nepovoljno utjecati na ukupan razvoj djeteta. Osnovna značajka ovih obitelji je *postojanje sukoba i agresije te hladni i zanemarujući odnosi među njezinim članovima*. Među raznim čimbenicima nepovoljne uvjete najviše potiču *roditeljski sukobi, nekvalitetno roditeljstvo - nemar, nebriga, emocionalna nedostupnost, izostanak potpore te novčane teškoće obitelji* (Wagner Jakab, 2008, 123). Kao glavni čimbenik rizika u obitelji, u djetetovom obiteljskom okruženju, koje prema mnogim autorima igra ključnu ulogu u razvoju djeteta i mlade osobe, ističu se slijedeći čimbenici (Koller-Trbović, Nikolić, Dugandžić, 2009, 40): *učestali obiteljski sukobi, nesigurna privrženost i slaba obiteljska komunikacija, slab roditeljski nadzor, neprimjeren, nedemokratski i popustljiv odgojni stil*.

Zaštitni čimbenici

Obitelj, bez obzira na sve društvene promjene, još uvijek izvršava važne funkcije: *odgoj djece, zadovoljavanje osnovnih potreba svakog člana obitelji, pružanje emocionalne podrške, socijalizaciju djece, uspostavljanje obiteljskih tradicija te razvijanje odgovornosti* (Ferić, 2002, 13).

Zaštitni čimbenici se odnose na obiteljska obilježja (*zaposlenost, postavljanje i održavanje granica i pravila, zajednički dogovor o financijama i slobodnom vremenu, raspodjela dužnosti, kohezija*) i procese (*emocionalna i instrumentalna potpora bračnih partnera, toplina, ljubav, predanost obitelji, komunikacija i dogovor i u skladu s time rješavanje konflikata i problema*) (Wagner Jakab, 2008, 124).

Preventivna uloga

Preventivno discipliniranje u odnosu na korektivno, predstavlja postupke roditelja koji se događaju i prije no što se dogodi neprimjereni ponašanje, kako do njega ne bi došlo i/ili kako bi se razvijala poželjna ponašanja kod djeteta. Preventivni roditeljski postupci zamišljeni su šire, ne nužno s namjerom sprečavanja neprimjerenih ponašanja, nego kao pristup prihvaćanja i poticanja djeteta. Roditelji koji anticipiraju potrebe i zahtjeve djeteta unaprijed će poduzeti korake kojima će ih potaknuti na poželjne aktivnosti. Na taj način djeluje se preventivno na eventualnu pojavu neprimjerenog ponašanja djeteta (Delale, Pećnik, 2010, 51, 53).

2.4. Obrazovno okruženje

Škola je odgojno-obrazovna ustanova u kojoj djeca svladavaju nastavne sadržaje te razvijaju svoje stavove, odnose prema vršnjacima, socijalizacijske i komunikacijske vještine, osobnost, specifične interese, odnos prema znanju, društvu i slično. Međutim, škola je i mjesto gdje se učenici susreću s određenim „neprihvatljivim ponašanjem“ svojih vršnjaka i u skladu sa svojom dobi, razvijenim stavovima, povodljivošću ili potrebom za dokazivanjem, neki se učenici i sami počinju „neprihvatljivo ponašati“, što s vremenom ima intenciju razvoja problema u ponašanju (Opić i Jurčević-Lozančić, 2008, 182).

Kako djeca odrastaju, njihovo izlaganje višestrukim sustavima postaje veće, a etiologija problema u ponašanju postaje sve zamršenija. Iako obitelji zadržavaju ključnu ulogu u razvoju, jača utjecaj vršnjačke grupe te škola sada postaje glavno socijalizacijsko okruženje (Bašić i Kranželić-Tavra, 2004, 107) koje predstavlja platformu za brojne rizične, ali i zaštitne čimbenike (Maglica, Jerković, 2014, 421).

Među različitim problemima u ponašanju u školskom je okruženju, primjerice, moguće prepoznati neizvršavanje zahtjeva autoriteta, nediscipliniranost, pomanjkanje pažnje, hiperaktivnost, agresivno ponašanje, tjeskobnost, povučенost, depresivno i druga ponašanja. Mnoga od njih znatno remete uobičajeno i poželjno razredno-nastavno ozračje, često onemogućujući nastavnike i profesore u procesu podučavanja drugih učenika (Bouillet i Bijedić, 2007, 114).

Učenici koji iz različitih razloga ne mogu slijediti propisane procedure često su kažnjavani, što pridonosi kumuliranju njihovih teškoća (odustajanje od napora da se prilagode, gubljenje povjerenja u odrasle, nastajanje velikih teškoća u zadovoljavanju potrebe za pripadanjem, razvoj loše slike o sebi). Navedenim se ne želi reći da postoje učenici koji ne trebaju poštivati pravila, već da postoje učenici koji zahtijevaju dodatne odgojne, obrazovne i intervencijske napore koji će im pomoći u socijalnoj integraciji jer sankcionirajuća i disciplinska praksa koja postoji u mnogim školama potencijalno pridonosi njihovome socijalnom isključivanju i posredno potiče razvoj problema u ponašanju (Bouillet, 2010, 270).

Rizični čimbenici

Djeca u školu dolaze s određenim predispozicijama, temperamentima i ponašanjima koje se onačavaju kao ulazne karakteristike. Dok neka djeca dolaze u školu s ulaznim značajkama koje ih pripremaju za školske zahtjeve, druga djeca donose ponašajne značajke koje se ne slažu sa školskim normama (Bašić i Kranželić-Tavra, 2004, 113). Brojni rizični čimbenici proizlaze upravo iz nedostatka socijalnih vještina i kompetencija djece (Maglica, Jerković, 2014, 422). Rizični čimbenici vezani za školsko okruženje odnose se na⁷: *školski neuspjeh, siromašno akademsko postignuće, disciplinski problemi, nedostatna privrženost školi, niska očekivanja uspjeha, niske ocjene, rano i uporno antisocijalno ponašanje, nisko samopoštovanje, slabe veze s vršnjacima.*

⁷ (Dryfoos, 1997; Williams, Ayers, Arthur, 1997; Pollard, Hawkins, 1999; Morley i sur., 2000., prema Kranželić, 2015.)

Zaštitni čimbenici

U zaštitne čimbenike učenika možemo ubrojiti⁸: *dobre vještine rješavanja problema, prosocijalno ponašanje, sposobnost slaganja s vršnjacima i odraslima, pristupačnost, smisao za humor, prisutnost odrasle osobe kao mentora u školi, samostalnost, kompetentnost, visoka očekivanja od učenika, iskustvo uspjeha u školi, uspješne škole, učitelj kao pozitivan model, brižno školsko osoblje.* Kao individualne karakteristike otpornih učenika identificiraju se i *široko polje socijalnih vještina, pozitivne interakcije s vršnjacima, visok stupanj socijalnosti i osjetljivosti, inteligenciju, empatiju, smisao za humor, vještine rješavanja problema* (Garmezy, 1983 prema Bašić i Kranželić-Tavra, 2004, 14).

⁸ (Hawkins, Lam, 1986; Dryfoos, 1997; Hawkins, 1997; Leffert, Benson, Roehlkepartain, 1997; Vance, Fernandez, Biber, 1998; Werner, Smith, Howard, Dryden, 1999 prema Kranželić, 2015.)

Preventivna uloga

Školsko okruženje ističe se kao odlično mjesto za implementiranje preventivnih programa. Razlog tome jest činjenica da djeca većinu svog vremena provode u školskom okruženju i da iskustva u školi značajno utječu na kreiranje pozitivnih i negativnih razvojnih ishoda kod učenika (Maglica, Jerković, 2014, 425). Obveznim školskim programom obuhvaćena su sva djeca te su u školskom okruženju najveće mogućnosti široke prevencije, rane detekcije, identifikacije i intervencije, što uključuje pravodobno uočavanje djeteta koje odrasta u rizičnim okolnostima (Bijedić i sur., 2019, 69).

U slučajevima u kojima postoje rizici na razini školske zajednice potrebno je razviti programe koji će poticati akademski uspjeh, pozitivne socijalne kontakte i slično (Žganec, 2001, 53). Adekvatnom socijalnopedagoškom intervencijom usmjerenom na razvijanje povezanosti sa školom u smislu ostvarivanja pozitivnih odnosa u školi moguće je spriječiti ranu angažiranost u ponašanjima koja predstavljaju rizik za pojavu problema u ponašanju (Bašić i Kranželić-Tavra, 2004, 108) te ublažiti utjecaj nepovoljnih uvjeta koji umanjuju mogućnost primjerena razvoja, školskog uspjeha i socijalne integracije rizične skupine učenika (Bijedić i sur., 2019, 70).

Preventivni programi trebaju biti usmjereni razvoju kompetencija nastavnika, te kreiranju pozitivnoga razrednoga i školskog ozračja, koji ne uključuje samo kvalitetu nastave, nego i kvalitetu socijalnih odnosa (Zrilić, 2011, 79). Učitelji bi, kao osobe koje se s problemom problema u ponašanju susreću u ranoj fazi, trebali detektirati i pravovremeno reagirati na takvo ponašanje te primjenjujući odgovarajuće znanstvene strategije u suradnji sa stručnim suradnicima u školi dovesti do pozitivnih ishoda u rješavanju navedene problematike, odnosno biti aktivni nositelji preventivnih aktivnosti (Zrilić i Šimurina, 2017, 40).

Razlozi za prethodno rečeno sažeti su u sljedećem: *učitelji najbolje poznaju svoje učenike, njihove navike, potrebe, želje, strahove; dnevno provode najviše vremena s učenicima; svojim obrazovanjem i kompetencijama nezaobilazan su čimbenik u odgojno-obrazovnom procesu; imaju veliku ulogu u izgradnji etičkih temelja učenika i moralne odgovornosti; imaju dominantnu ulogu u pristupu učeniku; učenici im, na temelju izgrađenog odnosa, pokazuju najvišu razinu povjerenja* (Opić i Jurčević-Lozančić, 2008, 182).

Proučavanje školskog okruženja u funkciji razvijanja otpornosti dovelo je do identificiranja glavnih područja potencijalnih intervencija u smjeru prevencije problema u ponašanju (Winfield, 1994 prema Bašić i Kranželić-Tavra, 2004, 116):

- *Smanjivanje negativnih posljedica smanjivanjem rizika ili djetetove izloženosti riziku,*
- *Smanjivanje negativne lančane reakcije obzirom na izloženost riziku,*
- *Uspostavljanje i održavanje samopoštovanja i osjećaja uspješnosti,*
- *Otvaranje prilika i mogućnosti.*

Kvalitetnim primjerima preventivnih programa u školskom okruženju, a koji su usmjereni prema djeci, odnosno učenicima, ističu se i programi koji u svojoj osnovi imaju socijalno i emocionalno učenje (Maglica, Jerković, 2014, 426). Socijalno i emocionalno učenje definirano je kao (Johnson i Johnson, 2004, prema Bašić, 2009, 325):

- *Učenje i prikladno upotrebljavanje interpersonalnih vještina i vještina rada u malim grupama (prepoznavanje, upravljanje i izražavanje emocija),*
- *Internalizacija prosocijalnih stavova i vrijednosti potrebnih za postizanje ciljeva, rješavanje problema, emocionalna uključenost u učenje i rad te uspjeh u školi i kroz život.*

2.5. Lokalna zajednica

Djeca i mladi često bivaju u uvjetima koji su potencijalno štetni za njihovu adaptaciju, zdravlje i sveopću dobrobit. Istovremeno je upravo ta okolina njihov prirodni milje koji predstavlja potencijalnu snagu i resurs za prevenciju različitih problema (Žganec, 2001, 49) jer objedinjava većinu najvažnijih potencijalno rizičnih i/ili protektivnih faktora koji u procesu pojave, ali i prevencije problema u ponašanju mogu doći do izražaja na različite načine (Janković, Rambousek, Blažeka, 2001, 188).

U svrhu otklanjanja i smanjenja regionalne nejednakosti u pružanju socijalnih usluga, zadovoljavanja potreba socijalno osjetljivih skupina i podržavanja života u zajednici, te prevencije socijalne isključenosti pojedinaca, potrebno je provoditi mjere i aktivnosti kojima bi se obuhvatilo planiranje potrebnih socijalnih usluga i prioriteta na lokalnoj razini. Lokalna bi samouprava trebala osigurati dodatne programe koji nisu uključeni u programe financirane iz državnog proračuna. Lokalno socijalno planiranje uključuje suradnju lokalne samouprave sa centrima za socijalnu skrb, a organizacije civilnog društva u ovom kontekstu potrebno je promatrati kao značajnog partnera u pružanju socijalnih usluga.

Rizični čimbenici

Visoko rizične zajednice su one u kojima primjerice postoji *moćnost lake nabavke droge ili vatrenog oružja, u kojima se promovira nasilničko ponašanje, siromašna susjedstva ili pak susjedstva u kojima postoji niska razina uključenosti članova u zajedničke poslove* (Žganec, 2001, 53). Među rizične čimbenike na razini zajednice podrazumijevaju se i *socijalna dezorganizacija susjedstva, visoka stopa mobilnosti, teška ekonomska deprivacija, dostupnost droge i oružja, permisivni zakoni, podržavanje normi antisocijalnog ponašanja, često medijsko prezentiranje nasilja* (Hawkins, Artur, Olson, 1997 prema Bašić, 2001, 43).

Zaštitni čimbenici

Utvrđivanjem zaštitnih čimbenika zapravo se utvrđuju potencijali zajednice da sama sebi pomogne na najbolji mogući način, što ide u prilog tezi da i problemi i rješenja izvire iz zajednice (Ferić, Kranželić, 2001, 79). U protektivne faktore zajednice ubrajamo *tople, suportivne socijalne odnose, uključenost u pozitivne aktivnosti, konstruktivno korištenje slobodnog vremena, njegovanje pozitivnih socijalnih normi, prosocijalnog ponašanje u zajednici* (Janković, Rambousek, Blažeka, 2001, 189).

Preventivna uloga

Preventivni programi u svijetu velikim se dijelom oslanjaju na pristupe temeljene na radu u zajednici (Mikšaj-Todorović i Doležal, 2004, 153) te razmatraju načine angažiranja zajednice kako bi djelovala usmjeravajuće, poticajno i podržavajuće u korist svih njezinih članova (Ferić, Kranželić, 2001, 65). Rezultati empirijskih istraživanja iz područja prevencije pokazuju da upravo intervencije utemeljene na radu u zajednici mogu u velikoj mjeri pridonijeti reduciranju rizičnih faktora te pospješiti razvoj protektivnih faktora (Janković, Rambousek, Blažeka, 2001, 188).

Jedna od preventivnih uloga u zajednici jest implementacija preventivnih programa koji bi zajednicu i njezine članove osnažili i tako reducirali prisutnost rizičnih čimbenika (Bašić, 2001, 43). Brojni čimbenici razvoja djece i mladih, nalaze se u resursima zajednice: od načina i kulture stanovanja, preko kvalitete odgojno obrazovnih ustanova i različitih službi (Janković i Bašić, 2001, 28). Udruživanjem resursa zajednice sa svim njenim važnim sastavnicama, kao što su obitelj, škola, službe u zajednici, lokalna uprava, organizacije zabave i slobodnog vremena, potiče se i podržava razvoj odgovornih i uspješnih pojedinaca (Ferić, Kranželić, 2001, 65).

Prevladavanjem potencijalno rizičnih elemenata lokalna zajednica postaje protektivnom sredinom, koja će razvijajući zdrav stil života omogućiti svojim članovima uspješan i zdrav razvoj (Janković i Bašić, 2001, 30). Intervencije se pojavljuju na mjestima kao što su razni centri u zajednici, crkva, neke agencije, klubovi mladih, parkovi, trgovi i druga mjesta na kojima se okupljaju mladi (Bašić, 2001, 44).

Pri tome je vrlo važno da je strategija preventivnog rada u zajednici zasnovana na stvaranju jake socijalne mreže, tj. da je bazirana na čvrstoj suradnji i povezivanju rada različitih socijalnih institucija u lokalnoj zajednici (Janković, Rambousek, Blažeka, 2001, 189), odnosno važno je uključiti i aktivnosti kojima bi se utjecalo na kvalitetnu suradnju između različitih ustanova i organizacija iz domene ekonomije, religije, socijalne skrbi, predškolskog i školskog odgoja (Žganec, 2001, 55).

Govorimo dakle, o uključivanju svih resora koje jedna zajednica može ponuditi. Osim toga, potrebno je ulagati dodatne napore u osvještavanju članova zajednice o važnosti njihove uključenosti i doprinosa koji mogu učiniti te suradnje koja čini temelj uspješne prevencije u lokalnoj zajednici (Ferić, Kranželić, 2001, 66).

3. METODOLOGIJA

Predmet istraživanja

- analiza sustava skrbi i brige o mladima s problemima u ponašanju

Ciljevi istraživanja

- izrada preglednika zakonskih odredbi te drugih nacionalnih i međunarodnih dokumenata koji se izravno odnose na predmet istraživanja
- prikupljanje komparativnih podataka o učinkovitosti postojećih društvenih mehanizama podrške za prevenciju problema u ponašanju
- utvrditi postojeće razlike u regionalnoj dostupnosti izvaninstitucionalnih socijalnih usluga za djecu i mladež s problemima u ponašanju
- analiza opsega i strukture izdvajanja u području prevencije problema u ponašanju i to na razini četiri županijska središta: Zagreba, Rijeke, Splita i Osijeka

Metoda istraživanja

Odabrana metoda istraživanja je **studija slučaja**. Riječ je o metodi kojom se predmet, odnosno pojedinac ili neka društvena jedinica, nastoji zahvatiti u cjelini. Podrazumijeva dubinski i holistički pristup izučavanju velikog broja izvora podataka koji doprinose svestranom i temeljitom opisu i razumijevanju slučaja. Metodom slučaja dobivaju se detaljni opisi predmeta ili činjenice o predmetu kao cjelini (Gud i Het, 1966, 314). Kvalitativna istraživanja sama po sebi ne teže uopćavanju rezultata, već su usmjerena na izučavanje pojedinca te nude dublji i posve kvalitativan opis fenomena koji istražuju (Milas, 2007 prema Miočić, 2017, 184). Izvori podataka su dokumentarne informacije. Pregledom relevantnih zakonskih dokumenata obuhvaćeni su raspoloživi aktualni strateški dokumenti, nacionalni planovi i programi koji se odnose na predmet istraživanja.

Hipoteze

- Zakonodavni okvir za prevenciju PUP nije na zadovoljavajućoj razini na nacionalnoj razini
- Izvaninstitucionalne socijalne usluge za djecu i mladež s problemima u ponašanju nisu dovoljno razvijene i nisu jednako regionalno zastupljene
- Opseg izdvajanja financijske podrške u području prevencije PUP se razlikuje na razini četiri županijska središta

4. ZAKONSKI OKVIR

Na samom početku *Ustava Republike Hrvatske* (NN, 05/14)⁹, člankom 1. Republika Hrvatska je definirana kao demokratska i socijalna država. u kojoj su socijalna pravda i poštivanje prava čovjeka najviše vrednote državnog ustavnog poretka (čl. 3.). Ustavna osnova prava djece i mladih s problemima u ponašanju utemeljena je od članka od 62. do članka 65.:

- Obitelj je pod osobitom zaštitom države,
- Država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život,
- Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu; odgovorni su osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti,
- Tjelesno i duševno oštećeno i socijalno zapušteno dijete ima pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb,
- Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji.
- Dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe.

Ustavom zajamčene osobne političke slobode i prava svih građana Republike Hrvatske su pravo na nepovredivost slobode, osim kada je zakonom određeno oduzimanje ili ograničavanje iste (čl. 22); sa svakim se uhićenikom i osuđenikom mora postupati čovječno i poštivati njegovo dostojanstvo (čl. 25.) te poštivati jednakost pred sudovima i drugim državnim tijelima za sve državljane RH i strance (čl. 26).

Dodatno, člankom 134. propisano je da međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, te su po pravnoj snazi iznad zakona. Jedan od najvažnijih međunarodnih ugovora za djecu svakako je *Konvencija o pravima djeteta*¹⁰ iz 1989., koja je u Hrvatskoj na snazi od 8. listopada 1991. godine.

⁹ <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>

¹⁰ <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/multi-org-inicijative/ujedinjeni-narodi/konvencija-o-pravima-djeteta/>

Unutar Konvencije prvenstveno se navode obveze odraslih u odnosu prema djetetu kao i obveze brojnih društvenih čimbenika glede zaštite djeteta. To je prvi dokument u kojemu se djetetu pristupa kao subjektu s pravima, a ne samo kao osobi koja treba posebnu zaštitu. Za razliku od Deklaracije o pravima djeteta (1959.) koja ima moralnu snagu, Konvencija o pravima djeteta je pravni akt koji ima snagu zakona i obvezuje stranke na pridržavanje njezinih odredaba te uključuje pravo nadziranja primjene u državama koje su ju prihvatile i ratificirale.

Njezinim ratificiranjem, Republika Hrvatska je preuzela obvezu i odgovornost osiguranja zajamčenih prava za svu djecu, pa tako i za djecu s problemima u ponašanju. Potrebno je poduzimat sve potrebne mjere za zaštitu djeteta (čl. 2.) i pritom voditi računa o interesima djeteta. u svim akcijama koje u svezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela. Države stranke obvezuju se da će odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama djetetu osigurati zaštitu i skrb kakva je prijeko potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti roditelja, zakonskih skrbnika ili drugih osoba koje su za nj zakonski odgovorne. Također, osigurat će da službe i ustanove odgovorne za skrb ili zaštitu djece budu pod stručnim nadzorom i da

svoje djelovanje usklade sa standardima nadležnih vlasti, osobito glede pitanja sigurnosti, zdravlja te broja i stručnosti osoblja (čl. 3.)

Članak 9. govori o dobrobiti odrastanja djeteta unutar obitelji, osim iznimno kada nadležne vlasti pod službenim nadzorom odluče, u skladu važećim zakonima i propisima da je odvajanje potrebno radi dobrobiti djeteta. No, čak i u tom slučaju, stranke moraju poštivati pravo djeteta koje je odvojeno od jednoga ili oba roditelja da redovito održava osobne i neposredne odnose s oba roditelja ako se time ne ugrožava njegova dobrobit. Dodatno se djetetu u takvoj situaciji člankom 20. jamči pravo na posebnu zaštitu i pomoć države. U vidu osiguravanja zamjenske zaštite. Takva zaštita može, uključivati smještaj kod hranitelja, posvojenje ili, po potrebi, smještaj u odgovarajuće ustanove za skrb o djeci.

Pravo je svakog djeteta, koje je osumnjičeno ili optuženo ili za koje je utvrđeno da je prekršilo kazneni zakon, da se s njime postupa na način usklađen s promicanjem djetetova osjećaja dostojanstva i vrijednosti, čime se jača poštivanje njegovih ljudskih prava i temeljnih sloboda drugih. Pritom se uzima u obzir dob djeteta i poželjnost promicanja njegova ponovnog uključivanja u zajednicu, kao i preuzimanja aktivne uloge u zajednici. (čl. 40.)

Jedno od temeljnih načela *Obiteljskog zakona* (NN, 98/19)¹¹ je načelo solidarnosti, uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji. Obiteljski zakon svojim odredbama obuhvaća i mjere za zaštitu djece s problemima u ponašanju.

Pojam roditeljske skrbi definiran je člankom 91. prema kojem je čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, u svrhu zaštite i promicanja djetetovih osobnih i imovinskih prava te dobrobiti. Roditeljsku skrb roditelji su dužni ostvarivati u skladu s djetetovim razvojnim potrebama i mogućnostima. Izdvajanje djeteta iz obitelji određuje se samo ako niti jednom blažom mjerom nije moguće zaštititi prava i dobrobit djeteta.

Pod izdvajanjem djeteta iz obitelji (čl. 129.) podrazumijeva se svaka mjera na temelju koje se dijete izdvaja iz obitelji i smještaja kod **druge osobe koja zadovoljava pretpostavke za skrbnika, u udomiteljsku obitelj, u ustanovu socijalne skrbi ili kod druge fizičke ili pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi.** Svrha izdvajanja djeteta iz obitelji mora biti zaštita djetetova života, zdravlja i razvoja, osiguravanje primjerene skrbi o djetetu izvan obitelji i stvaranje uvjeta za djetetov povratak u obitelj, odnosno priprema drugog trajnog oblika skrbi o djetetu

Ovdje je potrebno ukazati na izmjene Obiteljskog zakona koje su važne za proces deinstitutionalizacije. Naime, članak 112. Zakona iz 2007. godine (NN107/07) navodi kako *će Sud u izvanparničnom postupku dijete kod kojeg je došlo do poremećaja u ponašanju povjeriti ustanovi za socijalnu skrb na čuvanje i odgoj, ako roditelji ili udomitelji nisu u mogućnosti valjano odgajati dijete.* U takvom pravnom okviru smještanje djece van institucionalne skrbi nije bilo moguće te je za ostvarivanje deinstitutionalizacije bila potrebna izmjena zakonske odredbe, kojom bi se dala mogućnost povjeravanja te djece na čuvanje i odgoj udomiteljskoj obitelji, ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost organiziranog stanovanja, kao što je to ostvareno novim Obiteljskim zakonom.

Prava djeteta smatraju ugroženima (čl. 131.) ako je skrb o djetetu neodgovarajuća ili ako dijete ima psihosocijalne poteškoće koje se očituju kroz ponašanje, emocionalne, školske i druge probleme u djetetovu odrastanju ili ako postoji vjerojatnost da bi do toga moglo doći. Centar za socijalnu skrb je člankom 134. opunomoćen za određivanje mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta, poput izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji; upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu; mjere stručne

¹¹ <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>

pomoći i potpore; mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu.

Povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju je dodatno definirano odredbama članaka 164. do 169. ovoga Zakona prema kojima:

- sud će u izvanparničkom postupku zbog djetetova ponašanja kojim ozbiljno ugrožava svoja prava i interese, ali i članova obitelji ili drugih osoba, donijeti rješenja o povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju **ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji** radi pomoći u odgoju (ukoliko je riječ o zanemarivanju u većoj mjeri ili ako se promjena ponašanja djeteta i roditelja ne može postići niti jednom drugom blažom mjerom),
- sud može odrediti i druge mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta poput **uključivanja u zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe,**

- sud može odrediti upućivanje djeteta s problemima u ponašanju ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji **vikendom, u poludnevni ili cjelodnevni boravak,**
- mjera povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju određuje se u **trajanju od jedne godine,** a sud može ukinuti mjeru povjeravanja djeteta i prije isteka vremena ako prema izvješću o djetetu i roditeljima prestanu postojati razlozi zbog kojih je mjera određena,
- za vrijeme trajanja mjere povjeravanja djeteta s problemima u ponašanju, roditelji zadržavaju sva prava i dužnosti u ostvarivanja roditeljske skrbi o djetetu (ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom, plaćanje uzdržavanja za dijete), osim prava na stanovanje
- dijete za vrijeme trajanja mjere ima dužnost ponašati se u skladu s odlukom suda i uputama osoba kojima je povjerena svakodnevna skrb, odgoj i liječenje djeteta; također ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljima i drugim bliskim osobama sukladno odluci suda i uputama osoba kojima je povjerena svakodnevna skrb, odgoj i liječenje djeteta.

Temeljni zakon u sustavu socijalne skrbi je **Zakon o socijalnoj skrbi**. Njime se uređuje djelatnost socijalne skrbi, načela socijalne skrbi, financiranje socijalne skrbi, prava i socijalne usluge u sustavu socijalne skrbi i postupci za njihovo ostvarivanje, korisnici, sadržaj i način obavljanja djelatnosti socijalne skrbi, stručni radnici u socijalnoj skrbi, zbirke podataka, inspeksijski i upravni nadzor te druga pitanja značajna za djelatnost socijalne skrbi. Odredbe Zakona o socijalnoj skrbi osiguravaju određene oblike pomoći raznim korisničkim skupinama, što uključuje i djecu i mladež s problemima u ponašanju.

Stupanje Zakona o socijalnoj skrbi u 2011. godini (NN, 57/11)¹² donosi niz konceptualnih promjena u sustav socijalne skrbi i njegovu institucionalnu organizaciju, prvenstveno reguliranjem modela specijaliziranog udomiteljstva kao alternativnog oblika skrbi čime se daje poseban naglasak na zaštitu djece s problemima u ponašanju u odnosima socijalne skrbi. Još jednu promjena iz te godine čini i pokretanje procesa decentralizacije domova za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domova za djecu i mlade s problemima u ponašanju, domova za djecu s teškoćama u razvoju i

odrasle osobe s invaliditetom te domova za psihički bolesne odrasle osobe. Tim procesom domovi socijalne skrbi i druge pravne osobe bile su dužne uskladiti svoje smještajne kapacitete prema Planu deinstitucionalizacije i transformacije.

Recentni Zakon o socijalnoj skrbi (NN 98/19)¹³ djecu i mlade punoljetne osobe s problemima u ponašanju člankom 21. definira kao korisnike socijalne skrbi čime im pripada pravo na ostvarivanje socijalnih usluga. Socijalne usluge se, ako je to moguće, korisniku pružaju u njegovom domu ili lokalnoj zajednici, kroz izvaninstitucijske oblike skrbi, radi poboljšanja kvalitete života i uključenosti u zajednicu (čl. 12.).

Boravak (čl. 86.) je socijalna usluga koja obuhvaća cjelodnevni i poludnevni boravak. Cjelodnevni boravak može trajati od šest do 10 sati, a poludnevni boravak od četiri do šest sati dnevno, Cjelodnevni i poludnevni boravak može se priznati jedan dan u tjednu, više dana u tjednu ili tijekom svih radnih dana u tjednu. Uslugu pružaju dom socijalne skrbi, centar za pružanje usluga u zajednici, drugi pružatelji usluga ili fizička osoba koja pruža uslugu boravka kao profesionalnu djelatnost.

¹²

<http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/89275/102509/F1541151032/V-2011-L-89275.pdf>

¹³ <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi>

Smještaj (čl. 87). je socijalna usluga koja između ostalog obuhvaća uslugu stanovanja te se može priznati kao privremeni ili dugotrajni smještaj tijekom svih dana u tjednu ili tijekom pet radnih dana. Uslugu pružaju dom socijalne skrbi, centar za pružanje usluga u zajednici, drugi pružatelji usluga ili fizička osoba koja pruža uslugu smještaja. Privremeni smještaj (čl. 88) priznaje se u kriznim situacijama, radi provođenja kraćih rehabilitacijskih programa, radi smještaja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi i u drugim slučajevima. Može trajati dok se ne ostvari povratak u vlastitu ili udomiteljsku obitelj ili se smještaj ne osigura na drugi način, a najduže do šest mjeseci. Dugotrajni smještaj (čl. 90.) je usluga skrbi izvan vlastite obitelji, koja se ostvaruje kao institucijska skrb u domu socijalne skrbi, centru za pružanje usluga u zajednici, kod drugih pružatelja usluga ili kao izvaninstitucijska skrb u udomiteljskoj obitelji ili obiteljskom domu. može trajati dok traje potreba, a najduže do tri godine za dijete i mlađu punoljetnu osobu s problemima u ponašanju.

Organizirano stanovanje (čl. 94). je socijalna usluga kojom se jednoj ili više osoba tijekom 24 sata dnevno uz organiziranu stalnu ili povremenu pomoć stručne ili druge osobe, u stanu ili izvan stana, osiguravaju osnovne životne potrebe te socijalne, radne, kulturne, obrazovne, rekreacijske i druge potrebe. Organiziranim stanovanjem smatra se i stanovanje u zajednici stambenih jedinica koje se nalaze na istoj lokaciji.

Djelatnost socijalne skrbi (čl. 123.) obavljaju ustanove socijalne skrbi; udruge, vjerske zajednice, druge pravne osobe te obrtnici; fizičke osobe kao profesionalnu djelatnost; udomiteljske obitelji. Člankom 127. Centar za socijalnu skrb ovlašten je za provođenje odgojnih mjera nad djecom s problemima u ponašanju.

Zakonom o udomiteljstvu (NN, 115/18)¹⁴ uređuje se udomiteljstvo kao oblik pružanja socijalne usluge smještaja, uvjeti i način obavljanja udomiteljstva te prava i obveze korisnika usluge, udomitelja, centra za socijalnu skrb i drugih pravnih osoba koje sudjeluju u potpori udomiteljstvu. Udomiteljstvo u Republici Hrvatskoj provodi se u skladu s temeljnim načelima socijalne skrbi, načelom najboljeg interesa korisnika, ravnopravnosti u obiteljskom okruženju, održivosti socijalnih veza, uključenosti korisnika i zabrane diskriminacije.

Prethodno važeći Zakon o udomiteljstvu (NN, br. 90/11 i 78/12)¹⁵ potrebno je bilo uskladiti s važećim temeljnim propisom koji uređuje djelatnost socijalne skrbi, prava i usluge socijalne skrbi te definira ustanove socijalne skrbi nadležne za obavljanje poslova vezanih uz udomiteljstvo te zakona koji uređuje obiteljskopravnu zaštitu djece i odraslih osoba s invaliditetom. Stupanjem na snagu novog Zakona o socijalnoj skrbi regulirana je nova organizacija centara za socijalnu skrb. Izmjenjena je nadležnost ustanova socijalne skrbi u postupku za ostvarivanje prava iz socijalne skrbi, na način da će poslove koje su obavljali zavodi za socijalnu skrb prestankom navedenih ustanova obavljati centri za socijalnu skrb. S tim u svezi

¹⁴ <https://www.zakon.hr/z/485/Zakon-o-udomiteljstvu>

¹⁵ <https://www.czssvz.hr/download/zakoni-i-akti/zakon-o-udomiteljstvu.pdf?v=1.0>

bilo je nužno uskladiti odredbe Zakona o udomiteljstvu koje se odnose na postupak ostvarivanja prava vezanih uz usluge izvaninstitucijske skrbi u udomiteljskoj obitelji, osnove na temelju koje se utvrđuje iznos udomiteljske naknade te druga pitanja vezana uz obavljanje udomiteljstva. Promjene zakonskih i provedbenih normi uvedene su radi povećanja broja udomiteljskih obitelji, ravnomjernog udomiteljstva na cijelom području Republike Hrvatske, poboljšanja kvalitete udomiteljstva te poboljšanja materijalne razine udomiteljstva. Nužno je unapređenje i popularizacija udomiteljske skrbi te plansko širenje mreže usluga u skladu s potrebama u lokalnoj zajednici. Istovremeno se otvaraju mogućnosti za smanjene troškova za institucijski smještaj te transferiranje tih troškova u poboljšanje kvalitete udomiteljske skrbi i uvođenje propisanih standarda kvalitete usluga¹⁶.

¹⁶ [https://mdomsp.gov.hr/userdocsimages/arhiva/files/54747/ZAKON%20O%20UDOMITELJSTVU\[1\].pdf](https://mdomsp.gov.hr/userdocsimages/arhiva/files/54747/ZAKON%20O%20UDOMITELJSTVU[1].pdf)

Članak 10. definira način obavljanja udomiteljstva:

(1) Udomiteljstvo se obavlja kao:

1. tradicionalno udomiteljstvo,
2. udomiteljstvo kao zanimanje,
3. srodničko udomiteljstvo.

(2) Udomiteljstvo kao zanimanje obavlja se kao:

1. standardno udomiteljstvo,
2. specijalizirano udomiteljstvo za djecu.

Prema članku 12. udomitelj koji obavlja udomiteljstvo kao zanimanje ima pravo na opskrbninu, naknadu za rad udomitelja, prava iz mirovinskog i obveznog zdravstvenog osiguranja i prava za vrijeme nezaposlenosti kao zaposlena osoba u skladu s posebnim propisima. Udomitelj koji obavlja specijalizirano udomiteljstvo za djecu pruža uslugu smještaja i složeniju, specifičnu skrb:

- **djetetu s problemima u ponašanju kojem je određena mjera povjeravanja udomiteljskoj obitelji sukladno propisima o obiteljskopravnoj zaštiti,**
- **djetetu i mlađoj punoljetnoj osobi s problemima u ponašanju kojima je izrečena odgojna mjera sukladno propisima o kaznenopravnoj zaštiti,**
- djetetu i mlađoj punoljetnoj osobi s teškim tjelesnim, intelektualnim, osjetilnim, komunikacijskim ili višestrukim teškoćama u razvoju,
- teško bolesnom djetetu i mlađoj punoljetnoj osobi.

Unutar članka 14. uređeno je pitanje uvjeta za obavljanje udomiteljstva. Tako udomiteljstvo može obavljati fizička osoba koja:

- je punoljetna i ima poslovnu sposobnost
- je hrvatski državljanin
- ima prebivalište i živi u Republici Hrvatskoj
- je mlađa od 60 godina, osim ako nastavlja obavljati udomiteljstvo ili ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik
- ima završeno najmanje srednjoškolsko obrazovanje, osim ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik
- je završila osposobljavanje za udomitelja, osim ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik
- nema zapreke iz članka 18. (osoba u čijoj su obitelji poremećeni obiteljski odnosi ili je izrečena mjera za zaštitu prava i dobiti djeteta; koja ima bolest ili stanje kojim bi bilo ugroženo zdravlje ili drugi interesi korisnika; koja je društveno neprihvatljivog ponašanja)
- ima propisane stambene uvjete
- ima pisanu suglasnost svih punoljetnih članova zajedničkog kućanstva za obavljanje udomiteljstva, osim ako udomiteljstvo obavlja kao samac.

Zatim, osoba koja podnosi zahtjev za obavljanje udomiteljstva ili član njezine obitelji s kojim živi u zajedničkom kućanstvu mora ostvarivati vlastita sredstva za uzdržavanje, u iznosu većem za 70 % od iznosa visine zajamčene minimalne naknade za samca ili kućanstvo, utvrđene zakonom kojim se uređuju prava u sustavu socijalne skrbi, osim ako udomiteljstvo obavlja kao srodnik ili kao zanimanje.

Zakon o sudovima za mladež (NN 56/15)¹⁷ uređuje odredbe za mlade počinitelje kaznenih djela (maloljetnike i mlade punoljetnike) u materijalnom kaznenom pravu, odredbe o sudovima, o kaznenom postupku i o izvršenju sankcija te propise o kaznenopravnoj zaštiti djece. **Maloljetnik** je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, a **mladi punoljetnik** je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila osamnaest, a nije navršila dvadeset i jednu godinu života.

Važan naglasak sadržan je u članku 4. koji propisuje hitnost kaznenog postupka prema maloljetniku i protiv mlađeg punoljetnika, te hitnost kaznenopravne zaštite djece. Zakon također određuje vrste sankcija za počinjena kaznena djela. Maloljetnicima koji su navršili četrnaest, a nisu navršili šesnaest godina se člankom 5. za počinjena kaznena djela kao sankcije izriču odgojne i sigurnosne mjere, a starijim maloljetnicima se mogu izreći odgojne i sigurnosne mjere i, uz određene uvjete predviđene Zakonom, maloljetnički zatvor. Svrha prethodno navedenih odgojnih mjera je da se pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne naobrazbe

maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje osobne odgovornosti radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela.

Propisane odgojne mjere su:

- *sudski ukor i posebne obveze* kada je potrebno utjecati na ličnost i ponašanje maloljetnika mjerama upozorenja;
- *pojačana briga i nadzor* te *pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi* se primjenjuju kada za odgoj i razvoj maloljetnika treba poduzeti trajnije mjere uz odgovarajući stručni nadzor i pomoć bez izdvajanja iz životne sredine;
- *upućivanje u disciplinski centar* kada je maloljetnika ipak potrebno izdvojiti kraće vrijeme iz životne sredine;
- *zavodske mjere upućivanje u odgojnu ustanovu/odgojni zavod/posebnu odgojnu ustanovu* koje se izriču kada prema maloljetnicima treba poduzeti trajnije i intenzivnije odgojne mjere ili mjere liječenja uz izdvajanje iz njihove životne sredine. One se primjenjuju kao krajnje sredstvo i smiju trajati samo koliko je potrebno da bi se ostvarila svrha odgojnih mjera.

¹⁷ <https://www.zakon.hr/z/180/Zakon-o-sudovima-za-mlade%C5%BE>

Prema članku 10. Sud može maloljetniku izreći jednu ili više posebnih obveza, ako ocijeni da je primjerenim nalogima ili zabranama potrebno utjecati na maloljetnika i njegovo ponašanje.

Od 11. do 17. članka ovog Zakona uređeno je trajanje svake od prethodno navedene odgojne mjere. Trajanje mjere *pojačana briga i nadzor* te *pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi* ne može biti kraće od šest mjeseci ni dulje od dvije godine za obje navedene mjere. Mjera *upućivanja u disciplinski centar* može biti izrečena u trajanju:

- boravak šest sati dnevno subotom i nedjeljom u trajanju od najmanje tri, a najdulje osam tjedana zaredom,
- određeni broj sati tijekom dana u trajanju od najmanje četrnaest, a najdulje trideset dana,
- neprekidni boravak subotom i nedjeljom, u trajanju od najmanje tri, a najdulje osam tjedana zaredom,
- neprekidni boravak u trajanju od najmanje petnaest dana, a najdulje tri mjeseca.

U *odgojnoj ustanovi* maloljetnik ostaje najmanje šest mjeseci, a najdulje dvije godine, dok u *odgojnom zavodu* maksimalno vrijeme boravka jest tri godine, s time da sud mora svakih šest mjeseci u sjednici vijeća ispitati ima li osnove obustaviti izvršenje ove dvije mjere ili ih zamijeniti drugom odgojnom mjerom. Maloljetnik ostaje u *posebnoj odgojnoj ustanovi* dok je to potrebno radi njegovog liječenja, zaštite ili osposobljavanja, ali ne dulje od tri godine uz obavezu suda da svakih šest mjeseci u sjednici vijeća ispita potrebu daljnjeg izvršavanja ove odgojne mjere.

Zakonom o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje (NN, 133/12)¹⁸. se uređuje izvršavanje sankcija izrečenih maloljetnicima i mlađim punoljetnicima u kaznenom postupku, i to: odgojne mjere, kazne maloljetničkog zatvora i sigurnosnih mjera te izvršavanje sankcija izrečenih maloljetnicima u prekršajnom postupku, i to: odgojne mjere, kazne maloljetničkog zatvora i zaštitne mjere. Dioba nadležnosti za izvršavanje sankcija uređena je člankom 2. na sljedeći način - izvršavanje odgojnih mjera: *posebne obveze, upućivanje u disciplinski centar, pojačana briga i nadzor, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi* u nadležnosti je ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi, a izvršavanje odgojne mjere *upućivanja u odgojni zavod i kazne maloljetničkog zatvora* u nadležnosti je ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Za vrijeme izvršavanja sankcija, maloljetnicima i mlađim punoljetnicima propisano je uživanje zaštite temeljnih prava, kao što su zaštita osobnih podataka i zaštita tajnosti podataka (čl.4.); poštovanje ljudskog dostojanstva i očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja, zabrana diskriminacije i podvrgavanja bilo kakvom obliku

¹⁸ <https://www.zakon.hr/z/235/Zakon-o-izvr%C5%A1avanju-sankcija-izre%C4%8Denih-maloljetnicima-za-kaznena-djela-i-prekr%C5%A1aje>

mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja te medicinskim ili znanstvenim pokusima (čl.5.); te će se poduzeti mjere radi zaštite dobrobiti osobnih i imovinskih prava i interesa maloljetnika i mlađeg punoljetnika (čl. 6.).

Izvršavanje sankcija temelji se na pojedinačnom programu postupanja koji je u najvećoj mogućoj mjeri prilagođen procijenjenim kriminogenim rizičnim čimbenicima vezanim za osobnost maloljetnika/mlađeg punoljetnika te širu i užu socijalnu okolinu i usklađen sa suvremenim dostignućima znanosti i prakse (čl.7.).

Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. (NN, 116/12)¹⁹ je krovni dokument koji utvrđuje kontekst, viziju, prioritete, ciljeve i ključne mjere u zdravstvu Republike Hrvatske u navedenom razdoblju. Strategija čini osnovu za donošenje politika i odluka u zdravstvu, uključujući i odluke o raspodjeli proračunskih sredstava u sektoru zdravstva. Kao takva, ona čini osnovu za izradu novih te vrednovanje i reviziju postojećih planskih i operativnih dokumenata koji razrađuju razvojne mjere i konkretne aktivnosti u pojedinim segmentima zdravstva.

U području zaštite vulnerabilnih skupina, posebno mladih definira osnovne zadaće:

- Rano utvrđivanje i prepoznavanje bolesti i problema
- **Prevenција rizičnih i društveno neprihvatljivih ponašanja**
- Usvajanje zdravih načina življenja
- Razvoj odgovornosti za vlastito zdravlje i zdravlje zajednice
- Zaštita mentalnog zdravlja, osobito u vezi sa školom i školskim okruženjem
- Zaštita reproduktivnog zdravlja uključujući odgovorno spolno ponašanje i pripremu za roditeljstvo

Djeca i mladi smatraju se često najzdravijim dijelom populacije koji ne zahtijeva posebnu zdravstvenu skrb – više ne boluju od potencijalno teških bolesti dojenačke dobi i ranog djetinjstva, a još nisu počeli razvijati kronične bolesti pogubne za srednju i stariju dob. No, sve više se pojavljuju problemi vezani uz duševno zdravlje djece te problemi zanemarivanja, zapuštanja i zlostavljanja djece te drugi socijalni rizici koji mogu utjecati na njihovo zdravlje.

Upravo je razdoblje intenzivnog rasta i sazrijevanja kritično i rizično ne samo zbog izravnih rizika po zdravlje već zbog neizravnih mogućih utjecaja potencijalno štetnih navika i neopreznih ponašanja. Stoga NSRZ predlaže prioriteta područja djelovanja i odgovarajuće mjere, od kojih svaka ima za cilj ostvarivanje jednog ili više razvojnih pravaca:

¹⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_116_2519.html

Unutar prioritetnog područja *Jačanje preventivnih aktivnosti* istaknuto je da Hrvatski zdravstveni sustav mora povećati svoju usmjerenost na prevenciju bolesti, za što je nužno postupno povećati udjel preventivnih programa i aktivnosti u zdravstvenom proračunu. Naglasak u prevenciji treba biti na najvećim zdravstvenim problemima stanovništva Hrvatske – kroničnim nezaraznim bolestima, zloćudnim bolestima, ozljedama, mentalnim problemima te **rizičnim oblicima ponašanja**.

Preventivne aktivnosti treba poticati u svim područjima i na svim razinama zdravstvene zaštite, osobito tamo gdje postoji veliki potencijal za jačanje preventivnog rada i gdje preventivne aktivnosti dosad nisu bile dovoljno zastupljene. Postoji potreba za boljim upravljanjem preventivnim aktivnostima i programima kako bi se poboljšala pokrivenost stanovništva i evaluacija pojedinih programa te omogućila koordinacija, racionalno planiranje, poticanje i usmjeravanje preventivnih aktivnosti u zajednici.

Dodatno, prioritetno područje *Suradnja s drugim resorima i društvom u cjelini* jasno ističe važnost zajedničkih napora, partnerstva i uključenosti svih dionika u zdravstvu i društvu u ostvarivanju ključnih ciljeva: unapređenja zdravlja i blagostanja ljudi, smanjivanja nejednakosti u zdravlju i osiguravanja zdravstvenih sustava koji su održivi i okrenuti ljudima. Primjerice:

Sustav znanosti i visokog obrazovanja neposredno utječe na razvoj zdravstva u RH pa je u tom području međuresorna suradnja od presudne važnosti. Resorna ministarstva trebaju zajednički definirati i financijski podupirati istraživačke prioritete u biomedicini i zdravstvu, pri čemu se sredstva moraju koncentrirati u prioritetna područja i središta znanstvene izvrsnosti.

Suradnja sa sustavom odgoja i obrazovanja treba ići u smjeru zajedničkog razvoja promicanja zdravlja i zdravih oblika ponašanja u školama i vrtićima, potpore obiteljima za unapređenje roditeljskih vještina i rane interakcije te poticanje i jačanje sposobnosti djece pri suočavanju sa svakodnevicom i svladavanju kriznih situacija.

Sustav zdravstva je u mnogome povezan sa sustavom socijalne skrbi, a iz suradnje tih dvaju resora moraju proizaći programi potpore i skrbi u zajednici za ranjive skupine.

Unutar *Zakona o zdravstvenoj zaštiti* (NN,125/19)²⁰ uređeno je područje načela i mjera zdravstvene zaštite, prava i obveze korisnika, nositelji društvene skrbi za zdravlje stanovništva, sadržaj i organizacijski oblici obavljanja zdravstvene djelatnosti te nadzor nad obavljanjem zdravstvene djelatnosti. *Zdravstvena zaštita* obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unaprjeđenje zdravlja, sprječavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu, rehabilitaciju i palijativnu skrb (čl. 4.), a svaka osoba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i ostvarenje najviše moguće razine zdravlja (čl. 5.).

Republika Hrvatska mjerama gospodarske i socijalne politike stvara uvjete za provođenje zdravstvene zaštite, kao i uvjete za zaštitu i očuvanje te poboljšanje zdravlja stanovništva te usklađuje djelovanje i razvoj na svim područjima zdravstva u svrhu osiguranja ostvarivanja zdravstvene zaštite stanovništva. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u skladu s utvrđenim pravima i obvezama osiguravaju uvjete za zaštitu, očuvanje i poboljšanje zdravlja stanovništva, organiziraju i osiguravaju ostvarivanje zdravstvene zaštite na svom području (čl. 6.).

Među propisanim mjerama zdravstvene zaštite (čl. 21.) za djecu i mlade s problemima u ponašanju od značaja je mjera *Osiguravanje cjelovite (preventivne, kurativne i rehabilitacijske) zdravstvene zaštite djece i mladeži*. Zdravstvena djelatnost obavlja se na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini te na razini zdravstvenih zavoda, a djelatnost koja proizlazi iz prethodno navedene mjere podrazumijeva zdravstvenu zaštitu na primarnoj razini kroz djelatnosti: – obiteljske (opće) medicine – zdravstvene zaštite predškolske djece – školske i adolescente medicine u vidu preventivno-odgojnih i specifičnih mjera za zdravstvenu zaštitu školske djece i studenata (čl. 30.). Prilikom provođenja pojedinačnih mjera zdravstvene zaštite u zdravstvenoj djelatnosti na primarnoj razini, ističe se potreba sudjelovanja i zdravstvenih suradnika, odnosno drugih stručnjaka za pojedina specifična pitanja te zaštite (čl. 31.).

²⁰ <https://www.zakon.hr/z/190/Zakon-o-zdravstvenoj-za%C5%A1titi>

Državni zdravstveni zavodi su Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatski zavod za transfuzijsku medicinu te Hrvatski zavod za hitnu medicinu. **Hrvatski zavod za javno zdravstvo** (čl. 129.) jest zdravstvena ustanova za obavljanje djelatnosti epidemiologije zaraznih bolesti te kroničnih nezaraznih bolesti, javnog zdravstva, promicanja zdravlja, zdravstvene ekologije, mikrobiologije, školske i adolescentne medicine, mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti, za obavljanje djelatnosti medicine rada, praćenje stanja i unaprjeđenje zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, kao i stručne i znanstvene djelatnosti na području toksikologije i antidopinga. Među djelatnostima koje HZJZ obavlja, izdvajamo poslove:

- *školske i adolescentne medicine,*
- *mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti,*
- *zdravstveno-odgojne i druge aktivnosti te promiče zdravlje, čuva i unaprjeđuje zdravlje stanovništva,*
- *planira, predlaže, koordinira, prati i provodi specifičnu zdravstvenu zaštitu djece i mladeži, osobito u osnovnim i srednjim školama te na visokim učilištima,*
- *prati i evaluira provođenje preventivnih programa te drugih mjera zdravstvene zaštite,*
- *prati, proučava i evaluira zdravlje i zdravstvenu zaštitu ranjivih skupina stanovništva.*

U okviru prava i dužnosti jedinica područne (regionalne) samouprave na području javnozdravstvene djelatnosti djeluje **Zavod za javno zdravstvo jedinice područne (regionalne) samouprave**. Ukoliko se u njima obavlja nastava iz područja javnozdravstvenih djelatnosti odnosno koji su nastavna baza visokih učilišta zdravstvenog usmjerenja imaju pravo na dodatak svom nazivu – nastavni zavodi za javno zdravstvo.

Donošenjem *Zakona o pravobranitelju za djecu* (NN 73/2017)²¹, u lipnju 2003. godine, osnovano je specijalizirano, samostalno tijelo za zaštitu, praćenje i promicanje prava i interesa djece u Republici Hrvatskoj. Aktualni Zakon o pravobranitelju za djecu, kojeg je Hrvatski sabor donio na sjednici 14. srpnja 2017. godine, uređuje djelokrug i način rada te uvjete za izbor i razrješenje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

Pravobranitelj za djecu upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa. Također surađuje s djecom, potiče ih na izjašnjavanje i uvažava njihovo mišljenje, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja djece te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu. Djetetom se, u smislu ovoga Zakona, smatra svaka osoba mlađa od 18 godina.

Uloga pravobranitelja je da:

- prati usklađenost zakona i drugih propisa u Republici Hrvatskoj koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece s odredbama Ustava Republike Hrvatske, UN-ove Konvencije o pravima djeteta, Fakultativnog protokola uz UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe, Fakultativnog protokola uz UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Fakultativnog protokola uz UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi i drugih međunarodnih akata koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece,
- prati izvršavanje obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz UN-ove Konvencije o pravima djeteta, Fakultativnog protokola uz UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe, Fakultativnog protokola uz UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Fakultativnog protokola uz UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi i drugih međunarodnih akata koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece – prati primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece,
- prati povrede pojedinačnih prava djece i proučava opće pojave i načine povreda prava i interesa djece – zalaže se za zaštitu i promicanje prava i interesa djece s teškoćama u razvoju,
- predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece te za sprječavanje štetnih djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece,
- obavještava javnost o stanju prava djece,
- obavlja druge poslove određene ovim Zakonom

²¹ <https://www.zakon.hr/z/264/Zakon-o-pravobranitelju-za-djecu>

Izvješće za 2018. godinu donosi pregled postupanja Ureda pravobraniteljice za djecu po pojedinačnim prijavama povreda prava djece, sažeti prikaz općih inicijativa i niza drugih aktivnosti u kojima su sudjelovali, prikaz rada Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice te preporuke za svako područje zaštite prava djece. Preporuke su poziv na akciju, na ulaganje dodatnih napora i ubrzavanje djelovanja svih odgovornih tijela kako bi se u Republici Hrvatskoj u većoj mjeri promicala, štitila i ostvarivala prava djece. Ured Pravobraniteljice za djecu je u 2018. godini zaprimio **48 prijava koje se odnose na djecu s problemima u ponašanju**. Riječ je o cijelom kontinuumu pojave, od početnih

problema i onih na razini rizika do najtežih u vidu kaznenih djela. Institucije su se obratile u 16 slučajeva (škole s 10 prijava, odgojne ustanove i CZSS-i s pet te grad s jednom). Roditelji zajedno i pojedinačno obratili su se 18 puta, a Ured je inicirao postupanje u sedam slučajeva, najčešće povodom medijskih objava i posjeta odgojnim domovima. Djeca su se Uredu obratila tri puta, neka i višekratno. Zaprimljeno je nekoliko desetaka telefonskih poziva koji se odnose na problematiku djece s PUP-om, najčešće roditelja djece koja trpe zbog neprimjerenog ponašanja djece s PUP-om. Prijave i druga saznanja ukazuju da su prava ove djece višestruko ugrožena. Riječ je kršenju prava na

zaštitu od nasilja i zanemarivanja, na primjereno obrazovanje, psihijatrijsko liječenje, dobivanje primjerene stručne podrške i zaštite, na dostojanstvo i privatnost posebice u medijima, na izražavanje mišljenja i podnošenje pritužbi, posebice u institucijama. Prava ove djece krše se u obitelji i institucijama: u školi, tijekom upravnog i pravosudnog postupanja, u domovima i mjestima na kojima su lišena slobode u užem smislu. Prava djece kše se pojedinačno, ali i sustavno jer sustavi ponekad nemaju primjerene odgovore na njihove potrebe. Riječ je o skupini djece koja su zbog svojih obilježja u iznimnom riziku od kršenja svih svojih prava.

²² <https://www.sabor.hr/hr/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-djecu-za-2018-godinu-podnositeljica-pravobraniteljica-za-djecu>

Preporuke za zaštitu prava djece s teškoćama u razvoju i djece s problemima u ponašanju za 2018. godinu su od strane Pravobraniteljice za djecu upućene Ministarstvu znanosti i obrazovanja povodom početka školske godine 2018./2019. Za područje *Nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama i djeca s problemima u ponašanju* preporuke su sljedeće:

- da škole i dječji vrtići upoznaju roditelje i djecu s propisima koji reguliraju poduzimanje mjera zaštite učenika u slučajevima nasilja te s aktivnostima koje je odgojno-obrazovna ustanova dužna poduzeti;
- kontinuirano upoznavanje roditelja s problematikom nasilja i nenasilnog rješavanja sukoba – putem radionica, predavanja te raznih publikacija;
- poboljšati formalno socio-pedagoško i psihološko obrazovanje odgojno-obrazovnih djelatnika za problematiku nasilja i drugih problema u ponašanju djece te intenzivirati dodatne edukacije, uz osnaživanje djelatnika za prepoznavanje i identificiranje rizika u djetetovom životu te primjenu metoda njihovog ranog otkrivanja i ranog djelovanja;
- poticanje i uključivanje djece u kreiranje, osmišljavanje i provođenje preventivnih aktivnosti;
- intenzivnije provođenje preventivnih aktivnosti usmjerenih na razvoj socijalnih vještina djece, posebice komunikacijskih i onih za rješavanje sukoba;
- edukaciju radnika škole za provođenje metode medijacije u rješavanju vršnjačkih sukoba te što širu primjenu ove metode u školama zbog njezine dokazane učinkovitosti;
- kontinuirano unapređivanje međuinstitucionalne i međuresorne suradnje škole, CZSS-a, policije, ureda državne uprave i drugih nadležnih tijela u pristupu ovom problemu te organiziranje zajedničkih sastanaka s ciljem integracije pojedinačnih opažanja, jasnije percepcije

- djetetovih problema, preuzimanja odgovornosti i zajedničkog planiranja intervencija;
- intenzivnije povezivanje i razmjenu informacija o svakom djetetu prilikom prelaska iz dječjeg vrtića u školu i iz osnovne u srednju školu;
- individualnu procjenu svake situacije i djeteta te, osim represivnih pedagoških mjera, primjenu restitutivnih i psihosocijalnih intervencija kroz individualni plan postupanja koji se treba izraditi u suradnji s djetetom i njegovim roditeljima te drugim uključenim institucijama;
- ekipiranje stručnih službi škole sa socijalnim pedagogima koji bi, zbog specifičnih potreba ove skupine djece, bili nositelji mjera i aktivnosti u prevenciji i drugim intervencijama usmjerenim djeci u riziku i djeci s problemima u ponašanju; ustrojiti bazu podataka o svim preventivnim programima koji se provode u školama te primjenjivati znanstveno utemeljene programe s dokazanom učinkovitošću; snažnije povezivanje i suradnju odgojno-obrazovnih institucija i JLP(R)S u definiranju potreba djece i provođenju preventivnih programa;
- što prije donijeti Pravilnik o načinu i obliku provođenja odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana za učenike u riziku za razvoj problema u ponašanju i s problemima u ponašanju, a na što obvezuje Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (ZOOSŠ).

Nacionalna strategija prevencije problema u ponašanju djece i mladih

Nacionalna strategija prevencije problema u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine (NN, 98/09)²³ je prvi strateški dokument Republike Hrvatske u području prevencije problema u ponašanju djece i mladih. Odnosi se na djecu i mlade u dobi do 23. godine.

Strategija se usmjerila na preventivnu praksu koju čini „složen sustav trajnog, sveobuhvatnog, složenog i umreženog djelovanja na svim razinama – mikro (pojedinač), mezo (obitelj), makro (lokalna zajednica, županija, država), na svim točkama presudnim za osiguravanje minimalnih uvjeta potrebnih za zdrav rast i razvoj djece i mladih“ (Strmotić, 2011, 212, 213).

Opći cilj je osiguravanje minimalnih uvjeta potrebnih za kvalitetan, uspješan i zdrav rast i razvoj novih naraštaja u Republici Hrvatskoj, otklanjanje činitelja rizika odgovornih za nastajanje problema u ponašanju te nastalih problema u ponašanju i njihovih posljedica.

Posebni ciljevi su:

- 1) Unaprjeđenje sustava kojim će se u najvećoj mogućoj mjeri suzbijati nastanak i razvoj rizičnih činitelja odgovornih za pojavu problema u ponašanju,
- 2) Poticanje izgradnje, razvijanje i širenje činitelja zaštite,
- 3) Razvoj, organiziranje i usustavljanje mreže preventivnih aktivnosti,
- 4) Poticanje uspostavljanja i primjene programa prevencije na razinama lokalne zajednice, općine, grada, županije i države,
- 5) Osiguravanje evaluacije svih programa.

Kao **područja djelovanja** Nacionalne strategije, određena su:

- 1) Istraživanje pojave,
- 2) Unaprjeđenje sustava problema u ponašanju djece i mladih,
- 3) Osnaživanje obitelji,
- 4) Osnaživanje lokalne zajednice.

²³ http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_08_98_2481.html

Tablični prikaz mjera i provedbenih aktivnosti prema području djelovanja (Strmotić, 2011, 218-222):

1. ISTRAŽIVANJE POJAVE	
MJERE	Provedbene aktivnosti
Usuglasiti postojeće kriterije za utvrđivanje pojave te evidentirati i kontinuirano pratiti pojavu problema u ponašanju djece i mladih	<ul style="list-style-type: none"> • analiza postojećih kriterija prema kojima se od strane nadležnih državnih tijela u Republici Hrvatskoj evidentiraju problemi u ponašanju djece i mladih kao i analiza načina (metodologije i instrumenti) praćenja aktualnog stanja pojave problema u ponašanju djece i mladih • uvažavajući rezultate analiza postojećih kriterija evidentiranja i načina praćenja pojave, a polazeći od odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu, provedene stručne i javne rasprave, izrada prijedloga usklađenih kriterija za određivanje i utvrđivanje pojave problema u ponašanju djece i mladih te načina njenog praćenja te upućivanje Povjerenstvu Vlade RH za prevenciju problema u ponašanju djece i mladih • dostupnost kriterija za određivanje i utvrđivanje pojave problema u ponašanju djece i mladih te načina njenog praćenja putem web-stranice široj javnosti.
Inicirati nove i podržati postojeće znanstveno-istraživačke projekte usmjerene na istraživanje pojave problema u ponašanju djece i mladih i načine njezinog suzbijanja	<ul style="list-style-type: none"> • utvrđivanje trenutno ugovorenih znanstvenih projekata koji se bave problemima u ponašanju djece i mladih i utvrditi pojave koje nisu obuhvaćene znanstvenim ili stručnim istraživanjima te za njih uputiti javni poziv znanstvenoj i stručnoj javnosti (tzv. naručeni projekti), te podržavati znanstveno-istraživačke projekte koji obuhvaćaju djecu i mlade u dobi od 14 do 19 godina • sukladno rezultatima istraživanja, te stručne i javne rasprave, utvrditi prijedloge neistraženih područja te načine unaprjeđenja rada na evidentiranju, praćenju i suzbijanju pojave problema u ponašanju djece i mladih u RH
2. UNAPRJEĐENJE SUSTAVA PREVENCIJE PROBLEMA U PONAŠANJU DJECE I MLADIH	
MJERE	Provedbene aktivnosti
Izraditi preglednik zakonskih i podzakonskih odredbi i drugih nacionalnih i međunarodnih dokumenata koji se izravno odnose na prevenciju problema u ponašanju djece i mladih	<ul style="list-style-type: none"> • prikupljanje podataka i izrada preglednika • osiguravanje dostupnosti preglednika putem web-stranice i redovnog ažuriranja

<p>Izraditi standarde za djelovanje interdisciplinarnih timova u sustavu prevencije problema u ponašanju djece i mladih</p>	<ul style="list-style-type: none"> • izrada prijedloga problemskih područja na kojima je neophodno osigurati interdisciplinarni timski rad • predložiti postupak i standarde djelovanja interdisciplinarnih timova • provesti javne stručne rasprave o predloženom • započeti s interdisciplinarnim radom na dogovorenim područjima
<p>Predložiti načine unapređenja provedbe odgojnoobrazovnih, zdravstvenointervencijskih, policijskopreventivnih, prekršajnopравnih i kaznenopravnih mjera</p>	<ul style="list-style-type: none"> • izrada prijedloga učinkovite provedbe postojećih mjera i propisa u području odgojnoobrazovnih, zdravstvenointervencijskih, policijskopreventivnih, prekršajnopравnih i kaznenopravnih mjera • izraditi prijedlog učinkovite provedbe postojećih i novopredloženih mjera u pojedinim sustavima • osigurati kontinuirano praćenje i evaluaciju provedbe • izraditi protokol postupanja za provedbu mjera
<p>Provoditi preventivne školske programe u svrhu prepoznavanja modela dobre prakse</p>	<ul style="list-style-type: none"> • praćenje školskih preventivnih programa na razini jedinica područne (regionalne) samouprave • vrednovati sve preventivne programe i financirati naj spješnije • poticati škole na kvalitetno provođenje preventivnih programa
<p>Upostaviti sustav identifikacije rizičnih čimbenika i rizičnih ponašanja učenika, njihovog praćenja te otklanjanja u odgojnoobrazovnim institucijama</p>	<ul style="list-style-type: none"> • priprema prijedloga o načinima identifikacije, snimanja stanja i analize podataka o rizičnim čimbenicima i ponašanjima učenika • predložiti model identifikacije, praćenja i djelovanja škole na sprječavanju pojave i razvoja čimbenika rizika i rizičnih ponašanja učenika
<p>Izraditi prijedlog modela uključivanja djece i mladih te njihovih roditelja na razini lokalne zajednice, u pripremu i provedbu programa prevencije problema u ponašanju djece i mladih</p>	<ul style="list-style-type: none"> • provedba edukacije stručnjaka koji na lokalnim razinama pripremaju i provode preventivne programe za partnerstvo s djecom i roditeljima • izraditi prijedlog načina sudjelovanja djece i njihovih roditelja u predlaganju, odlučivanju i provedbi preventivnih programa
<p>O snažiti ulogu zdravstva u provedbi programa prevencije problema u ponašanju djece i mladih</p>	<ul style="list-style-type: none"> • predložiti načine unapređivanja uloge zdravstva u pripremi i provedbi prevencije problema u ponašanju djece i mladih • izraditi program prevencije problema u ponašanju koji provode liječnici specijalisti školske medicine
<p>Izraditi prijedlog povećanja svih kapaciteta za liječenje djece i mladih s problemima u ponašanju i višestrukim smetnjama, uvažavajući regionalne potrebe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • povećati broj specijalizacija liječnika u području dječje i adolescentne psihijatrije • snimiti stanje i procijeniti potrebe te sukladno tome predložiti kapacitete za specijalističko-konzilijarno i stacionarno liječenje djece i mladih s problemima u ponašanju i višestrukim smetnjama

<p>Izraditi plan aktivnosti osposobljavanja i intenzivnog uključivanja sustava socijalne skrbi u provedbu prevencije problema u ponašanju djece i mladih</p>	<ul style="list-style-type: none"> • izraditi plan edukacije stručnjaka iz socijalne skrbi za ulogu koordinatora mreže stručnjaka i programa preventivnih aktivnosti na lokalnoj razini • educirati stručnjake • pokrenuti, osnovati i održavati aktivnosti koordinacijskih tijela na lokalnim razinama
<p>Izraditi prijedlog djelovanja pojedinih društvenih sustava s posebno rizičnim skupin ma djece i mladih (djeca i mladi koji prekidaju školovanje, samovoljno se udaljavaju iz obitelji, udomiteljskih obitelji ili bježe iz odgojnih ustanova, pridonose nesigurnosti u prometu te koji su skloni rizičnom ponašanju u svim područjima)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • osmisliti i provesti prikladne načine informiranja i savjetovanja roditelja, mladih i djece o rizicima odrastanja • osmisliti i provesti fokusirane medijske kampanje usmjerene na pojedine visokorizične skupine djece i mladih koji se kao pripadnici navijačkih i drugih supkulturnih skupina odaju nasilničkom ili huliganskom ponašanju • osmisliti i ponuditi specifične i fleksibilne programe nastavka školovanja i/ili osposobljavanja djece i mladih koji napuštaju redovito školovanje • uspostaviti mehanizme kontrole i utvrđivanja odgovornosti u vezi dosljednog provođenja već postojećih zakonskih propisa posebice u prometu, u prodaji alkohola i duhanskih proizvoda, vezano uz noćne izlaske, skitnju, bježanje, igre na sreću, štetna druženja.
<p>Sve zakone i propise koji se tiču djece i mladih, pripremati žurno i tražiti žurno donošenje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • izraditi popis zakona i propisa kojima se uređuju različita područja života djece i mladih, a koji su u postupku pripreme, izmjena ili ih je tek potrebno pripremiti kao i utvrditi dinamiku njihova donošenja pratiti dinamiku pripreme i donošenja • ubrzati postupak donošenja Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje
<p>Osigurati i osposobiti dovoljan broj stručnjaka te prostorne, materijalne i druge preduvjete potrebne za provedbu mjera vezanih uz probleme u ponašanju u području zdravstva, školstva, socijalne skrbi, policije te prekršajnih i kaznenopravnih mjera</p>	<ul style="list-style-type: none"> • postojeće standarde o omjeru broja stručnih djelatnika i korisnika, sukladno mogućnostima, uskladiti s europskim standardima u tom području • sukladno tome izraditi plan zapošljavanja stručnjaka za rad s djecom i mladima u riziku i/ili s problemima u ponašanju u području zdravstva, obrazovanja, socijalne skrbi, policije i pravosuđa • propisati vrstu i razinu obrazovanja stručnjaka za pojedina radna mjesta te minimum kontinuiranog stručnog usavršavanja kao preduvjet za zadržavanje profesionalnog statusa pripremiti program poticanja i uključivanja psihoterapijskog rada u pojedine oblike skrbi o djeci i mladima s problemima u ponašanju • postojeće normative uređenja i opreme prostora namijenjenog životu korisnika i radu stručnjaka (posebice u centrima za socijalnu skrb) uskladiti sa suvremenim europskim standardima na tom području
<p>Analiza stanja i unaprjeđenje postojeće mreže različitih oblika skrbi o djeci i mladima s problemima u ponašanju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analiza stanja i postojeće mreže različitih oblika skrbi (posebice institucionalne i poluinstitucionalne) izraditi prijedlog unaprjeđenja mreže • osnivanje potrebnih oblika skrbi na područjima na kojim nisu zastupljeni te prema prijedlogu unaprjeđenja mreže

3. OSNAŽIVANJE OBITELJI

MJERE	Provedbene aktivnosti
Izraditi plan osposobljavanja za odgovorno roditeljstvo i promicati njegovu provedbu u svakodnevnom životu	<ul style="list-style-type: none">• definiranje odgovornog roditeljstva polazeći od sustava društvenih i odgojnih vrijednosti, njegovih komponenti i metodologije promicanja odgovornog roditeljstva• pripremiti plan edukacije i provesti edukaciju stručnjaka za osposobljavanje roditelja za odgovorno roditeljstvo• započeti plan provođenja, promocije i edukacije za odgovorno roditeljstvo na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini• uspostaviti mehanizme evaluacije provedbe
Osiguravanje novih preventivno-savjetodavnih oblika pomoći obitelji u riziku	<ul style="list-style-type: none">• izrada prijedloga novih oblika pomoći• osigurati način pružanja pomoći, nositelje te mehanizme evaluacije kojom će se osigurati kvaliteta provedbe• započeti provedbu novih oblika pomoći uz stalnu evaluaciju
Definirati mjere rane pomoći u suočavanju s čimbenicima rizika	<ul style="list-style-type: none">• analiza postojećeg sustava mjera rane pomoći (obiteljski centri, savjetovaništa, patronažna služba i sl.) i osmišljavanje prijedloga mjera za učinkovitiji sustav djelovanja• osigurati način pružanja pomoći, nositelje te mehanizme evaluacije kojom će se osigurati učinkovitija provedba• započeta provedba novopredloženog sustava mjera uz stalnu evaluaciju
Osigurati pomoć djeci koja žive u rizičnim uvjetima i djeci i mladima rizičnog ponašanja u njihovoj obitelji s ciljem smanjenja broja djece i mladih izdvojenih iz obitelji	<ul style="list-style-type: none">• provesti analizu učinkovitosti postojećih i predložiti nove oblike pomoći• osigurati način pružanja pomoći, nositelje te mehanizme evaluacije kojom će se osigurati učinkovitija provedba• započeti provedbu novih oblika pomoći uz stalnu evaluaciju
Izraditi programe rada s roditeljima koji zanemaruju i zlostavljaju djecu i osigurati njihovu provedbu	<ul style="list-style-type: none">• analiza stanja• ustrojavanje sustava pomoći roditeljima izrada plana i programa edukacije stručnjaka• provedba edukacije stručnjaka i osiguravanje uvjeta za rad na razini županija• provedba programa pomoći roditeljima i evaluacija učinkovitosti mjera

4. OSNAŽIVANJE LOKALNE ZAJEDNICE

MJERE	Provedbene aktivnosti
Identificirati mehanizme djelovanja neophodne za izgradnju sustava prevencije problema u ponašanju u lokalnoj zajednici i izraditi program djelovanja	<ul style="list-style-type: none">• izrada oglednog programa otkrivanja rizičnih i zaštitnih činitelja• definiranje mreže programa i nositelja preventivnog djelovanja i• izrada županijskih i gradskih programa primjerenih posebnostima svake pojedine sredine i njihova provedba u praksi
Osigurati uvjete za izradu i provedbu programa prevencije problema u ponašanju djece i mladih u svakoj lokalnoj zajednici, općini, gradu i županiji te njihovu provedbu	<ul style="list-style-type: none">• priprema oglednog programa prevencije problema u ponašanju djece i mladih u Republici Hrvatskoj• izrada navedenih programa i njihova provedba u županijama, gradovima, općinama i lokalnim zajednicama• osiguravanje materijalnih, kadrovskih, edukacijskih i prostornih uvjeta provedbe programa• stalna evaluacija i nadzor programa prevencije problema u ponašanju djece i mladih.

Sumarno, radi ostvarivanja općeg i posebnih ciljeva Nacionalne strategije, unutar četiri područja djelovanja planirano je poduzimanje 22 posebne mjere putem provedbe 72 aktivnosti. U svrhu osiguranja djelotvorne i pravodobne provedbe propisanih mjera i aktivnosti, Povjerenstvo Vlade RH je na svojoj prvoj sjednici održanoj u 2010. godini, usvojilo ***Provedbeni plan Nacionalne strategije prevencije problema u ponašanju djece i mladih za 2010. godinu***. Time su za svaku mjeru pojedinačno istaknute njene provedbene aktivnosti, rokovi njihovih provođenja, suradnici u provedbi te pojedinačno navedena državna tijela, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, znanstvene i stručne ustanove, pojedinci organizacije civilnog društva, čija je suradnja od značaja za uspješnu provedbu mjera i aktivnosti (Strmotić, 2011, 216).

Isto tako, Ministarstvo je izradilo i svim nadležnim državnim tijelima – nositeljima mjera, dostavilo jedinstveni *Obrazac za izvještavanje o provedbi mjera Nacionalne strategije* čime je osigurano cjelovito praćenje provedbe svih mjera poduzimanja. Radi osiguranja pravodobne provedbe *Preporuka za provedbu mjera Nacionalne strategije* i pružanja pomoći pri cjelovitom i primjerenom izvještavanju o njihovoj provedbi, Ministarstvo je izradilo i dostavilo jedinstveni *Obrazac za izvještavanje o provedbi preporuka* jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Njihovom primjenom je osigurano da se od svake općine, grad i županija, sumarno i pojedinačno pribave podatci i obavijesti potrebni za praćenje provedbe preporuka Strategije (Strmotić, 2011, 217).

PREPORUKE ZA PROVEDBU MJERA (NN 98/09):

1. Nacionalnu strategiju za prevenciju problema u ponašanju od 2009. do 2012. godine primijeniti na djecu i mlade u dobi do 23. godine života.
2. Sve mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije obuhvaćene Nacionalnom strategijom provesti na mikro i makro razini.
3. Uspostaviti partnerski odnos *obitelj – škola – lokalna zajednica* kao osnovu provedbe Strategije, sa *školom* kao glavnim nositeljem.
4. Izraditi standarde za osiguranje djelotvorne provedbe programa prevencije uz koordinaciju Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za prevenciju problema u ponašanju djece i mladih.
5. Osigurati provedbu svih mjera iz područja prevencije problema u ponašanju propisanih drugim nacionalnim strategijama, programima i planovima
6. Preporučuje se jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave da izrade lokalne strategije/programe u svrhu prevencije problema u ponašanju.
7. Preporučuje se jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave da osnuju tijela zadužena za koordinaciju i praćenje provedbe mjera Nacionalne strategije, koja čine predstavnici Odjela za društvene djelatnosti, Ureda državne uprave u županijama i gradovima, nadležnih gradskih ureda

za obrazovanje, zdravstvo i socijalnu skrb, ustanova odgoja i obrazovanja, organizacija civilnog društva usmjerenih djeci i mladima, centara za socijalnu skrb i savjetovališta za djecu i mlade, brak i obitelj, odnosno obiteljskih centara, policijskih uprava, državnog odvjetništva i dr.

8. U jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održavati redovite sastanke tijela zaduženih za koordinaciju provedbe i praćenje mjera Nacionalne strategije svakih 6 mjeseci te uspostaviti učinkovite načine suradnje, promicati »partnerski« odnos među svim članovima i razmatrati način provedbe i postignuća provedbe mjera.

Uspostaviti suradnju i razmjenu podataka s drugim državnim tijelima te jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u cilju razmjene iskustava i korištenja dobrih primjera iz prakse.

9. Posebnu pozornost treba posvetiti međuresornim tijelima jer o dobroj koordinaciji rada tijela državne uprave u mnogome ovisi uspješnost provedbe Nacionalne strategije.

10. U pripremanju i provedbi mjera Nacionalne strategije posebnu pozornost posvetiti suradnji s organizacijama civilnog društva i vjerskim zajednicama.

Nacionalna strategija prevencije problema u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine se odnosila na razdoblje od tri godine te, iako predstavlja važan strateški dokument, do danas nije objavljena strategija za novije razdoblje. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je od objave Nacionalne strategije objavilo dva dokumenta vezano za njenu provedbu – 2009. i 2010. godine. Spomenuto Ministarstvo je 2011. godine podijeljeno na dva zasebna ministarstva – Ministarstvo socijalne politike i mladih, te Ministarstvo branitelja. Izvješće za 2011. godinu koja je obuhvaćena strategijom, nije objavljeno.

Izješće o provedbi Nacionalne strategije prevencije problema u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine za 2009. godinu²⁴

Iz *Izješća o provedbi Nacionalne strategije prevencije problema u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine za 2009. godinu* vidljivo je da su sva nadležna tijela državne uprave i obiteljski centri dostavili tražene podatke o provedbi mjera i aktivnosti Nacionalne strategije. Za provedbu mjera tijekom 2009. godine utrošeno je 1.687.049,60 kuna od strane tijela državne uprave, prema tablici:

PODRUČJE	Sredstva
<i>1. Istraživanje pojave</i>	23.049,65
<i>2. Unaprjeđenje sustava prevencije problema u ponašanju djece i mladih</i>	1.664.000,00
<i>3. Osnajivanje obitelji</i>	/
<i>4. Osnajivanje lokalne zajednice</i>	/
UKUPNO	1.687.049,60

Tablica 1. **Prikaz utroška finansijskih sredstava tijela državne uprave prema područjima djelovanja - 2009. god.**

Nacionalnom strategijom je za 2009. godinu predviđena provedba 8 aktivnosti u potpunosti te 4 aktivnosti kontinuirano. Tijekom 2009. godine provedene su sve aktivnosti nadležnih tijela državne uprave čiji je rok za provedbu bio 2009. godina ili kontinuirano.

Podatke o provedbi mjera, aktivnostima i preporukama od strane lokalne i područne (regionalne) samouprave dostavilo je 17 županija, odnosno tražene podatke nisu dostavile Sisačko-moslavačka, Istarska, Šibensko-kninska te Splitsko-dalmatinska županija. Za provedbu aktivnosti/mjera te preporuka jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, utrošeno je 38.328.276,92 kuna, na način prikazan u tablici:

PODRUČJE	Sredstva
<i>1. Istraživanje pojave</i>	/
<i>2. Unaprjeđenje sustava prevencije problema u ponašanju djece i mladih</i>	38.111.776,92
<i>3. Osnajivanje obitelji</i>	/
<i>4. Osnajivanje lokalne zajednice</i>	/
<i>5. Preporuke</i>	216.500,00
UKUPNO	38.328.276,92

Tablica 2. **Prikaz utroška finansijskih sredstava jedinica lokalne i regionalne samouprave prema područjima djelovanja - 2009. god.**

²⁴ <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//69%20-%205.pdf>

Izješće o provedbi Nacionalne strategije prevencije problema u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine za 2010. godinu²⁵

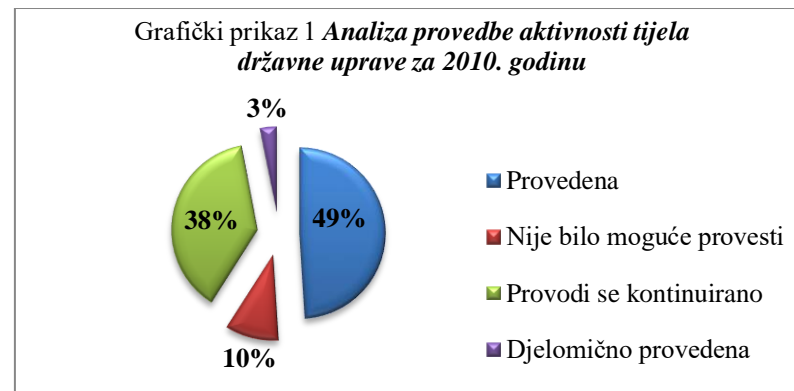
Iz Izješća o provedbi Nacionalne strategije prevencije problema u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine za 2010. godinu vidljivo je da su sva nadležna tijela državne uprave i obiteljski centri dostavili tražene podatke o provedbi mjera i aktivnosti Nacionalne strategije. Za provedbu mjera tijekom 2010. godine tijela državne uprave utrošila su 54.738.261,72 kuna, detaljan prikaz u tablici:

PODRUČJE	Sredstva
1. Istraživanje pojave	10.432,00
2. Unaprjeđenje sustava prevencije problema u ponašanju djece i mladih	52.604.071,94
3. Osnajivanje obitelji	95.950,00
4. Osnajivanje lokalne zajednice	2.027.807,78
UKUPNO	54.738.261,72

Tablica 3. Prikaz utroška financijskih sredstava tijela državne uprave prema područjima djelovanja - 2010. god.

Dodatno, od ukupno 39 aktivnosti tijela državne uprave, čiji se rok provedbe odnosio na 2010. godinu, 19 aktivnosti je provedeno, 15 aktivnosti se provodilo kontinuirano, 4 aktivnosti nije bilo moguće provesti, a 1 aktivnost je djelomično provedena s nastavkom u narednom razdoblju.

²⁵ <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//147-%209.pdf>

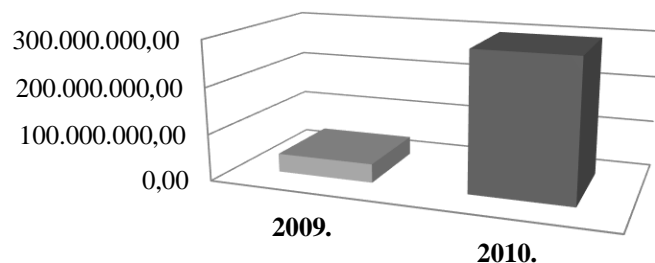

Podatke o provedbi mjera, aktivnostima i preporukama od strane lokalne i područne (regionalne) samouprave dostavilo je 19 županija, odnosno tražene podatke za 2010. godinu, kao ni za 2009. godinu, nisu dostavile Sisačko-moslavačka i Splitsko-dalmatinska županija. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave su provodile preporuke i niz mjera upućene njima te su za tu svrhu utrošile 245.709.942,68 kuna, kao što je prikazano u tablici:

PODRUČJE	Sredstva
1. Istraživanje pojave	/
2. Unaprjeđenje sustava prevencije problema u ponašanju djece i mladih	242.731.805,42
3. Osnajivanje obitelji	218.737,40
4. Osnajivanje lokalne zajednice	371.208,45
UKUPNO	245.709.942,68

Tablica 4. Prikaz utroška financijskih sredstava jedinica lokalne i regionalne samouprave prema područjima djelovanja - 2010. god.

Grafički prikaz 2. *Usporedba utrošenih sredstava za provedbu NS*

	2009.	2010.
■ Utrošena sredstva (Kn)	40.015.326,52	296.248.204,40

Za provedbu Nacionalne strategije u 2009. godini, odnosno za provedbu aktivnosti/mjera te preporuka jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, utrošeno je 40.015.326,52 kuna. Od ukupno 69 aktivnosti unutar 22 mjere, 8 aktivnosti je provedeno, 4 aktivnosti su bile kontinuirane, a za 58 aktivnosti se rok provedbe odnosio na naredno razdoblje. U 2010. godini je utrošeno 296.248.204,40 kuna za provedbu 19 aktivnosti uz 15 kontinuiranih aktivnosti. Ukupno je utrošeno 336.263.530,92 kuna u razdoblju od dvije godine tijekom kojih se kroz 22 mjere provelo 69 od planiranih 72 aktivnosti.

PODRUČJA DJELOVANJA	Ukupan broj mjera	Ukupan broj aktivnosti	2009.		2010.			
			Provedena	Rok provedbe se odnosi na naredno razdoblje	Provedena	Provodila se kontinuirano	Nije bilo moguće provesti, provedba prebačena za naredno razdoblje	Djelomično provedena te se provedba trebala nastaviti u narednom razdoblju
Istraživanje pojave	2	5	1	0	2	0	2	0
Unaprjeđenje sustava prevencije problema u ponašanju djece i mladih	13	39	7	9	9	13	1	0
Osnaživanje obitelji	5	18	0	11	5	1	1	0
Osnaživanje lokalne zajednice	2	7	0	2	3	1	0	1
UKUPNO	22	69	8	22	19	15	4	1

Tablica 5. Područja djelovanja i broj provedenih aktivnosti

Nacionalni program za mlade

Važnost strategije za mlade u Hrvatskoj je prepoznata tek nakon početka procesa stabilizacije i pridruživanja Europskoj uniji 2001. godine. Vladajuće strukture tada, po uzoru na europske prakse, počinju uvažavati mlade kao razvojni potencijal zemlje. Prvi Nacionalni program djelovanja za mlade Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2003. godine s ciljem jasnog i dugoročnog opredjeljenja u stvaranju socijalnih, obrazovnih, odgojnih, kulturnih, materijalnih i ostalih uvjeta za trajnu dobrobit mladih te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u društvenoj zajednici.

Aktualni *Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017.*²⁶ je treći po redu strateški dokument za mlade u Republici Hrvatskoj, te je u trenutku izrade ovog rada Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku pristupilo izradi novog strateškog dokumenta za mlade (*Nacionalni program za mlade 2019. - 2025.*) koji će po prvi puta obuhvatiti vremensko razdoblje od sedam godina. Cilj Nacionalnog programa je unaprjeđenje aktivnosti tijela državne uprave i javnih ustanova koje, svojim djelokrugom i nadležnostima, pridonose zadovoljavanju potreba mladih i podizanju

kvalitete njihova života sa svrhom njihove optimalne društvene integracije.

Program sadrži ciljeve na temelju kojih su definirane konkretnije mjere provedbe. Za sve je definirane mjere prikazan i popis indikativnih aktivnosti. Pregledom Nacionalnog programa za mlade uočava se kako su mladi s problemima u ponašanju u fokusu kroz ove dimenzije:

- *Obrazovanje, profesionalno osposobljavanje i usavršavanje u kontekstu cjeloživotnog učenja,*
- *Socijalna zaštita i uključivanje,*
- *Zdravlje i zdravstvena zaštita.*

Prva dimenzija naglašava važnost obrazovanja u kontekstu cjeloživotnog učenja kao ključnog za razvoj građanske kompetencije, druga dimenzija prepoznaje da su mladi s problemima u ponašanju zbog određenih životnih poteškoća u riziku od socijalne isključenosti, dok dimenzija zdravstvenog odgoja probleme u ponašanju ističe kao novi oblik zdravstvenih izazova, uz postojanje potrebe educiranja zdravstvene djelatnika koji s navedenom populacijom dolaze u dodir kroz savjetovališta.

²⁶ <https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/mladi-i-volonterstvo/mladi-9015/nacionalni-program-za-mlade-9024/9024>

OBRAZOVANJE, PROFESIONALNO OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE U KONTEKSTU CJELOŽIVOTNOG UČENJA

Odgojno-obrazovni sustav oslanja se na koncept cjeloživotnog učenja koji omogućuje svakom pojedincu iz bilo koje dobne skupine stalan pristup obrazovanju i priznavanje različitih oblika učenja. Usko povezano s konceptom cjeloživotnog učenja jest usvajanje ključnih kompetencija koje predstavljaju prijenosni, višefunkcionalni skup znanja, vještina i stavova potrebnih svakom pojedincu za njegovo osobno ispunjenje i razvoj, društvenu uključenost i zapošljavanje. Nacionalnim programom za mlade nastoji se unaprijediti postojeći sustav formalnog obrazovanja te pojačati sinergija javnog i neprofitnog sektora s posebnim naglaskom na neformalno obrazovanje i razvoj područja rada s mladima. Razvoj građanske kompetencije kod mladih često se ostvaruje i kroz neformalne obrazovne programe koje nude organizacije civilnog društva. Upravo se nedostatak građanske kompetencije očituje u stvaranju novih oblika nasilja, kao što je elektroničko nasilje što implicira potrebu adekvatne reakcije. U skladu s tim, preventivski programi postaju sve važniji. Izrazito je važan ulazak u škole, kroz nastavne i izvannastavne aktivnosti, koje će podizati svijest o kobnim posljedicama elektroničkog nasilja, te razvijati kod mladih znanja i vještine potrebne za korištenje prilika suvremenih medija.

<i>CILJ Obrazovati mlade za aktivno građanstvo i nenasilje</i>	
MJERA → Jačanje kulture nenasilja u školi s naglaskom na borbu protiv elektroničkog nasilja (cyberbulling)	<ul style="list-style-type: none">• Promicati kulturu nenasilja u osnovnim i srednjim školama izmjenom i dopunom sadržaja postojećih nastavnih predmeta i izvannastavnih aktivnosti• Pružati potporu organizacijama civilnog društva koje provode neformalne obrazovne programe usmjerene razvoju kulture nenasilja (s naglaskom na smanjenje vršnjačkog nasilja i <i>cyberbullinga</i>) i kulture ljudskih prava

SOCIJALNA ZAŠTITA I UKLJUČIVANJE

Socijalna zaštita jedna je od najvažnijih dimenzija zaštite prava i sloboda građana temeljenih na načelu solidarnosti, budući da im omogućuje premošćivanje niza životnih poteškoća kad ih oni iz objektivnih razloga nisu u stanju sami riješiti. Obuhvaća niz mjera koje društvo stavlja na raspolaganje pojedincu kako bi poboljšao svoje zdravlje, povećao šanse za zaposlenje, osigurao stambeni prostor, postigao željeni stupanj obrazovanja i slično. U pravilu ih pružaju za to posebno uspostavljena državna tijela i/ili humanitarne organizacije civilnog društva.

<i>CILJ Utvrditi i sustavno koristiti kategorije rizika od socijalne isključenosti mladih za prikupljanje podataka o mladima</i>	
MJERA → Utvrđivanje kategorija rizika od socijalne isključenosti mladih	<ul style="list-style-type: none"> • Analizirati postojeće kategorije mladih u riziku od socijalne isključenosti i procijeniti njihovu primjerenost u odnosu na sadašnje potrebe • Izraditi novi sustav kategorija rizika • Izraditi instrumente za utvrđivanje i praćenje skupina mladih u riziku prema utvrđenim kategorijama • Provesti istraživanje o skupinama mladih u riziku od socijalne isključenosti u lokalnim zajednicama
<i>CILJ Učiniti ključne dionike politika za mlade u sustavima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva i socijalne skrbi osjetljivim i učinkovitim u zadovoljavanju potreba različitih kategorija mladih u riziku od socijalne isključenosti</i>	
MJERA → Jačanje kapaciteta ključnih dionika politika za mlade za prepoznavanje potreba i osiguranje odgovarajuće potpore svim kategorijama mladih u riziku od socijalne isključenosti	<ul style="list-style-type: none"> • Osnovati nacionalno tijelo za međuresornu i međusektorsku koordinaciju za praćenje mladih u riziku od socijalne isključenosti koje čine predstavnici tijela državne uprave nadležnih za mlade, predstavnici udruga mladih i za mlade te predstavnici akademske zajednice • Osnovati odgovarajuća regionalna koordinativna tijela koja čine predstavnici nadležnih ustanova za mlade, udruga mladih i za mlade te jedinica područne (regionalne) samouprave • Izraditi program djelovanja nacionalnog i regionalnih tijela
<i>CILJ Unaprijediti sustav potpore mladima u riziku od socijalne isključenosti</i>	
MJERA → Unapređenje kapaciteta pružatelja usluga za mlade u riziku od socijalne isključenosti i izrada kriterija evaluacije	<ul style="list-style-type: none"> • Educirati zaposlenike ustanova koje pružaju socijalne usluge o potrebama mladih u riziku od socijalne isključenosti i oblicima potpore tim mladima • Izraditi kriterije i instrumente za evaluaciju kvalitete usluga za mlade u riziku od socijalne isključenosti
MJERA → Intenzivnije uključivanje organizacija civilnog društva u sustav pružatelja socijalnih usluga i pružanja potpore mladima u riziku od soc. isklj.	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrditi resurse javnih pružatelja usluga i organizacija civilnog društva za pojedine kategorije mladih u riziku od socijalne isključenosti u lokalnim zajednicama • Ustanoviti broj mladih u riziku od soc. isklj. u lokalnim zajednicama prema kategorijama rizika • Planirati i putem natječaja osigurati odgovarajuće usluge mladima u riziku od socijalne isključenosti prema utvrđenim potrebama i resursima lokalnih zajednica

ZDRAVLJE I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Temeljni ciljevi i zadaće zdravstvene zaštite djece i mladih nisu usmjereni samo prema tjelesnom zdravlju već uzimaju u obzir kompleksni društveni kontekst i utjecaje na djecu i mlade, koristeći raspoložive metode prevencije bolesti i promicanja zdravlja, s osnovnom svrhom omogućavanja dostizanja punih potencijala u odraslo doba. Danas se zdravstvene službe, roditelji, škola, obitelji i zajednica suočavaju s drugačijim zdravstvenim izazovima, kao što su: kronične bolesti, **problemi u ponašanju**, nepravilne prehrabene navike i poremećaji hranjenja, tjelesna (ne)aktivnost, problemi učenja, školovanja, zapošljavanja, poremećaji mentalnog zdravlja, rizična seksualna ponašanja, zanemarivanje i zlostavljanje, pitanja sigurnosti i ozljeda, kao i s mladima s poteškoćama u odrastanju. Sve značajnije mjesto među zdravstvenim poteškoćama mladih danas zauzimaju poremećaji i bolesti povezane s određenim ponašanjima, poput prekomjernog konzumiranja alkohola, pušenje duhana, uživanje psihoaktivnih droga, rizično seksualno ponašanje i spolno prenosive bolesti i slično.

<i>CILJ Unaprijediti institucionalne pretpostavke za rad polivalentnih savjetovališta za mlade</i>	
MJERA → Jačanje uloge postojećih polivalentnih savjetovališta u okviru zdravstvene zaštite školske djece i mladih te, kao nadgradnju postojećem standardu, otvaranje polivalentnih savjetovališta pri zavodima za javno zdravstvo koje financiraju jedinice lokalne i područne samouprave	<ul style="list-style-type: none">• Analizirati rad postojećih polivalentnih savjetovališta u okviru zdravstvene zaštite školske djece i mladih• Izraditi okvirne smjernice za razvoj i unapređenje rada polivalentnih savjetovališta u djelatnosti školske i sveučilišne medicine s razvojem specifičnih aktivnosti usmjerenih mladima koji su ranije napustili školu• Izraditi plan i program edukacije zdravstvenih radnika, zdravstvenih suradnika i stručnjaka drugih profila koji rade ili imaju namjeru raditi u polivalentnim savjetovalištim• Izraditi bazu podataka o mladima koji su ranije napustili školu radi provedbe mjera zdravstvene zaštite (cijepjenje i sistematski pregledi)

Analiza utrošenih financijskih sredstava prema područjima djelovanja

Područje djelovanja	Utrošena sredstva
1. Obrazovanje, profesionalno osposobljavanje i usavršavanje u kontekstu cjeloživotnog učenja	14.630.000,00 kn
2. Zapošljavanje i poduzetništvo	73.006.566,14 kn
3. Socijalna zaštita i uključivanje	36.319.136,35 kn
4. Zdravlje i zdravstvena zaštita	Sredstva redovne djelatnosti
5. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu	8.155.094,52 kn
6. Kultura i mladi	5.388.900,00 kn
7. Mladi u europskom i globalnom okruženju	39.502,00 kn
UKUPNO	137.539.199,01 kn i sredstva redovne djelatnosti

Tablica 6. Utrošena financijska sredstva prema područjima djelovanja

U svrhu jačanja kulture nenasilja u školi s naglaskom na borbu protiv elektroničkog nasilja (cyberbulling-a) Ministarstvo socijalne politike i mladih i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u veljači 2014. godine objavili su Natječaj za financiranje projekata udruga u području prevencije nasilja nad i među djecom i mladima. Natječaj je sadržavao 2 prioriteta područja aktivnosti: 1.2.1. *Prevenција nasilja nad djecom i mladima*, za koje je bilo nadležno Ministarstvo socijalne politike i mladih te 1.2.2. *Prevenција vršnjačkog nasilja među djecom i mladima*, za koje je bilo nadležno Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Temeljem navedenog natječaja odobrena je potpora za ukupno **55 projekata udruga** koje

djeluju u području prevencije nasilja nad i među djecom i mladima. U svrhu unapređenja rada s mladima suradnjom organizacija civilnog društva i donositelja odluka Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta provelo je *Natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava projektima udruga u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece i mladih u školskoj godini 2014./2015.* Putem spomenutog Natječaja sufinancirano je **118 projekata** udruga koje djeluju u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece i mladih.

Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske tijekom 2014. godine raspisao je i proveo natječaj „Jačanje sposobnosti organizacija civilnog društva za pružanje socijalnih usluga“, temeljem kojeg je odabrano 30 projekata. Tijekom 2015. i 2016. godine odabrani projekti su se provodili u svim županijama kako bi dugoročno pridonijeli decentralizaciji i deinstitucionalizaciji socijalnih usluga i razvoju usluga u lokalnoj zajednici. Natječaji su financirani u okviru Europskog socijalnog fonda. Krajnji korisnici u sklopu ovog programa su i mladi. Nadalje, jedanaest organizacija civilnog društva potpisalo je ugovore o dodjeli bespovratnih sredstava iz programa „Podrška programima organizacija civilnog društva u području zagovaranja i motivacije za socijalno isključene skupine“ u sklopu EU – Operativni program „Razvoj ljudskih potencijala“, financiranog iz sredstava EU i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Projektima ukupne vrijednosti veće od **10.000.000,00 kuna** poticalo se zapošljavanje mladih osoba i osoba s invaliditetom te zagovaralo uključivanje ranjivih skupina u procese odlučivanja kao i socijalna uključenost tih skupina.

Dodatno, u svrhu poticanja izrade i praćenja lokalnih i područnih (regionalnih) programa za mlade, Ministarstvo socijalne politike i mladih u svibnju 2014. godine objavilo je Poziv za prijavu projekata usmjerenih mladima za financijsku potporu iz dijela prihoda od igara na sreću i raspoloživih sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2014. godinu, koji je sadržavao prioritarno područje 4. *Lokalni programi za mlade*. Temeljem Odluke o raspodjeli financijskih sredstava za projekte jedinica lokalne samouprave usmjerenih na Lokalne programe za mlade pružena je potpora gradovima Čakovec, Lepoglava, Stari Grad, Kaštela, Pregrada, Ludbreg, Kutina, Labin, Oroslavlje, Pleternica, Sisak, Velika Gorica, Zaprešić, Buzet i Šibenik te Općini Tompojevci.

Regionalni program za mlade

Županije, gradovi i općine su pozvani djelovati u partnerstvu s državom i organizacijama civilnog društva u ostvarenju ciljeva i provođenju aktivnosti za dobrobit mladih navedenih *Nacionalnim programom za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine*. Također, pozvani su na razvijanje, donošenje i praćenje provedbe svojih lokalnih, odnosno područnih (regionalnih) programa za mlade u suradnji s udrugama mladih i za mlade sukladno specifičnim interesima i potrebama mladih na određenom području uz korištenje smjernica Nacionalnog programa, ali i primjerima dobre prakse drugih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koje imaju iskustvo u donošenju i provođenju lokalnih i područnih (regionalnih) programa za mlade. Posebno se potiče uključivanje Savjeta mladih, osnovanih sukladno Zakonu o savjetima mladih, (NN, 41/14) u proces predlaganja i donošenja takvih lokalnih i područnih (regionalnih) programa za mlade.

Pregled županija²⁷ po kriteriju usvojenosti Regionalnog programa za mlade prema aktualnom Nacionalnom programu za mlade je u nastavku:

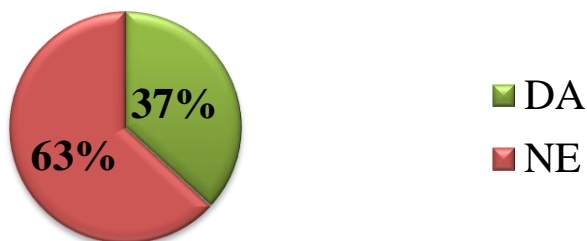
²⁷ U Republici Hrvatskoj ustrojeno je 20 jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno županija. Grad Zagreb, kao glavni grad Republike Hrvatske

ŽUPANIJE KOJE SU IZRADILE REGIONALNI PROGRAM ZA MLADE	II KRAPINSKO-ZAGORSKA
	III SISAČKO-MOSLAVAČKA
	IV KARLOVAČKA
	V VARAŽDINSKA
	VI KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA
	VII BJELOVARSKO-BILOGORSKA
	XVIII ISTARSKA
ŽUPANIJE KOJE NISU IZRADILE REGIONALNI PROGRAM ZA MLADE	VIII PRIMORSKO-GORANSKA
	IX LIČKO-SENJSKA
	X VIROVITIČKO-PODRAVSKA
	XI POŽEŠKO-SLAVONSKA
	XII BRODSKO-POSAVSKA
	XIII ZADARSKA
	XIV OSJEČKO-BARANJSKA
	XV ŠIBENSKO-KNINSKA
	XVI VUKOVARSKO-SRIJEMSKA
	XVII SPLITSKO-DALMATINSKA
	XIX DUBROVAČKO-NERETVANSKA
	XX MEĐIMURSKA

Tablica 7. Pregled regionalne usvojenosti Programa za mlade

ima poseban status grada i županije, a u ovoj analizi uvršten je pod analizu gradova.

Grafički prikaz 3. *Izrada regionalnog programa za mlade*

Županije nisu obavezne izraditi Regionalni program za mlade, no eksplicitna preporuka Nacionalnog programa za mlade jest poticanje i iniciranje njegove izrade, u suradnji s pripadajućim županijskim savjetom mladih. Podatci ukazuju na slabu tendenciju izrade Programa za mlade na regionalnoj, odnosno županijskoj razini. Županije koje su izradile i usvojile navedeni program prema posljednjem Nacionalnom programu za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine čine udio od 37% ukupnog broja županija, što

ukazuje da tek nešto više od trećine županija u RH primjenjuje preporuke s nacionalne razine:

- ✓ **II KRAPINSKO-ZAGORSKA** (*Regionalni program za mlade Krapinsko-zagorske županije od 2017. do 2020. godine*)
- ✓ **III SISAČKO-MOSLAVAČKA** (*Program za mlade Sisačko-Moslavačke županije 2019.-2023. godine*)
- ✓ **IV KARLOVAČKA** (*Program za mlade Karlovačke županije od 2018. do 2021. godine*)
- ✓ **V VARAŽDINSKA** (*Županijski program za mlade Varaždinske županije 2016.-2020. godine*)
- ✓ **VI KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA** (*Županijski program za mlade Koprivničko-Križevačke županije od 2015. do 2018. godine*)²⁸
- ✓ **VII BJELOVARSKO-BILOGORSKA** (*Program za mlade Bjelovarsko-bilogorske županije 2018.-2020. godine*)
- ✓ **XVIII ISTARSKA** (*Regionalni program za mlade Istarske županije za razdoblje od 2018. do 2022. godine*)

²⁸ 24. rujna 2019. održan je posljednji peti sastanak Radne skupine za izradu i izvještavanje o provedbi Razvojnog programa za mlade Koprivničko-križevačke županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine.

Lokalni program za mlade

Lokalni program za mlade predstavlja temeljni iskaz društveno - političke vizije razvoja položaja mladih određenog grada. Sadrži skup načela, vrijednosti i ciljeva kojima se želi poboljšati kvaliteta života društvene skupine mladih, kao i standardi provedbe gradske politike za mlade. Kako bi se adekvatno provodila politika prema mladima na lokalnoj razini potrebno je u obzir uzeti iskustva provođenja *Nacionalnog programa za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine* te prema potrebi u Gradski program za mlade uvrstiti i zaključke nastale na temelju tih iskustava. Kao i za regionalnu razinu, donošenje lokalnih – gradskih programa za mlade implicirano je u Zakonu o savjetima mladih (NN 41/14) kroz nekoliko točaka koje definiraju djelokrug rada istih. Iako su programi za mlade na nacionalnoj i lokalnoj razini prilikom donošenja mjera i njihova provođenja međusobno neovisni, suradnja i koordinacija zajedničkih mjera trebaju biti osnova za operacionalizaciju aktivnosti te racionalizaciju troškova provedbe.

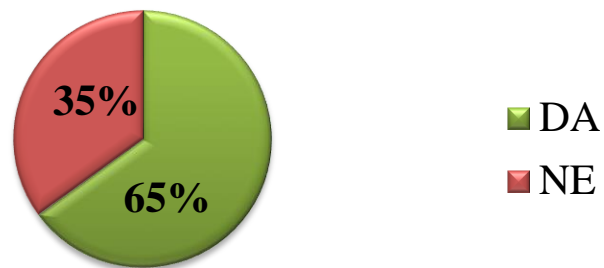
Pregled gradova - sjedišta županija²⁹ po kriteriju usvojenosti Lokalnog programa za mlade za aktualno razdoblje je u nastavku:

GRADOVI KOJI SU IZRADILI LOKALNI PROGRAM ZA MLADE	GRADOVI KOJI NISU IZRADILI LOKALNI PROGRAM ZA MLADE
ZAGREB	KRAPINA
SISAK	KOPRIVNICA
KARLOVAC	BJELOVAR
VARAŽDIN	VIROVITICA
RIJEKA	POŽEGA
GOSPIĆ	SLAVONSKI BROT
OSIJEK	ZADAR
ŠIBENIK	
VUKOVAR	
SPLIT	
PULA	
DUBROVNIK	
ČAKOVEC	

Tablica 8. Pregled lokalne usvojenosti Programa za mlade

²⁹ U analizu su uvršteni samo gradovi koji su sjedišta županija RH

Grafički prikaz 4. *Izrada lokalnog programa za mlade*

Osim reguliranja odnosa prema mladima na nacionalnoj i regionalnoj razini, izrazito je važno donijeti strateške dokumente i na nižim razinama jer je lokalna razina političkog djelovanja i sudjelovanja općenito najbolje mjesto za utjecaj i unaprijeđenje položaja mladih. Uvid u podatke o izradi programa za mlade na lokalnoj razini govori o značajno većem interesu za izradu programa nego što je to bio slučaj na regionalnoj razini. Dok je na potonjoj razini tek nešto više od trećine županija izradilo Regionalni program za mlade, na lokalnoj razini je 65%, odnosno dvije trećine gradova – sjedišta županija izradilo Lokalni program za mlade, nasuprot trećini gradova koji to nisu učinili. Riječ je o sljedećim gradovima i programima:

- ✓ **ZAGREB** (Program za mlade Grada Zagreba od 2015. do 2018. godine)³⁰
- ✓ **SISAK** (Gradski program za mlade grada Siska za razdoblje 2020.-2024.)
- ✓ **KARLOVAC** (Gradski program za mlade Grada Karlovca 2015. – 2018.)
- ✓ **VARAŽDIN** (Gradski program za mlade grada Varaždina za razdoblje 2014. – 2020.)
- ✓ **RIJEKA** (Program za mlade grada Rijeke za razdoblje 2018. - 2022. godine)
- ✓ **GOSPIĆ** (Program za mlade Grada Gospića za razdoblje od 2015. do 2017. godine)
- ✓ **OSIJEK** (Program za mlade na području grada Osijeka 2018. - 2021.)
- ✓ **ŠIBENIK** (Lokalni program za mlade grada Šibenika za razdoblje 2020. – 2022. Godine)
- ✓ **VUKOVAR** (Program za mlade grada Vukovara 2017. – 2020.)
- ✓ **SPLIT** (Gradski program za mlade grada Splita za razdoblje od 2017. do 2020. godine)
- ✓ **PULA** (Lokalni program za mlade grada Pule 2018.-2020.)
- ✓ **DUBROVNIK** (Lokalni program za mlade grada Dubrovnika za razdoblje od 2019. do 2021.)
- ✓ **ČAKOVEC** (Gradski program za mlade 2015. – 2020.)

³⁰ Izrada Programa za mlade Grada Zagreba od 2019. do 2022. je u tijeku.

5. POJAVNOST, MJERE ZAŠTITE I SANKCIJE

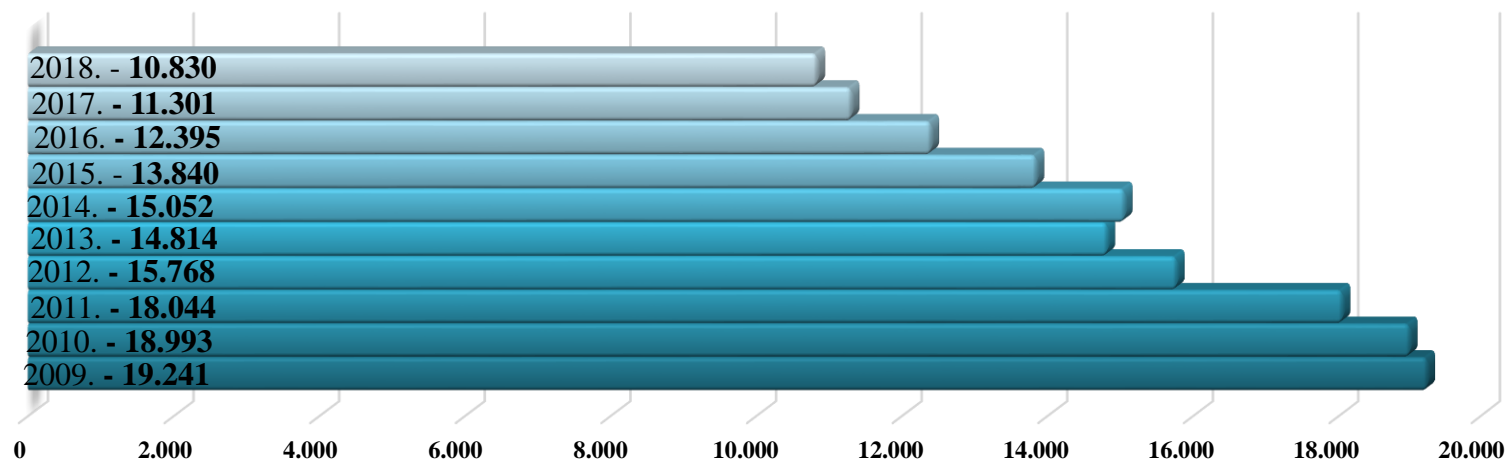
Podatci u tablicama koje slijede dobiveni su i grupirani temeljem pregleda *Godišnjih statističkih izvješća o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u RH*³¹:

DJECA, MALOLJETNICI I MLAĐI PUNOLJETNICI S PROBLEMIMA U PONAŠANJU		2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
1.	Broj evidentirane djece, maloljetnika i mladih punoljetnika s PUP prema kojima su poduzimane potrebne mjere (2. + 3. + 4.)	19.241	18.993	18.044	15.768	14.814	15.052	13.840	12.395	11.301	10.830
2.	Broj djece s problemima u ponašanju (do 14 g.)	4.086	4.146	4.458	3.479	3.085	3.290	3.611	3.049	3.293	3.077
2.1.1.	- muški	3.231	3.203	3.486	2.691	2.386	2.442	2.673	2.216	2.342	2.157
2.1.2.	- ženski	855	943	972	788	699	848	938	833	951	920
2.2.	Broj prijavljene kazneno neodgovorne djece (počinitelja kaznenih/prekršajnih djela)	1.121.	1.356	1.283	725	821	918	814	487	598	522
3.	Broj maloljetnika s problemima u ponašanju (14 - 18 g.)	10.420	10.505	9.641	9.082	8.702	8.694	7.764	6.918	6.085	5.814
3.1.1.	- muški	8.581	8.573	7.952	7.416	6.998	6.882	6.155	5.391	4.751	4.532
3.1.2.	- ženski	1.839	1.932	1.689	1.666	1.704	1.812	1.609	1.527	1.334	1.282
3.2.	maloljetnici - počinitelji kaznenih djela	5.573	4.526	4.156	3.826	3.341	3.331	2.658	2.185	1.847	1.885
3.3.	maloljetnici - počinitelji prekršaja	4.050	3.521	3.108	2.642	2.400	2.731	2.120	2.011	1.741	1.674
4.	Broj mladih punoljetnih osoba s problemima u ponašanju (18-23 g.)	4.735	4.342	3.945	3.207	3.027	3.068	2.465	2.428	1.923	1.939
4.1.1.	- muški	4.281	4.018	3.635	2.906	2.695	2.700	2.134	2.087	1.658	1.639
4.1.2.	- ženski	454	324	310	301	332	368	331	341	265	300
4.3.	- počinitelji kaznenih djela	3.421	3.075	2.691	2.207	1.839	1.722	1.247	1.434	1.162	1.150
4.4.	- počinitelji prekršaja	1.014	913	858	818	772	741	759	689	443	483

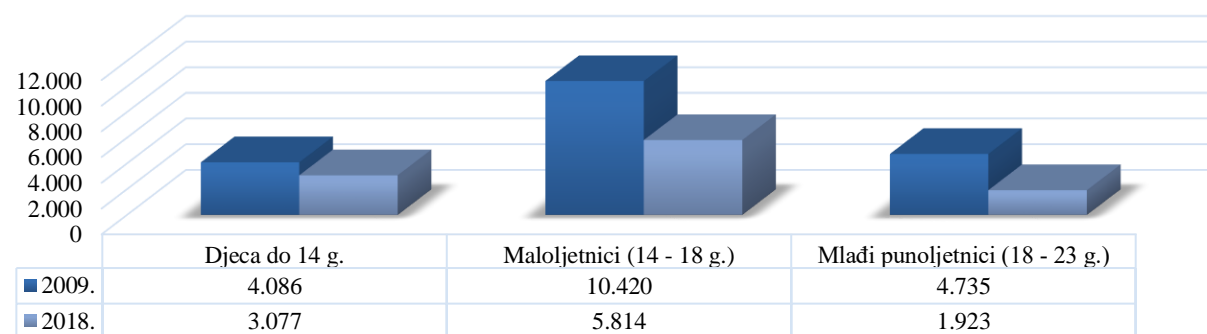
Tablica 9. Djeca, maloljetnici i mladi punoljetnici s PUP prema kojima su poduzimane potrebne mjere, 2009. - 2017. godine

³¹ <https://mdomsp.gov.hr/pristup-informacijama/statisticka-izvjesca-1765/1765>

Grafički prikaz 5. *Broj evidentirane djece, maloljetnika i mladih punoljetnika s PUP prema kojima su poduzimane potrebne mjere, 2009. - 2018. godine*

Grafički prikaz 6. *Broj evidentirane djece, maloljetnika i mladih punoljetnika s PUP prema kojima su poduzimane potrebne mjere, usporedba 2009. i 2018. godine*

PODUZIMANJE MJERA PREMA POČINITELJIMA KAZNENIH DJELA	2009.	2011.	2015.	2018.
Broj posebnih obveza koje su provođene temeljem Zakona o sudovima za mladež	1.929	1.893	1.665	1.264

Tablica 10. Poduzimanje mjera prema počiniteljima kaznenih djela

SANKCIJE I ZAŠTITNE MJERE IZREČENE MALOLJETNICIMA I MLAĐIM PUNOLJETNICIMA ZBOG POČINJENIH KAZNENIH DJELA	2009.	2011.	2015.	2018.
1. Broj osoba kojima su izrečene sankcije zbog počinjenih kaznenih djela	1.030	1.563	1.336	1.008
2. Maloljetnici kojima je sud izrekao sudski ukor	550	626	507	354
3. Maloljetnici i mlađi punoljetnici prema kojima je provođena odgojna mjera upućivanje u centar za odgoj / disciplinski centar ³²	114	627	101	29
4. Maloljetnici i mlađi punoljetnici prema kojima je provođena odgojna mjera pojačane brige i nadzora	1.343	462	624	196
5. Broj mjera pojačane brige i nadzora uz koje su izrečena jedna ili više posebnih obveza	526	314	104	125
6. Maloljetnici i mlađi punoljetnici prema kojima je provođena odgojna mjera PBIN uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi	60	34	11	14
7. Posebne obveze – broj izrečenih mjera od strane suda za mladež kao zasebna odgojna mjera	1.316	1.027	800	535
8. Ukupan broj osoba (djece, maloljetnika i mlađih punoljetnika) smještenih u dom socijalne skrbi za djecu i mladež s PUP	717	652	514	255
9. Maloljetnici i mlađi punoljetnici prema kojima je provođena odgojna mjera upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu	35	12	14	24
10. Maloljetnici i mlađi punoljetnici prema kojima je provođena odgojna mjera upućivanje u odgojni zavod	155	87	30	70
11. Broj osoba koje su izdržavale kaznu upućivanja u maloljetnički zatvor	57	35	25	23
12. Broj osoba kojima je određen pridržaj kazne maloljetničkog zatvora	171	91	106	73
13. Broj maloljetnika i mlađih punoljetnika kojima je određen uvjetni otpust tijekom izvršavanja zavodske mjere	30	31	17	15

Tablica 11. Sankcije i zaštitne mjere izrečene maloljetnicima i mlađim punoljetnicima zbog počinjenih kaznenih djela

³² Stupanjem na snagu novog Zakona o sudovima za mladež (NN, br. 84/11., 143/12, 148/13. i 56/15.) prestala je primjena dotadašnje odgojne mjere upućivanja u centar za odgoj. U isto vrijeme počela je primjena nove odgojne mjere upućivanja u disciplinski centar.

Unutar metodoloških objašnjenja *Statističkog izvješća Državnog zavoda za statistiku* navedeno je³³ kako se maloljetnicima se za počinjena kaznena djela mogu izreći **odgojne mjere, maloljetnički zatvor i sigurnosne mjere**.

Svrha je **odgojnih mjera** da pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne naobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na njegov odgoj, razvoj cjelokupne ličnosti i jačanje osobne odgovornosti, radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela. Obuhvaćaju mjere upozorenja, mjere pojačanog nadzora i zavodske mjere. **Mjere upozorenja** su sudski ukor i posebne obveze, a izriču se kad treba utjecati na maloljetnikovu ličnost i ponašanje. **Mjere pojačanog nadzora** su pojačana briga i nadzor, upućivanje u disciplinski centar te pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi. Izriču se kad za maloljetnikov odgoj i razvoj treba poduzeti trajnije mjere uz odgovarajući stručni nadzor i pomoć, a nije potrebno maloljetnikovo odvajanje od dotadašnje sredine. **Zavodske mjere** jesu upućivanje u odgojnu ustanovu, upućivanje u odgojni zavod i upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu, a izriču se kad prema maloljetniku treba poduzeti trajnije i intenzivnije odgojne mjere ili mjere liječenja uz njegovo odvajanje od dotadašnje sredine. One se primjenjuju kao krajnje sredstvo i smiju trajati samo onoliko koliko je potrebno da bi

se ostvarila svrha odgojnih mjera, u granicama određenima Zakonom o sudovima za mladež.

Maloljetnički zatvor jest kazna lišenja slobode s posebnostima u odnosu na uvjete izricanja, trajanje, svrhu i sadržaj kazne. Može se izreći za kaznena djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora od 3 godine ili teža kazna, a ne može biti kraća od 6 mjeseci ni dulja od 5 godina, osim iznimno. **Pridržaj maloljetničkog zatvora** odnosi se na to da sud može presudom izreći da je maloljetnik kriv za kazneno djelo i istodobno pridržati izricanje kazne maloljetničkog zatvora kad smatra da se izricanjem krivnje i prijetnjom naknadnog izricanja kazne može počinitelja odvratiti od daljnjih kaznenih djela.

Sigurnosne mjere primjenjive na maloljetnike su obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, obvezan psihosocijalni tretman, zabrana upravljanja motornim vozilom, zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja, zabrana pristupa internetu, zaštitni nadzor potpunom izvršenju kazne zatvora.

³³https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/SI-1628.pdf

Radić prilikom analize trenutačnog stanja u praksi obrazlaže sudsku politiku izricanja maloljetničkih sankcija (Radić, 2017, 86-111):

U Hrvatskoj je **sudski ukor** najblaža od svih odgojnih mjera, trebala bi se izricati onim maloljetnicima kod kojih je utvrđena pozitivna prognoza budućeg ponašanja temeljem sudu dostupnih podataka o maloljetniku i njegovim životnim okolnostima. Sudski ukor izriče se usmeno i individualno na posebno određenom ročištu i ima jednokratno djelovanje, što predstavlja nedostatak jer se ne vrši nikakav daljnji utjecaj na ponašanje. Dodatno, dugim protekom vremena od počinjenja kaznenog djela do njegova izricanja znatno slabi njegov pedagoški utjecaj.

Posebne obveze smatraju se prvim alternativnim mjerama koje su unesene u hrvatski sustav maloljetničkih sankcija. Cilj njihove primjene jest upozoriti maloljetnika na njegovu odgovornost za počinjeno kazneno djelo te je zato važno da sud izriče obveze sukladno ne samo maloljetnikovim potrebama nego i počinjenom kaznenom djelu. Postupak izvršenja te vrste mjere često je usmjeren na ostvarenje kompenzacije za učinjenu štetu oštećeniku i društvu, a sudovi mogu birati između 15 različitih posebnih obveza i imaju mogućnost da u skladu s posebnostima pojedinog slučaja sami kreiraju njezin sadržaj.

Pojačana briga i nadzor smatra se središnjom mjerom maloljetničkog sustava sankcija. Mjera je jako fleksibilna, lako se može prilagoditi individualnim potrebama maloljetnika te se izvršava u njegovoj primarnoj životnoj sredini. Upravo zato što odgovara potrebama većeg broja maloljetnih počinitelja, jako je zastupljena u sudskoj praksi. Nadzor nad maloljetnikom povjeren je stručnim osobama iz sustava socijalne skrbi, koje nastoje pružiti maloljetniku i njegovoj obitelji pomoć i podršku kroz pedagoški i savjetodavni rad, uz neposredno praćenje njegova osobnog razvoja i životnih promjena. Kao jedan od glavnih nedostataka u fazi njezinog izvršenja navodi se sporost i inertnost pravosudnog sustava, koja se karakterizira neredovitim zakazivanjem kontrolnih ročišta i predugim protekom vremena od trenutka podnošenja kaznene prijave do donošenja pravomoćne presude.

Upućivanje u disciplinski centar u praksi treba biti autoritarna, čvrsto strukturirana mjera s jasno određenim pravilima i obvezama koje tijekom njezina izvršenja treba ispuniti kako maloljetnik tako i voditelj mjere. Važno je napomenuti kako od maloljetnika tijekom izvršenja te mjere ne treba očekivati potpuni preokret u ponašanju i promjenu osobnosti jer to nije moguće ostvariti u kratkom razdoblju. U Hrvatskoj se ona izvršava u domu za odgoj

djece i mladeži, koji je obvezan organizirati posebnu ustrojbenu jedinicu ili stručnu cjelinu za njezino izvršenje, ili u posebnom odjelu centra za socijalnu skrb namijenjenom za tu svrhu prema mjestu prebivališta maloljetnika. Za svakog se maloljetnika izrađuje pojedinačni program postupanja sukladno njegovim karakteristikama i potrebama, temeljem kojeg se mjera izvršava, a u radu s maloljetnikom prevladava pretežno individualan oblik rada. Temeljni razlozi zašto sudovi nedovoljno izriču poluinstitucionalne mjere jesu primarno objektivne prirode, odnosno u praksi nije osigurano dovoljno prostornih ni kadrovskih resursa za njihovo efikasno provođenje. Mogućnost izvršenja tih mjera nije ista u svim dijelovima Hrvatske zbog prostorne raspoređenosti institucija u kojima se te mjere provode, pa se u stvarnosti te mjere mogu provoditi samo u većim gradovima, gdje postoje odgovarajuće ustanove za njihovo izvršenje. Navedeno pokazuje kako unatoč zakonskim odredbama uspješno provođenje tih mjera ovisi o cijelom nizu tehničkih pitanja, poput prostornih, kadrovskih, materijalnih i drugih uvjeta i načina organizacije rada u okviru sustava socijalne skrbi.

Odgojna mjera **upućivanja u odgojnu ustanovu** izvršava se u ustanovama socijalne skrbi koje je osnovala Republika Hrvatska. U tim ustanovama nisu smješteni samo maloljetnici kojima je odlukom suda izrečena mjera upućivanja u odgojnu ustanovu nego i

maloljetnici kojima je odlukom suda izrečena obiteljskoppravna ili socijalnozaštitna mjera. Ustanove u kojima se izvršava mjera upućivanja u odgojnu ustanovu dužne su organizirati posebnu ustrojbenu jedinicu za njezino izvršenje. No, u praksi postoji situacija da se u istoj ustanovi socijalne skrbi nalazi jako heterogena skupina maloljetnika koji su u nju smješteni po različitim pravnim osnovama i iskazuju različite vrste problema u ponašanju.

Od svih zavodskih mjera najviše problema postoji pri izvršenju mjere **upućivanja u odgojni zavod**, koja je ujedno i najteža odgojna mjera našeg sustava maloljetničkih sankcija. Zavod u Turopolju sastoji se od nekoliko montažnih objekata, koji arhitektonski i prostorno ne zadovoljavaju potrebe provođenja mjere upućivanja u odgojni zavod kako to zahtijevaju standardi struke te je u takvim uvjetima gotovo nemoguće realizirati rad s maloljetnicima u manjim odgojnim grupama. U takvim uvjetima nemoguće je ostvariti svrhu zavodske mjere, što jasno pokazuju i podatci koji govore o povećanoj stopi recidivizma nakon boravka u Zavodu. Dodatno, to je jedini odgojni zavod za maloljetne počinitelje na području cijele Republike Hrvatske, što je nedovoljno. U Hrvatskoj bi trebalo stvoriti sustav ustanova u okviru sustava socijalne skrbi, koje bi trebale biti ravnomjerno raspoređene na prostoru cijele Hrvatske i u kojima bi maloljetnici izvršavali sve zavodske mjere.

Mjera **upućivanja u posebnu odgojnu ustanovu** u Hrvatskoj se izrekne u svega nekoliko slučajeva godišnje. U Hrvatskoj postoji samo jedna odgojna ustanova u kojoj se može izvršavati ta mjera, Posebna odgojna ustanova LUG (Lug Samoborski), u kojoj se osim te mjere izvršavaju i druge zavodske sankcije. Jedan od najvećih problema u postojećem sustavu jest zbrinjavanje maloljetnih počinitelja kaznenih djela, kojima je potrebno pružiti odgovarajuću psihijatrijsku pomoć i terapiju uz visoku razinu sigurnosti. U Hrvatskoj ne postoji jedinstven sustav zaštite i zbrinjavanja djece s problemima u ponašanju s mentalnim teškoćama, nego se teškoće i problemi takve djece rješavaju stihijski. Mali broj maloljetnika kojima se ta mjera izriče ipak ne pokazuje stvarno stanje jer u praksi imamo sve veći broj maloljetnika koji imaju udružene smetnje u ponašanju i psihosocijalne teškoće. Ta se mjera ne izriče jer ne postoji adekvatna ustanova u kojoj bi se ona mogla provoditi, kao ni dovoljan broj stručnjaka koji bi trebali sudjelovali u njezinu izvršenju. Potrebno je da se na razini cijele Hrvatske riješi taj problem na način da se osigura adekvatna ustanova za izvršenje mjere upućivanja u posebnu odgojnu ustanovu ili da se u sustavu zdravstvenih ustanova osigura poseban odjel za smještaj maloljetnih počinitelja kaznenih djela kojima je potrebno pružiti odgovarajuću psihoterapiju i liječenje uz visoku razinu sigurnosti.

Za razliku od maloljetničkog zatvora, izricanje mjere **pridržaj izricanja maloljetničkog zatvora** od njezina uvođenja u naše zakonodavstvo u konstantnom je porastu. Mjera pridržaja 1998. bila je izrečena u svega četiri slučaja (0,8 %), ali od tada je njezina primjena u praksi u stalnom porastu. Trend u povećanju izricanja mjere pridržaja upućuje na to da sudovi sve više prihvaćaju tu vrstu „uvjetne osude“ za maloljetnike te je smatraju jednom vrstom kontrolnog mehanizma maloljetnikova budućeg ponašanja.

Kažnjavanje maloljetnika iznimka je, što je vidljivo i iz podatka da se **maloljetnički zatvor** izriče u 10-ak slučajeva godišnje. Zanimljivo je da državno odvjetništvo jako rijetko sudu predlaže izricanje te kazne. U Hrvatskoj kaznu maloljetničkog zatvora u pravilu izdržavaju mlađi punoljetnici, češće nego stariji maloljetnici, i to najčešće u trajanju od najviše dvije ili tri godine. Kazna maloljetničkoga zatvora izvršava se u Odjelu maloljetničkog zatvora Kaznionice u Požegi u zatvorenim i poluotvorenim uvjetima te u otvorenim uvjetima Odjela maloljetničkog zatvora Kaznionice u Valturi. Potrebno je da se kazna maloljetničkog zatvorasvojim sadržajem više približi zavodskim odgojnim mjerama nego običnoj kazni zatvora, posebno u smislu sadržaja tretmanskih programa i načina rada s maloljetnicima tijekom izdržavanja kazne zatvora.

	Prijavljeni			Optuženi			Procesuirani		
	Ukupno	Ž		Ukupno	Ž		Ukupno	Ž	
		Broj	%		Broj	%		Broj	%
2009.	3.188	247	7,7	1.238	66	5,3	987	54	5,5
2010.	3.270	253	7,7	1.269	58	4,6	925	45	4,9
2011.	3.376	247	7,3	1.084	55	5,1	814	41	5,0
2012.	3.113	246	7,9	778	47	6,0	626	40	6,4
2013.	2.553	193	7,6	637	51	8,0	545	39	7,2
2014.	1.952	181	9,3	626	44	7,0	564	41	7,3
2015.	1.739	188	10,8	492	37	7,5	420	30	7,1
2016.	1.532	178	11,6	422	43	10,2	365	34	9,3
2017.	1.575	243	15,4	380	43	11,3	333	39	11,7

Tablica 12. Udio ženskih osoba u ukupnom broju prijavljenih, optuženih i procesuiranih maloljetnih osoba

Unutar promatranog razdoblja uočava se pad broja prijavljenih maloljetnika kao i trend pada izrečenih sankcija za iste. Dodatno se uočava značajan porast udjela maloljetnih počiniteljica kaznenih djela u ukupnom broju prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnih osoba. Od 2009. godine do 2017. godine taj udio se udvostručio (7,7 - 15,4%; 5,3 - 11,3%, 5,5 - 11,7%).

	UK.	< 1 mj.		1-6 mj.		6-12 mj.		1 god. i više	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
2009.	3.188	503	15,8	1.083	34	264	8,3	1.338	42
2010.	3.270	678	20,7	1.073	32,8	263	8,04	1.256	38,4
2011.	3.376	792	23,5	1.155	34,2	253	7,5	1.176	34,8
2012.	3.113	601	19,3	1.273	40,9	184	5,9	1.055	33,9
2013.	2.553	451	17,7	1.179	46,2	152	6	771	30,2
2014.	1.952	417	21,4	1.213	62,1	260	13,3	62	3,2
2015.	1.739	403	23,2	1.022	58,8	262	15,1	52	3
2016.	1.532	361	23,6	840	54,8	287	18,7	44	2,9
2017.	1.575	317	20,1	967	61,4	252	16	39	2,5

Tablica 13. Prijavljene maloljetne osobe prema trajanju postupka od prijave do donošenja odluke

Vidljiva promjena trajanja postupka od prijave do donošenja odluke nastupa 2014. godine kada se skraćuje trajanje postupaka te se više od polovine (60%) postupaka od prijave do donošenja odluke realizira u periodu od jednog do šest mjeseci, a postupci u trajanju više od 1. godine su smanjeni s trećine na 2,5%. To je važna promjena jer Zakon o sudovima za mladež propisuje načelo hitnosti (čl. 4.) kako bi postupak imao željeni učinak. Ipak, trajanje procesa od prijave do donošenja pravomoćne odluke i dalje u većini slučajeva traje godinu dana i više te je potrebno unaprjeđenje ove prakse.

Kako je prethodno uočeno, podaci pokazuju **pad broja prijavljenih maloljetnika kao i trend pada izrečenih sankcija za iste**. Riječ je o tome da se za značajan broj maloljetnih počinitelja odluka donosi u prethodnim fazama kaznenog postupanja, bez vođenja formalnog kaznenog postupka pred sudom za mladež.

Naime, članak 71. *Zakona o sudovima za mladež*³⁴ daje ovlast državnom odvjetniku da (1) odluči kako nema osnove za vođenje kaznenog postupka iako postoji osnovana sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo, ako smatra da ne bi bilo svrhovito vođenje postupka prema maloljetniku s obzirom na narav kaznenog djela i okolnosti u kojima je djelo počinjeno, prijašnji život maloljetnika i njegova osobna svojstva. Također, (2) kad je maloljetnik prijavljen za više kaznenih djela, ali je svrhovito da mu se izrekne maloljetnička sankcija samo za jedno jer pokretanje postupka za druga kaznena djela ne bi bitno utjecalo na odabir maloljetničke sankcije, državni odvjetnik može odlučiti da nema osnove za vođenje kaznenog postupka za ta druga kaznena djela. Ovu odluku državni odvjetnik može donijeti samo u odnosu na kaznena djela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina. Dodatno tu odluku može uvjetovati spremnošću maloljetnika na izvršavanje određenih posebnih obveza (čl. 72).

Prema prethodno navedenim ovlastima državni odvjetnik može maloljetniku izreći posebne obveze kao neformalne sankcije bez prethodnog utvrđenja njegove krivnje. Navedene zakonske ovlasti državno odvjetništvo u praksi znatno koristi te se formalni kazneni postupak pokreće prema sve manjem broju maloljetnih počinitelja, čime se ostvaruje intencija o primarnosti neformalnih oblika postupanja te se može reći kako je odlučivanje primjenom načela svrhovitosti u maloljetničkom kaznenom pravu od iznimke u praksi postalo gotovo pravilo (Puharić i Radić, 2015, 636).

³⁴ <https://www.zakon.hr/z/180/Zakon-o-sudovima-za-mlade%C5%BE>

Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama razvijen je u Hrvatskoj prema austrijskom modelu izvansudske nagodbe. Implementiran je u tri grada u Hrvatskoj (Zagreb, Osijek i Split) na temelju akcijskog projekta koji je trajao pet godina, a suradno su ga provodili Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Udruga Neustart iz Graza, Austrija. Provođenje projekta financijski su omogućili UNICEF i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi RH (Koller-Trbović, 2006, 934).

Iz tablice je vidljivo kako broj izvansudskih nagodbi, ima tendenciju rasta (Koller-Trbović, 2013, 39):

God.	Broj naloženih posebnih obveza	Ukupan broj maloljetnika i mlađih punoljetnika kojima je naložena ISN	%	Ukupan broj ISN u Zagrebu	Ukupan broj ISN u Osijeku	Ukupan broj ISN u Splitu
2005.	1.994	121	6,07	51	47	23
2008.	1.816	146	8,04	95	49	2
2011.	1.698	175	9,54	95	59	8

Tablica 14. **Broj maloljetnih i mlađih punoljetnih počinitelja kaznenih djela kojima je naložena posebna obveza izvansudska nagodba**

Dodatno, prema podacima za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2010. do 2014. godine, može se zaključiti kako se najveći broj odluka temeljem primjene načela svrhovitosti donosi u fazi prethodnog postupka od strane državnog odvjetnika za mladež. Iz toga proizlazi kako iz godine u godinu imamo manji broj prijavljenih, a time i osuđenih maloljetnika, što upućuje na pad ukupnog broja maloljetnih počinitelja i maloljetničkog kriminaliteta. Unatoč padu broja prijavljenih maloljetnika postotak odluka utemeljenih na primjeni načela svrhovitosti u prethodnom postupku ostao je isti te je i u laganom porastu. Na godišnjoj razini od ukupnog broja prijavljenih maloljetnika prema kojima postupak nije pokrenut prema njih otprilike 75,5 % (2010.) do 81,3 % (2014.) postupak nije pokrenut temeljem odluke državnog odvjetnika sukladno odredbama čl. 71.-73. ZSM/2011. Ukoliko se ti podaci promatraju s obzirom na ukupan broj prijavljenih maloljetnika, onda je vidljivo kako u odnosu na ukupan broj prijavljenih maloljetnika za polovicu njih konačnu odluku donosi državni odvjetnik u prethodnom postupku (Puharić i Radić, 2015, 651).

Kao najčešće prednosti primjene alternativnih oblika postupanja navode se izbjegavanje negativne stigmatizacije i etiketiranja maloljetnika, ali i činjenica kako je primjena neformalnih oblika postupanja često efikasnija i primjerenija reakcija prema maloljetnim počiniteljima, koji u pravilu čine lakša kaznena djela epizodnog karaktera. Dodatno, njihova primjena pridonosi boljoj procesnoj ekonomiji i organizaciji pravosuđa, omogućuje bolju resocijalizaciju maloljetnika i u skladu je sa specifičnom svrhom maloljetničkog kaznenog postupka, kojem je cilj odgojno utjecati na maloljetnika i njegov daljnji razvoj. S druge strane, često se prednosti mogu pretvoriti i u nedostatke u slučaju nepravilne i nedosljedne primjene alternativnih oblika postupanja u praksi. Položaj počinitelja u nekim slučajevima može ovisiti ne samo o okolnostima vezanima za počinjeno kazneno djelo nego i o spremnosti počinitelja na suradnju i dogovor s državnim tijelima, ali i o službeniku kojem je slučaj dodijeljen. Primjenom alternativnih oblika postupanja posredno se mijenjaju odredbe materijalnog prava, slabi generalno preventivna svrha kaznenopravnih sankcija te se narušava načelo pravičnosti kaznenog postupka i ustavno načelo jednakosti svih građana pred zakonom, jer se u neformalnim postupcima počinitelju nikada ne može jamčiti ista razina procesnih prava kao i u formalnom kaznenom postupku (Puharić i Radić, 2015, 637, 638).

Obzirom na to da se primjena načela svrhovitosti temelji ne samo na zakonskim uvjetima, nego i na procjeni državnog odvjetništva, nužno je osigurati njegovu ujednačenu primjenu u radu svih državnih odvjetništava te bi trebalo uspostaviti zajedničke kriterije kako bi se spriječila mogućnost njegove zlouporabe u praksi. Odlučivanje temeljem svrhovitosti s druge strane zahtijeva da postupanje prema svakom maloljetnom počinitelju bude visoko individualizirano, sukladno posebnim potrebama pojedinca, što zahtijeva i dovoljan broj ljudi u radu državnog odvjetništva, o čemu država mora voditi računa na način da osigura adekvatna materijalna sredstva i dovoljan broj stručnog kadra. Uspješna realizacija načela svrhovitosti zahtijeva da se ostvari efikasna suradnja ne samo između državnog odvjetništva i suda za mladež nego i između svih tijela koja sudjeluju u postupanju prema maloljetnicima, što svakako uključuje policiju, centar za socijalnu skrb, ali i razne udruge civilnog društva, koje također daju veliki doprinos, posebno u fazi izvršenja maloljetničkih sankcija. Samo zajedničkim djelovanjem i koordiniranom suradnjom, uz redovitu edukaciju svih uključenih u postupak, može se uspješno ostvariti tako željena specijalna prevencija i resocijalizacija maloljetnih počinitelja. (Puharić i Radić, 2015, 668).

6. DEINSTITUCIONALIZACIJA I TRANSFORMACIJA

Rasprostranjenost udomiteljstva u Republici Hrvatskoj je prilično neujednačena. Najveći broj udomiteljskih obitelji je tradicionalno na području Zagrebačke županije i Grada Zagreba, odnosno Središnje Hrvatske, dok je mali broj udomiteljskih obitelji u južnim i priobalnim područjima Republike Hrvatske. Osim navedenog, nepovoljna je dobna i obrazovna struktura udomitelja (više od polovice evidentiranih udomitelja u dobi je iznad 55 godina, a 29% udomitelja ima završeno osnovnoškolsko obrazovanje ili nezavršenu osnovnu školu). Broj novih udomiteljskih obitelji unazad nekoliko godina je u stalnom opadanju, posebice obitelji mlađe životne dobi i višeg stupnja obrazovanja. Novi *Zakon o udomiteljstvu* trebao bi poboljšati status udomitelja i potaknuti uključivanje novih, mlađih i obrazovnijih udomitelja.³⁵

PRAVO U SOCIJALNOJ SKRBI	1. Zagrebačka	2. Krapinsko-zagorska	3. Sisačko-moslavačka	4. Karlovačka	5. Varaždinska	6. Kopriivničko-križevačka	7. Bjelovarsko-bilogorska	8. Primorsko-goranska	9. Ličko-senjska	10. Virovitičko-podravska	11. Požeško-slavonska
	623	280	545	355	324	552	366	239	64	250	86
SMJEŠTAJ U UDOMITELJSKU OBITELJ DJECE I ODRASLIH	12. Brodsko-posavska	13. Zadarska	14. Osječko-baranjska	15. Šibensko-kninska	16. Vukovarsko-srijemska	17. Splitsko-dalmatinska	18. Istarska	19. Dubrovačko-neretvanska	20. Međimurska	21. Grad Zagreb	RH
	430	114	574	59	341	250	74	24	231	821	6.602

Tablica 15. Smještaj u udomiteljsku obitelj djece i odraslih u RH, veljača 2018.³⁶

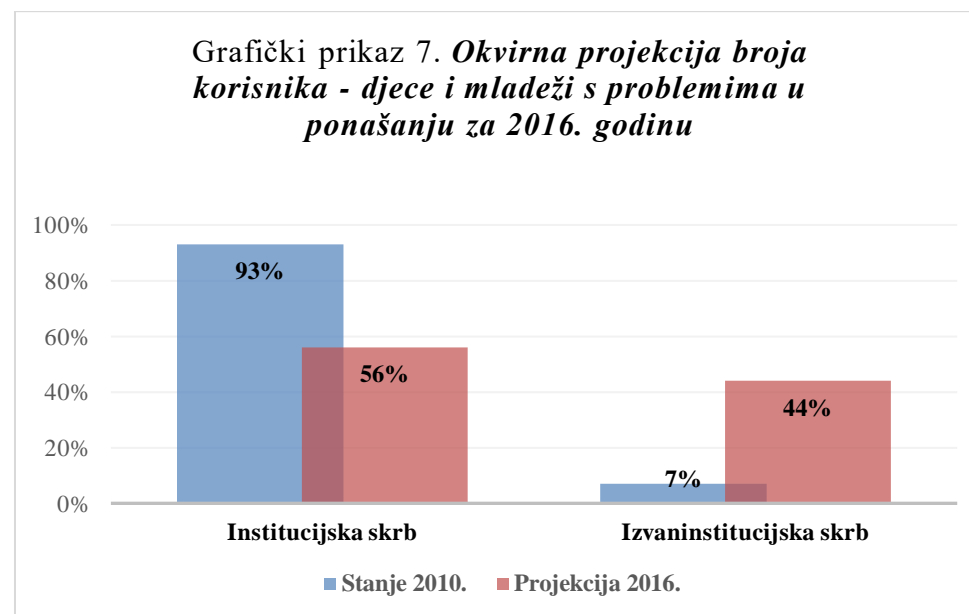
³⁵ <https://mdomsp.gov.hr/udomiteljstvo-8879/zakonodavni-okvir-10307/10307>

³⁶ <https://mdomsp.gov.hr/pristup-informacijama/statisticka-izvjesca-1765/statisticka-izvjesca-za-2018-godinu/10185>

Obiteljskih domova za djecu s problemima u ponašanju nema a udomiteljska skrb za tu korisničku skupinu noviji je pristup zbrinjavanju, pa je stoga još uvijek vrlo rijetka. Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi u udomiteljskim je obiteljima **u 2010. godini smješteno tek 30 djece i mladeži s problemima u ponašanju**, a taj je broj bio konstantan u trogodišnjem razdoblju od 2007. do 2009 godine. Jedan od mogućih uzroka tome nalazi se u činjenici da problemi u ponašanju teže naravi koji se manifestiraju kod djece sa složenim i kombiniranim socijalnim, emocionalnim i obrazovnim teškoćama, uz nedostatno razvijene usluge u zajednici (strukturirani programi) i nedostatnu edukaciju, te nisku naknadu udomiteljima, znatno otežavaju mogućnost pronalaženja udomiteljskih obitelji za ovu djecu i mladež. Uz navedeno, uzrok se pronalazi u među zakonskim preprekama - temeljem Obiteljskog zakona dijete s problemima u ponašanju povjeravalo se na čuvanje i odgoj isključivo domu.

Djeca i mladež s problemima u ponašanju	korisnici – institucijski oblik smještaja	%	korisnici – izvaninstitucijski oblici smještaja	%
Početno stanje 2010.	400	93%	30	7%
Projekcija stanja 2016.	240	56%	190	44%

Tablica 16. Okvirna projekcija broja korisnika smještaja - djece i mladeži s problemima u ponašanju za 2016. godinu

*Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2018. godine*³⁷ strateški je dokument Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi namijenjen intenziviranju reformskih procesa transformacije i deinstitucionalizacije, te predstavlja temelj za planiranje mreže domova i djelatnosti socijalne skrbi. Svrha je Plana smanjiti ulazak u institucije i povećati izlazak iz institucija u nove oblike skrbi, posebno stimulirajući obiteljsku reintegraciju, što bi trebalo biti usklađeno s prioritetima razvoja mreže usluga na lokalnoj razini vodeći pritom računa o regionalnoj ravnomjernosti. Ključni pojmovi su:

Institucijska skrb u domovima i drugim pravnim osobama razumijeva pružanje usluga stalnog i tjednog smještaja u sklopu kojeg se korisnicima osigurava stanovanje, prehrana, njega i briga o zdravlju, odgoj i obrazovanje, psihosocijalna rehabilitacija, organizirano provođenje slobodnog vremena i drugo.

Privremeni smještaj, koji traju kraće vremensko razdoblje, pruža se uglavnom zbog trenutačnih nepovoljnih prilika, kraćih odgojnih ili rehabilitacijskih programa, usluga opservacijskodijagnostičke obrade i sl., pa se stoga ne može smatrati institucijskom skrbi u klasičnom smislu. **Izvaninstitucijski oblici smještaja** uključuju skrb u udomiteljskim obiteljima i obiteljskim domovima, te stambenim zajednicama, odnosno organiziranom stanovanju u zajednici koje provode državni i nedržavni domovi, kao i druge pravne osobe registrirane za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi.

Izvaninstitucijske usluge obuhvaćaju usluge poludnevnog, cjelodnevnog ili povremenog boravka, pomoći pri uključivanju djeteta u programe redovnih predškolskih i školskih ustanova (integracija), pomoći i njege u kući, te usluge stručne pomoći u obitelji (patronaža). U okviru cjelodnevnog ili poludnevnog boravka korisnicima se tijekom dana osiguravaju sadržaji (odgoj, pomoć u učenju, psihosocijalna rehabilitacija, usluge opservacijskodijagnostičke obrade i drugo) s ciljem njihova uključivanja u društvenu sredinu i život zajednice. Povremenim se boravkom daje mogućnost provođenja individualne rehabilitacije i pojedinačnog ili skupnog rada u savjetovalištu za mlade u opsegu usklađenom s potrebama korisnika.

³⁷ propisi.hr/print.php?id=10984

Deinstitucionalizacija i transformacija su povezani i složeni procesi koji uključuju:

a) **redefiniranje funkcije pružatelja usluga**, u skladu sa ciljevima deinstitucionalizacije i transformacije,

b) **razvoj mreže izvaninstitucijskih usluga** u zajednici dostupnih korisnicima,

c) **razvoj izvaninstitucijskih oblika smještaja** kao što su udomiteljske obitelji, obiteljski domovi i stambene zajednice, odnosno organizirano stanovanje uz podršku.

Budući da se radi o specifičnoj kategoriji korisnika kod koje u pravilu smještaj traje kraće, prilikom provođenja odgojnih mjera najdulje do 3 godine, može se govoriti prvenstveno o transformaciji domova kao prioritetu. Naime, kako se kod ove djece radi o raznovrsnim problemima koji se manifestiraju na različite načine, od neadekvatnih odnosa s članovima obitelji i socijalnom okolinom, do različitih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja, te nedovoljne podrške vlastitih obitelji, to zahtijeva posebnu odgovornost društva uz osiguranje fleksibilnijih i bolje ciljanih programa, čime bi se postigla i bolja efikasnost tretmana i socijalna integracija. Osnivanjem manjih stambenih zajednica (organizirano stanovanje), djeci i mladeži s problemima u ponašanju dana je mogućnost osnaživanja za samostalni život, što ukazuje na to da je aktivnosti sustava socijalne skrbi potrebno usmjeriti upravo u transformaciju domova za pružanje usluga organiziranog stanovanja u lokalnoj zajednici.

Moguć oblik transformacije domova predstavlja **Centar za pružanje usluga u zajednici** - domovi i druge pravne osobe koje imaju stručne kadrove, lokaciju i infrastrukturne uvjete usklađene s propisanim standardima trebali bi biti prvi koji mijenjaju svoju ulogu pružatelja institucijskog smještaja u *novu ulogu kao centri za pružanje spektra izvaninstitucijskih usluga ili specifičnih usluga u zajednici* – podrška pružateljima izvaninstitucijskih oblika smještaja, usluge cjelodnevnog, poludnevnog i povremenog boravka, usluge patronaže, pomoć i njega u kući, usluge pomoći pri integraciji u redovne odgojno-obrazovne ustanove, različite rehabilitacijske aktivnosti, uz mogućnosti razvoja usko specijaliziranih usluga koje su u toj teritorijalnoj jedinici nedostupne ili za kojima postoji velika potražnja. Ovi centri mogu pružati i usluge privremenog smještaja za manji broj korisnika, isključivo ukoliko je to nužno, i to u onim županijama u kojima postoji potreba za takvim oblikom skrbi.

Trenutačno u Hrvatskoj postoji 11 državnih domova za djecu i mladež s problemima u ponašanju. Također postoji šest stambenih zajednica za organizirano stanovanje uz podršku za djecu i mladež s problemima u ponašanju, koje se nalaze u lokalnoj zajednici (tri u Gradu Zagrebu, jedna u Primorsko-goranskoj, jedna u Karlovačkoj i jedna u Zadarskoj županiji), a osnivaju ih sami domovi. Domovi za djecu i mladež s problemima u ponašanju osiguravaju diferencirane tretmanske programe prilagođene individualnim odgojnim i obrazovnim ciljevima za svakog korisnika.

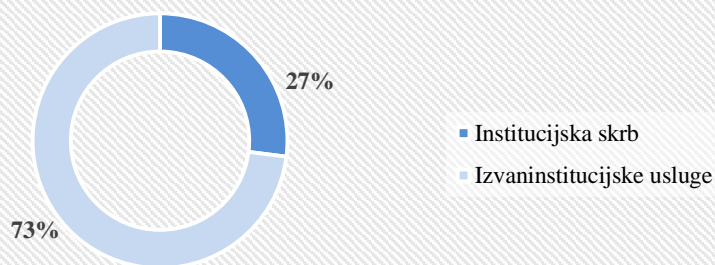
Tako se primjerice mjera pojačane brige i nadzora uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, kao i upućivanje u centar za odgoj na nekoliko sati tijekom dana provodi u izdvojenoj cjelini u domu u sklopu *poludnevnog boravka*, dok se upućivanje u centar za odgoj na *neprekidni boravak* te upućivanje u odgojnu ustanovu i posebnu odgojnu ustanovu provodi u okviru tzv. domskog smještaja i stambenih zajednica za organizirano stanovanje. *Posebne obveze* provode neki od domova, a uključuju uglavnom usluge savjetodavnog

rada. *Prihvat*, kojim je tijekom godine obuhvaćen najveći broj korisnika, osigurava se djeci i mlađim punoljetnim osobama s problemima u ponašanju koje se zateknu u skitnji bez nadzora roditelja ili drugih odraslih osoba, do povratka u vlastitu ili udomiteljsku obitelj, dom socijalne skrbi ili dok im se smještaj ne osigura na drugi način, najduže 48 sati. Prihvat se osigurava i djeci i mladeži koji su, u tijeku pripremnog postupka, rješenjem suca za mladež upućeni na privremeni smještaj u ustanovu, do okončanja pripremnog postupka pred sudom.

Dodatno, domovi pružaju i usluge *opservacijsko-dijagnostičke* obrade djece i mladeži s problemima u ponašanju, u najduljem trajanju od 30 dana u okviru smještaja ili boravka. Usluge posebnog *sociopedagoškog postupka* se pružaju djeci koja su u riziku od nastanka problema u ponašanju, a uključuju pomoć u svladavanju odgojno-obrazovnih sadržaja, te se pružaju u sklopu poludnevnog boravka u domovima ili ju pružaju stručni radnici domova u redovnim odgojno-obrazovnim institucijama.

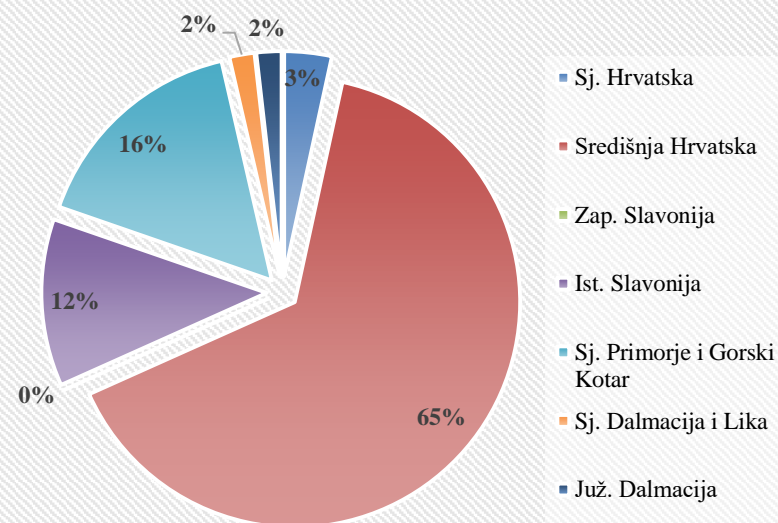
Unutar *Plana deinstitucionalizacije i transformacije* prikazani su podatci Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi za 2009. godinu o broju djece i mladeži s problemima u ponašanju u institucijskoj skrbi i broju korisnika izvaninstitucijskih usluga i izvaninstitucijskih oblika smještaja. Uvidom u podatke vidljiv je omjer institucijske skrbi i izvaninstitucijskih oblika smještaja i usluga od **27% prema 73%** u korist izvaninstitucijskih usluga i izvaninstitucijskih oblika smještaja. Dakle, od ukupnog broja od **1477** korisnika, institucijskom je skrbi na dan 31. prosinca 2009. godine bilo obuhvaćeno **402** korisnika, a izvaninstitucijskim uslugama njih **1075**. Ovdje valja napomenuti kako je navedeni broj korisnika institucijske skrbi (domski smještaj) znatno manji no tijekom godine, budući da smještaj ovih korisnika u pravilu traje kraće, u skladu s propisanim rokovima. Tijekom cijele 2009. godine institucijskom skrbi je bilo zahvaćeno 722 korisnika.

Grafički prikaz 8. *Omjer institucijske skrbi i izvaninstitucijskih usluga za djecu i mladež s PUP 31.12.2009., N= 1477*

Ono na što je potrebno skrenuti pozornost jest neravnomjerna zastupljenost svih oblika skrbi po regijama. Najveći je udio korisnika (**64,9%**) obuhvaćen u Središnjoj Hrvatskoj, dok je iznimno mala zastupljenost vidljiva u Sjevernoj Hrvatskoj, Sjevernoj Dalmaciji i Lici, te Južnoj Dalmaciji, dok je Zapadna Slavonija bez kapaciteta.

Grafički prikaz 9. *Institucijska skrb i izvaninstitucijske usluge za djecu i mladež s PUP u 2009. godini, prema regijama, N= 1477*

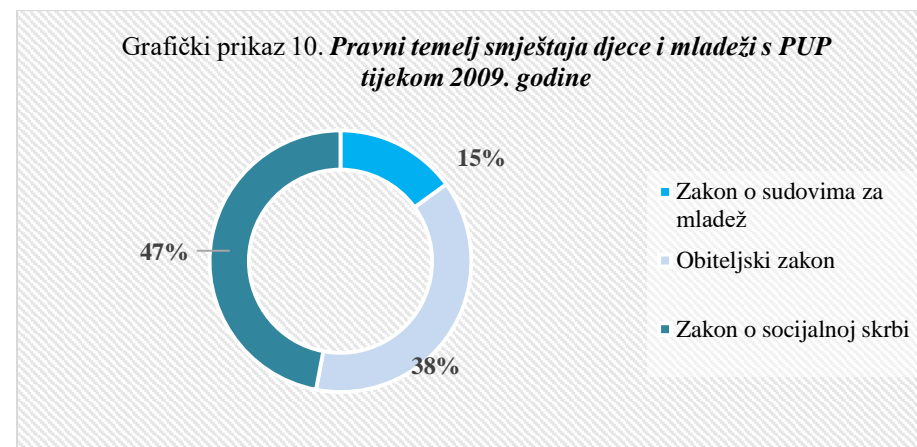

Neravnomjerna zastupljenost uočava se i kad gledamo pojedinačno samo institucionalni oblik skrbi. Najveći broj korisnika institucionalne skrbi smješteno je u Sjevernom primorju i Gorskom kotaru, dok je najmanji broj korisnika smješten u sjevernoj Dalmaciji i Lici, te južnoj Dalmaciji, dok je Zapadna Slavonija bez kapaciteta.

	Broj smještenih korisnika na dan 31.12.2009.	Broj smještenih korisnika tijekom 2009.	Broj domova	
KOPRIVNIČKO – KRIŽEVAČKA	0	0	0	<i>Sjeverna Hrvatska</i> - 82 / 113 korisnika - 2 doma
MEĐIMURSKA	0	0	0	
VARAŽDINSKA	41	72	1	
KRAPINSKO – ZAGORSKA	41	41	1	<i>Središnja Hrvatska</i> - 72 / 111 korisnika - 2 doma
GRAD ZAGREB	40	54	1	
ZAGREBAČKA	0	0	0	
KARLOVAČKA	32	57	1	
SISAČKO – MOSLAVAČKA	0	0	0	
BJELOVARSKO – BILOGORSKA	0	0	0	<i>Zapadna Slavonija</i> - 0 korisnika - 0 domova
POŽEŠKO – SLAVONSKA	0	0	0	
VIROVITIČKO – PODRAVSKA	0	0	0	
BRODSKO – POSAVSKA	0	0	0	<i>Istočna Slavonija</i> - 75 / 224 korisnika - 1 dom
OSJEČKO – BARANJSKA	75	224	1	
VUKOVARSKO – SRIJEMSKA	0	0	0	
ISTARSKA	30	51	1	<i>Sj. Prim.i Gorski kot.</i> - 138 / 225 korisnika - 4 doma
PRIMORSKO – GORANSKA	108	174	3	
LIČKO – SENJSKA	0	0	0	<i>Sj. Dalmacija i Lika</i> - 17 / 20 korisnika - 1 dom
ŠIBENSKO – KNINSKA	0	0	0	
ZADARSKA	17	20	1	
SPLITSKO – DALMATINSKA	18	29	1	<i>Južna Dalmacija</i> - 18 / 29 korisnika - 1 dom
DUBROVAČKO – NERETVANSKA	0	0	0	
UKUPNO	402	722	11	

Tablica 17. **Institucionalni oblik smještaja po županijama, 2009. godina**

Prema podacima za 2009. godinu, omjer smještenih korisnika bio je 15% temeljem Zakona o sudovima za mladež, 38% temeljem Obiteljskog zakona, dok je 47% korisnika bilo smješteno temeljem Zakona o socijalnoj skrbi, odnosno oko polovice svih korisnika. Uzme li se u obzir da je jedan dio te djece na ovaj način smješten za vrijeme donošenja odluke suda o povjeravanju na čuvanje i odgoj domu socijalne skrbi, procjenjuje se da bi taj broj mogao biti nešto manji, odnosno oko 40% ukupno smještenih korisnika. Budući da su se prema tadašnjem aktualnom Obiteljskom zakonu djeca s problemima u ponašanju mogla smjestiti isključivo u domove (smještaj ove djece u stambene zajednice, odnosno organizirano stanovanje moguć je jedino ukoliko stambena zajednica pravno djeluje u okviru doma), za ostvarivanje deinstitutionalizacije je bila potrebna izmjena zakonske odredbe, kojom bi se dala mogućnost povjeravanja te djece na čuvanje i odgoj udomiteljskoj obitelji, obiteljskom domu ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost organiziranog stanovanja.

Stoga su prema *Planu deinstitutionalizacije i transformacije* za razdoblje do 2016. godine bili postavljeni sljedeći ciljevi:

1. Deinstitutionalizacija 40% djece i mladeži s problemima u ponašanju smještenih u domovima temeljem Zakona o socijalnoj skrbi, uz ravnomjerno povećanje izvaninstitucijskih oblika smještaja (udomiteljske obitelji, obiteljski domovi, stambene zajednice, odnosno organizirano stanovanje).
2. Stvaranje pretpostavki za deinstitutionalizaciju djece i mladeži s problemima u ponašanju smještenih u domovima temeljem Obiteljskog zakona, u suradnji s ministarstvom nadležnim za obitelj.
3. Povećanje obuhvata djece i mladeži s problemima u ponašanju u stambenim zajednicama, odnosno organiziranom stanovanju za onu djecu i mladež kojima je izrečena odgojna mjera, u slučajevima u kojima je to moguće.

Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014. – 2016.³⁸

donešen je od strane Ministarstva socijalne politike i mladih radi definiranja provedbe mjera i aktivnosti kako bi proces bio koordiniran i doveo do željenih rezultata. Navedeni su i rizici ovog procesa iz kojih je jasno vidljivo da je rizik nedostatka financijskih sredstava u Državnom proračunu najviše izražen, što je zahtijevalo kvalitetno i precizno planiranje financijskih sredstava iz postojećih raspoloživih izvora i mogućih ušteda te korištenjem drugih izvora financiranja.

Deinstitucionalizacija podrazumijeva zamjenu institucionalnog oblika smještaja u oblik skrbi u zajednici koji će djeci i mladima s problemima u ponašanju omogućiti:

- povratak i život u njihovim obiteljima uz podršku,
- život u udomiteljskim obiteljima,
- dobivanje podrške za korištenje svih dostupnih usluga u zajednici sukladno individualnim potrebama pojedinog korisnika u programu organiziranog stanovanja.

³⁸ <https://mdomsp.gov.hr/operativni-plan-deinstitucionalizacije-i-transformacije-domova-socijalne-skrbi-i-drugih-pravnih-osoba-koje-obavljaju-djelatnost-socijalne-skrbi-u-republici-hrvatskoj-2014-2016-2002/2002>

Organizirano stanovanje je socijalna usluga kojom se jednoj ili više osoba tijekom 24 sata dnevno uz organiziranu stalnu ili povremenu pomoć stručne ili druge osobe, u stanu ili izvan stana, osiguravaju osnovne životne potrebe te socijalne, radne, kulturne, obrazovne, rekreacijske i druge potrebe. U jednoj stambenoj jedinici može stanovati najviše pet korisnika. U procesu deinstitucionalizacije iznimno je važno u potpunosti izbjeći smještaj korisnika u objekte sa segregirajućim tretmanom i uključiti ih u život zajednice osiguravanjem svih prava koja imaju kao građani.

Sastavni dio procesa deinstitucionalizacije su promjene u cijelom sustavu, a odnose se na načine na koji se usluge strukturiraju i na koji se njima upravlja, pristup korisniku od strane pružatelja usluge, promjena položaja korisnika u odnosu na pružatelje podrške od pasivnog primatelja usluge do aktivnog sudionika u procesu te iznad svega promjene načina koji korisnicima omogućavaju sudjelovanje u životu zajednice u cjelini. Dakle, riječ je o **nužnim kvalitativnim promjenama sustava usmjerenim k stvarnom unapređenju kvalitete života u zajednici.**

Plan deinstitucionalizacije, transformacije te prevencije institucionalizacije 2018.-2020. godine³⁹ predstavlja nadogradnju prethodno donesenog *Plana deinstitucionalizacije i transformacije za razdoblje od 2011. do 2018. godine*. Svrha je novog plana nastavak procesa deinstitucionalizacije i transformacije za korisničke skupine koje su već započele s procesom, kao i širenje procesa na druge korisničke skupine te osiguravanje regionalne ravnomjernosti i dostupnosti usluga s konačnim ciljem socijalnog uključivanja. Unutar Plana obuhvaćen je i kratki prikaz novijih podataka i njihova usporedba sa podatcima ranijih godina sadržanih u prethodnom Planu te uvid u ostvarenje postavljenih ciljeva.

Predviđeno je intenziviranje procesa transformacije i deinstitucionalizacije, te prevencije institucionalizacije; osiguravanje šireg obuhvata socijalnih usluga i razvoja novih usluga u skladu s planiranim prioritetima na lokalnoj razini u svrhu regionalno ravnomjernog pružanja usluga i osiguravanja dostupnosti usluga u zajednici. Pritom je ključna kvalitetna koordinacija i usklađivanje procesa na nacionalnoj i regionalnoj razini te koordinacija i usklađivanje procesa razvoja mreže usluga svih pružatelja usluga.

Kada je riječ o deinstitucionalizaciji djece s problemima u ponašanju, uvidom u podatke Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku vidimo da je u razdoblju od 2014. do 2016. godine ukupni **broj smještene djece u odnosu na razdoblje 2007. do 2009. za oko četvrtinu manji**. Također se uočava kako je broj smještenih korisnika kojima su izrečene mjere temeljem Zakona o sudovima za mladež u razdoblju od 2007. do 2009. neznatno padao, a isti je trend nastavljen i u razdoblju od 2014. do 2016., s time da je u 2016. taj broj bio znatno manji.

Smještaj djece na osnovi Obiteljskog zakona u razdoblju od 2007. do 2009. značajno je porastao, dok je u 2014. i 2015. taj broj značajno padao, da bi se u 2016. vratio na početno stanje iz 2007. godine. Broj smještenih korisnika temeljem Zakona o socijalnoj skrbi padao je kako u razdoblju od 2007. do 2009., tako i u razdoblju od 2014. do 2016. godine. Ukoliko se promatra samo razdoblje od 2014. do 2016, vidljivo je da nema značajnijih pomaka prema smanjenju ukupnog broja smještene djece, ali se može uočiti **lagani porast broja korisnika izvaninstitucijskih usluga**. Navedeno je moguće povezati i s većom ponudom takvih vrsta usluga od pružatelja usluga, primjerice uslugom poludnevnog boravka u školama.

³⁹<https://mdomsp.gov.hr/proces-transformacije-i-deinstitucionalizacije-10662/10662>

	2007.	2008.	2009.	2014.	2015.	2016.
ZSM	70	64	59	64	48	29
OBZ	73	168	155	78	57	72
ZOSS	258	171	188	156	158	154

Tablica 18. Broj smještene djece i mladeži s PUP prema ZSM/OBZ/ZOSS

	Korisnici – inst.oblik smještaja	%	Korisnici – izvaninst. oblik smještaja	%	UK.
2010.	400	93%	30	7%	430
Procijenjeno stanje 2016.	240	56%	190	44%	2590
Stvarno stanje 2016.	263	83,5%	52	16,5%	315

Tablica 19. Usporedba procjene i stvarnog stanja deinstitutionalizacije smještaja za 2016. godinu

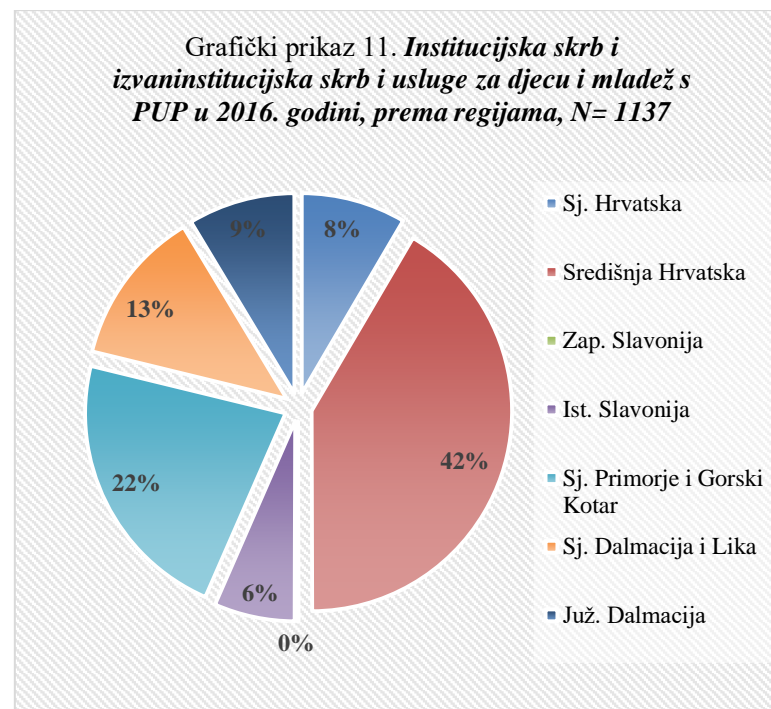
Ipak, iako se omjer korisnika izvaninstitucijskih oblika smještaja povećao u odnosu na institucijsku skrb, **nije postignuto ciljano smanjenje broja smještenih korisnika u instituciji za 40% temeljem Zakona o socijalnoj skrbi** u odnosu na početno stanje iz 2010. godine, što je bio jedan od postavljenih ciljeva za razdoblje do 2016. godine. Navedeno predstavlja dodatni izazov za daljnji proces deinstitutionalizacije i transformacije te je potrebno osigurati mjere podrške ustanovama sa javnim ovlastima koje priznaju socijalnu uslugu odnosno centrima za socijalnu skrb.

2016. godina							
županija/ regija	A) ukupno korisnici - institucijski oblik smještaja u domovima i drugim pravnim osobama	korisnici - izvaninstitucijski oblik smještaja		B) ukupno korisnici - izvaninstitucijski oblik smještaja	korisnici - druge izvaninstitucijske usluge		C) ukupno korisnici - druge izvaninstitucijske usluge
		smještaj u udomiteljskoj obitelji	organizirano stanovanje (- uz sveobuhvatnu podršku; -uz povremenu podršku)		savjetovanje i pomaganje (- nakon izlaska iz skrbi; - bioloških obitelji ili specijaliziranih udomiteljskih obitelji)	boravak (- cjelodnevni kod pružatelja; - poludnevni kod pružatelja; - poludnevni u školi; - usluga boravka - timska procjena/dijagnostika)	
Koprivničko-križevačka	0	2	0	2	0	0	0
Međimurska	0	1	0	1	0	0	0
Varaždinska	27	0	0	0	0	0	0
Krapinsko-zagorska	11	0	0	0	3	52	55
Sjeverna Hrvatska	38	3	0	3	3	52	55
Grad Zagreb	50	0	18	18	18	292	310

Zagrebačka	0	1	0	1	0	0	0
Karlovačka	28	0	3	3	5	57	62
Sisačko-moslavačka	0	0	0	0	0	0	0
Središnja Hrvatska	78	1	21	22	23	349	372
Bjelovarsko-bilogorska	0	1	0	1	0	0	0
Požeško-slavonska	0	0	0	0	0	0	0
Virovitičko-podravska	0	0	0	0	0	0	0
Zapadna Slavonija	0	1	0	1	0	0	0
Brodsko-posavska	0	0	0	0	0	0	0
Osječko-baranjska	44	3	0	3	0	26	26
Vukovarsko-srijemska	0	1	0	1	0	0	0
Istočna Slavonija	44	4	0	4	0	26	26
Istarska	18	0	0	0	0	16	16

Primorsko-goranska	61	0	20	20	16	122	138
Sj. primorje i Gorski kotar	79	0	20	20	16	138	154
Ličko-senjska	0	0	0	0	0	0	0
Šibensko-kninska	0	0	0	0	0	0	0
Zadarska	11	0	1	1	38	93	131
Sj. Dalmacija i Lika	11	0	1	1	38	93	131
Splitsko-dalmatinska	13	1	0	1	1	83	84
Dubrovačko-neretvanska	0	0	0	0	0	0	0
Južna Dalmacija	13	1	0	1	1	83	84
ukupno na razini RH	263	10	42	52	81	741	822

Tablica 20. Dostupnost socijalnih usluga za djecu i mladež s problemima u ponašanju po županijama u 2016. godini

Dodatno se iz podataka Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Tablica i Grafički prikaz) može zaključiti kako još uvijek **nije osigurana regionalna ravnomjernost** pružatelja usluga, odnosno kapaciteti pojedinih pružatelja usluga ne zadovoljavaju sveukupne potrebe. Neravnomjerna zastupljenost svih oblika skrbi po regijama bila je istaknuta prethodno za podatke iz 2009. godine, a nažalost noviji podatci iz 2016. godine očigledno potvrđuju taj problem. Najveći je udio korisnika u središnjoj Hrvatskoj (42%, N=472), nasuprot Sjevernoj Hrvatskoj, Istočnoj Slavoniji i Južnoj Dalmaciji koji zasebno bilježe manje od 10% korisnika dok je Zapadna Slavonija i dalje bez kapaciteta (N=1). Dakle, dok je na nekim područjima ponuda veća od potražnje, u isto vrijeme na nekima gotovo da i nema razvijenih usluga. Kako bi se osigurala dostupnost istih potrebno je osigurati pružatelje u svim županijama kroz transformaciju postojećih pružatelja socijalnih usluga i/ili sklapanjem ugovora o međusobnim odnosima, kao i veće dostupnosti izvaninstitucionalnih usluga u svrhu prevencije institucionalizacije.

Godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2018. godini⁴⁰

jedan je od recentnijih izvora podataka o vrstama usluga za djecu i mladež s problemima u ponašanju. Podatci su prikazani u tablici i opisno uspoređeni s podacima Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku za razdoblje 2014.-2016.⁴¹.

Na dan 31.12.2018. godine ukupno je bilo 1108 korisnika usluga domova. Broj od **238 korisnika institucijskog oblika smještaja potvrđuje trend opadanja odabira te vrste usluge u skladu s prethodnim godinama** (2014. – 317; 2015. – 282; 2016. – 263). S druge strane, **organizirano stanovanje uz podršku bilježi blagi porast**. Dok je 2014. godine broj korisnika te usluge bio 22, porast je zabilježen već sljedeće godine – 38 korisnika u 2015. godini, odnosno 42 korisnika u 2016. godini te 40 korisnika u 2018. godini. Udio korisnika u poludnevnom boravku (743) približno je jednak kao i u 2016. godini (741). **Ukupan broj korisnika nije se značajno smanjio u odnosu na prethodne godine**, no polazeći od pretpostavke da izvaninstitucijske usluge preveniraju izdvajanje djece iz obitelji, porast broja korisnika izvaninstitucijskih usluga u budućnosti trebao bi dovesti do smanjenja broja smještene djece.

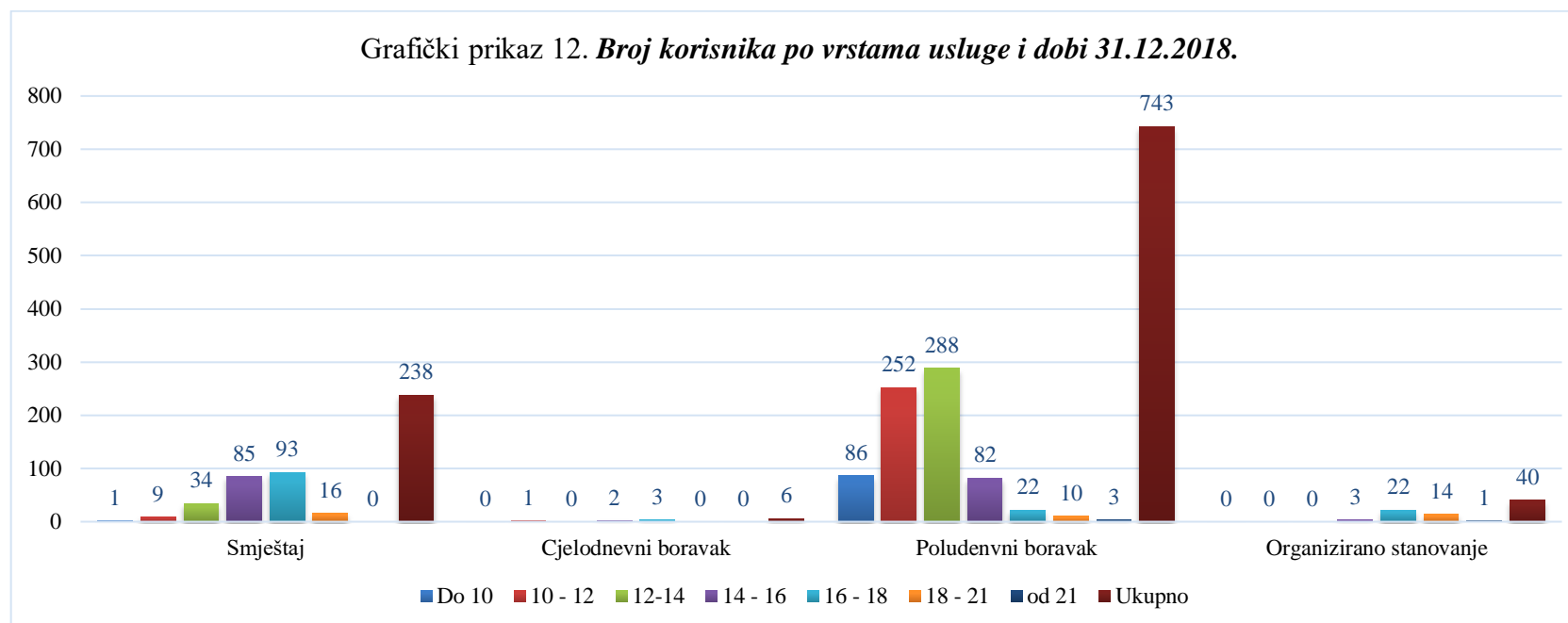
⁴⁰ <https://mdomsp.gov.hr/pristup-informacijama/statisticka-izvjesca-1765/godisnje-izvjesce-2009/542>

Vrsta usluge	Broj korisnika
1. Smještaj (ukupno 1.1. do 1.4.)	238
1.1. privremeni smještaj radi provođenja kraćih rehabilitacijskih (tretmanskih) programa	203
1.2. privremeni smještaj u kriznim situacijama (prihvat)	12
1.3. u malim skupinama	23
1.4. Timska procjena/dijagnostika kroz uslugu smještaja	95
2. Cjelodnevni boravak	6
- timska procjena/dijagnostika kroz uslugu boravka	1
3. Poludnevni boravak (ukupno 3.1.+3.2.)	743
3.1. kod pružatelja usluga socijalne skrbi	94
3.2. u školi	649
4. Organizirano stanovanje (ukupno 4.1.+4.2.)	40
4.1. uz sveobuhvatnu podršku	28
4.2. uz povremenu podršku	12
5. Savjetovanje i pomaganje (ukupno 5.1. + 5.2.)	81
5.1. nakon izlaska iz skrbi	61
5.2. specijaliziranih udomiteljskih obitelji (broj obitelji)	2
5.3. bioloških obitelji (broj obitelji)	18
Ukupno	1.108

Tablica 21. **Broj korisnika po vrstama usluga, 31.12.2018.**

⁴¹ <https://mdomsp.gov.hr/proces-transformacije-i-deinstitucionalizacije-10662/10662>

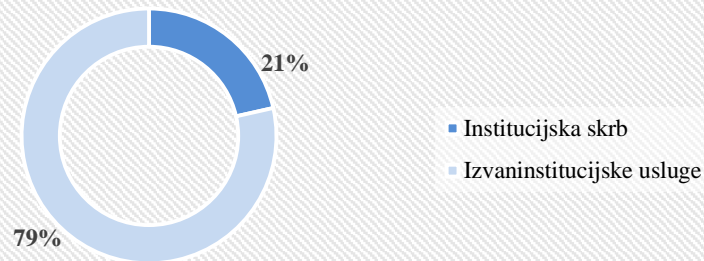
Grafički prikaz 12. *Broj korisnika po vrstama usluge i dobi 31.12.2018.*

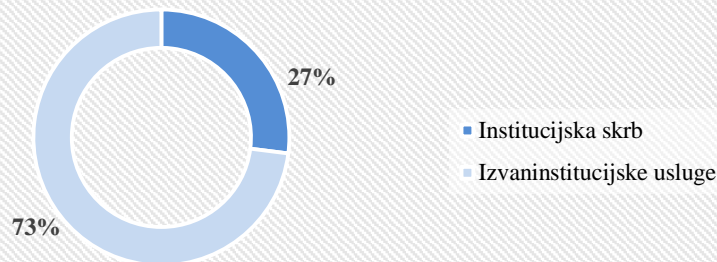
Korisnici koji pripadaju dobnoj skupini od 12 do 14 godina (N=330) te od 10 do 12 godina (N=267) čine nešto više od polovice ukupnog broja korisnika usluga domova socijalne skrbi za djecu i mlađe punoljetne osobe s problemima u ponašanju (centra za pružanje usluga u zajednici), kojih je osnivač Republika Hrvatska.

Redni broj	NAZIV I LOKACIJA DOMA	Ukupno
1.	Odgojni dom Bedekovčina, Bedekovčina	87
2.	Odgojni dom Mali Lošinj, Mali Lošinj	49
3.	Odgojni dom Ivanec, Ivanec	36
4.	Dom za odgoj djece i mladeži Karlovac, Karlovac	94
5.	Dom za odgoj djece i mladeži Osijek, Osijek	51
6.	Dom za odgoj djece i mladež Pula, Pula	32
7.	Dom za odgoj djece i mladeži Rijeka, Rijeka	145
8.	Centar za pružanje usluga u zajednici Split, Split	96
9.	Dom za odgoj djece i mladeži Zadar, Zadar	102
10.	Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb, Zagreb	359
11.	Centar za socijalnu skrb Varaždin - Odjel za tretman djece i mladeži*	57
Tablica 22. Broj korisnika usluga domova soc. skrbi za djecu i mlade punoljetne osobe s pup (centra za pružanje usluga u zajednici), kojih je osnivač RH, 31.12.2018.		1.108

Grafički prikaz 13. *Omjer institucijske skrbi i izvaninstitucijske skrbi i usluga za djecu i mladež s PUP 31.12.2018., N=1108*

Grafički prikaz 14. *Omjer institucijske skrbi i izvaninstitucijske skrbi i usluga za djecu i mladež s PUP 31.12.2009., N= 1477*

Ukoliko usporedimo recentne podatke sa nešto ranijim podacima koji su prethodno navedeni u *Planu deinstitucionalizacije i transformacije*⁴², možemo vidjeti kako je udio izvaninstitucijske skrbi i usluga u razmaku od 9 godina u porastu za 6%. Najvećim dijelom taj porast možemo pripisati usluzi posebnog sociopedagoškog postupka poludnevnog boravka u odgojnoj ustanovi koja uključuje pomoć u svladavanju odgojno-obrazovnih sadržaja i koja se širi na sve veći broj škola. Takav program ima karakter sekundarne prevencije, provodi se na mjestu očitovanja teškoća socijalne prilagodbe, što je potpuno u skladu s orijentacijom na deinstitucionalizaciju i ranu intervenciju u slučajevima manifestiranja rizičnih ponašanja djece osnovnoškolske dobi.

⁴² propisi.hr/print.php?id=10984

Posttretmantski tretman i pomoć podrazumijeva aktivnosti pomoći i prihvata mlade osobe nakon tretmana s ciljem razrješavanja specifičnih životnih situacija i okolnosti koje se javljaju pri osamostaljivanju ili ponovnom uključivanju u staru životnu sredinu. To se smatra najslabijom karikom u lancu interventnih mjera a stoga i najvećim izazovom pri definiranju jasnog koncepta sustava interventnih mjera (Koller-Trbović i Miroslavljević, 2005, 99).

	maloljetnici	mladi punoljetnici	UK.
2009.	87	124	211
2010.	47	69	116
2011.	38	76	114
2012.	68	86	154
2013.	42	83	125
2014.	19	53	72
2015.	37	68	105
2016.	25	81	106
2017.	40	62	102
2018.	44	63	107

Tablica 23. Broj osoba kojima je pružen posttretmantski prihvati pomoć⁴³

⁴³ MDOMSP– statistička izvješća 2009. – 2018.

Jedan od najvećih problema sustava maloljetničkih sankcija jest **nedostatak adekvatnih posttretmantskih programa**, jer se maloljetnici nakon izdržavanja zavodskih mjera često vraćaju u istu ili goru obiteljsku situaciju. Najčešće su prepušteni sami sebi, bez odgovarajućeg smještaja, novčanih sredstava, bez posla ili mogućnosti nastavka školovanja. U okviru sustava socijalne skrbi potrebno je osigurati da se oni odgajanci koji se nemaju kamo vratiti ili su im obiteljske prilike znatno narušene nakon izvršenja zavodske mjere mogu smjestiti u manje stambene zajednice na određeni vremenski period dok ne pronađu posao i ne uspiju se osamostaliti. Također se preporuča uvođenje obveznog izricanja mjere nadzora nad maloljetnikom nakon izvršenja svih zavodskih mjera kako bi se na konkretan način pružila pomoć i zaštita u turbulentnom razdoblju prelaska iz institucije na slobodu, kada su mnogi maloljetnici najosjetljiviji, često i zbunjeni, jer nisu u stanju prenijeti naučene obrasce ponašanja iz ustanove u svakodnevni život te dolaze u iskušenje da se vrate starim obrascima ponašanja (Radić, 2017, 106).

7. GRAD ZAGREB

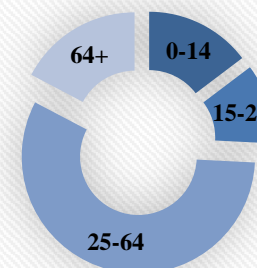
Prema popisu stanovništva Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine⁴⁴, u gradu Zagrebu (grad Zagreb i 69 okolnih naselja unutar administrativnih granica) živi 790.017 stanovnika. Udio mladih do 24 godine je 25,8% ukupnog broja stanovnika, odnosno 203.581 mladih u dobnoj skupini do 24 godine.

Udio je stanovništva sa srednjim i višim te visokim obrazovanjem osjetno veći u Gradu Zagrebu nego u Hrvatskoj. Najveći dio stanovništva Grada Splita ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (52,3%), udio stanovnika sa visokim obrazovanjem je 29% te završeno osnovnoškolsko obrazovanje ima 13,6% stanovnika. Grad Zagreb ostvaruje 33,6% ukupnog hrvatskog BDP-a (podatci za 2016.), odnosno BDP po stanovniku je za 74,8% veći od hrvatskog prosjeka⁴⁵.

Dobna struktura	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Ukupno	%	Ukupno	%
0 – 14	116 059	14,7	652 428	15,2
15 – 24	87 522	11,1	505 835	11,8
25 – 64	449 666	56,9	2 367 993	55,3
65+	136 770	17,3	758 633	17,7

Tablica 24. Dobna struktura stanovništva grada Zagreba, (2011.)

Grafički prikaz 15. Dobna struktura stanovništva grada Zagreba (2011.)

⁴⁴

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup21.html

⁴⁵ <https://www.zagreb.hr/bruto-domaci-proizvod/1036>

Zadnji program za mlade je **Program za mlade grada Zagreba od 2015. do 2018. godine**⁴⁶. Obuhvaća mlade osobe između 15. i 30. godine života koje čine petinu populacije Grada Zagreba. Od ukupno šest prioriteta područja, mladi s problemima u ponašanju su direktno u fokusu u dva područja vezanih za *obrazovanje i socijalnu podršku*.

PRIORITETNO PODRUČJE	OBRAZOVANJE I RAZVOJ CJELOŽIVOTNIH KOMPETENCIJA	SOCIJALNI RIZICI I PODRŠKA, ZAŠTITA PRAVA TE SIGURNOST MLADIH
CILJ	<i>Poticanje stvaranja kvalitetnijih uvjeta formalnog obrazovanja</i>	<i>Zaštita prava te sigurnost mladih</i>
MJERA	→ <i>Potporna kvaliteti i dostupnosti osnovnog i srednjoškolskog te visokog obrazovanja</i>	→ <i>Podupirati rad s mladima s problemima u ponašanju i s mladima u sukobu s zakonom</i>
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • Dodijeliti godišnje stipendije mladima koji su izašli iz domova ili iz socijalno ugroženih obitelji za pohađanje večernjih škola • Poduprijeti učenike/ce pred izazovom nastavka obrazovanja i učenike/ce u riziku/s problemima u ponašanju koji rano odustaju od školovanja u vidu pravovremenog informiranja te programa savjetovanja uz pokušaje poticanja nastavka obrazovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijati i podupirati programe podrške u formalnom obrazovanju, stručnom osposobljavanju i zapošljavanju mladih s problemima u ponašanju te mladih u sukobu sa zakonom koji su prekinuli školovanje ili se nalaze pred izazovom nastavka obrazovanja • Razvijati i podupirati programe savjetovanja, psihosocijalnog tretmana i resocijalizacije mladih koji se ponašaju nasilno ili čine kaznena djela u okviru <i>youth friendly</i> savjetovališta • Razvijati programe vršnjačke pomoći u lokalnoj zajednici i uključivanja mladih u prevenciju i korigiranje socijalno neprihvatljivog ponašanja, a posebno poticati pristup "mladi za mlade" • Poduprijeti stvaranje mreže ustanova i organizacija civilnog društva koje nude programe volontiranja namijenjene suzbijanju nasilja među mladima razvojem proaktivnosti te osobne i društvene odgovornosti mladih

Za provedbu navedenih aktivnosti, predviđa se osiguravanje sredstava iz proračuna Grada Zagreba, u visini koja će osiguravati kvalitetnu implementaciju mjera i aktivnosti iz programa, sukladno djelokrugu i obvezama pojedinih nositelja i sunositelja uključenih u provedbu Programa za mlade Grada Zagreba.

⁴⁶ <https://www.zagreb.hr/program-za-mlade-grada-zagreba-od-2015-do-2018/86375>

Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje od 2014.-2020.⁴⁷, dokument je koji se odnosi na regionalne planove vezane uz pružanje socijalnih usluga i koji određuje potrebne intervencije u području socijalne skrbi. Sadržava relevantne prioritete koji su ostvarivi u razdoblju 2014. do 2020. ako se uspostavi adekvatan mehanizam za upravljanje programom i osigura vertikalna i horizontalna koordinacija različitih institucija i organizacija. Proces socijalnog planiranja predstavlja obavezu tijela regionalne/lokalne samouprave propisanu *Zakonom o socijalnoj skrbi*, u svrhu procjene prioriteta socijalne politike s težištem na analizi mreže socijalnih usluga i utvrđivanja područja prioriteta razvoja socijalne politike. Time se nastoji osigurati kvalitetnija horizontalna i vertikalna koordinacija u području socijalne politike između različitih razina vlasti, javnih službi, pružatelja socijalnih usluga, korisnika i drugih dionika socijalne politike. Strateški cilj koji je sadržajem, ciljevima i aktivnostima usmjeren na podizanje razine kvalitete života djece i mladeži s problemima u ponašanju je opširnije ilustriran u nastavku:

Strateški cilj 2.

Smanjiti broj osoba koje žive u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti učinkovitom kombinacijom novčanih pomoći i osiguranja visokokvalitetnih usluga, **širiti spektar socijalnih usluga u zajednici za prioritetne korisničke skupine u sustavu socijalne skrbi**

Prioriteti:

- *razvijati politiku socijalnog stanovanja koja uključuje dostupnost usluga stanovanja za razvoj integriranih usluga socijalnog uključivanja, transformaciju ustanova socijalne skrbi i deinstitutionalizaciju u Gradu Zagrebu do 2020*
- *osigurati stambene kapacitete u Gradu Zagrebu za potrebe različitih skupina korisnika u sklopu politike deinstitutionalizacije i transformacije ustanova i Akcijskog plana deinstitutionalizacije*
- *jačati participativni pristup, kapacitete zajednice i gradskih četvrti za povećan doprinos socijalnom uključivanju i suzbijanju siromaštva*

⁴⁷ <https://www.zagreb.hr/socijalni-plan-grad-a-zagreba-2014-2020/70651>

Operativni cilj: **Razvoj mreže usluga za djecu i mlade s problemima u ponašanju**

Prioriteti:

- smanjiti broj institucionalizirane djece i mladih s problemima u ponašanju
- razviti mrežu specijaliziranih udomiteljskih obitelji
- osigurati stručnu podršku udomiteljima preko mobilnih timova
- povećati mrežu organiziranog stanovanja za djecu i mlade s problemima u ponašanju
- širiti mrežu izvaninstitucijskih usluga za djecu i mlade s problemima u ponašanju
- jačati sustav pružatelja socijalnih usluga u zajednici namijenjenih djeci i mladima u suradnji s org. civilnog društva

Operativni cilj: **Razvoj mreže usluga u zdravstvu**

Prioriteti:

- provoditi zaštitu zdrave populacije, prepoznavati učenike s rizičnim ponašanjima te pružati stručnu pomoć djeci i mladima koji konzumiraju alkoholna pića

Operativni cilj: **Sustav redovnog odgoja i obrazovanja u osnovnim i srednjim školama**

Prioriteti:

- unapređivati i ujednačavati obrazovne standarde radi dostupnosti različitih programa, stipendije za veći broj učenika, a osobito one s većim rizikom socijalne isključenosti (djeca s teškoćama u razvoju, djeca s problemima u ponašanju, djeca pripadnici nacionalnih manjina i dr).

Kako je *Socijalni plan* sveobuhvatni strateški dokument i zadire u različita područja socijalne politike te kako njegova provedba zahtijeva sustavnu i stalnu koordinaciju nositelja, nadležnih gradskih upravnih tijela, ustanova i institucija i organizacija civilnog društva koje djeluju na ovom području, uočena je potreba da se donesu godišnji akcijski planovi.

Izješće Akcijskog plana za 2017. Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020.⁴⁸ sadržava operativne ciljeve i aktivnosti što su se tijekom 2017. planirale provesti i vodi računa o zadanim strateškim ciljevima Socijalnog plana te o zadanim rokovima za njihovu provedbu, resursima, troškovima, ciljevima i indikatorima s pomoću kojih se prati provedba mjera i aktivnosti.

Operativnim ciljem **Razvoj mreže usluga za djecu i mlade s problemima u ponašanju** predviđeno je raspisivanje i objava *Javnog poziva za podnošenje prijava za dodjelu jednokratnih potpora udrugama za 2017. te Javnog natječaja za financiranje programa i projekata udruga iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži iz Proračuna Grada Zagreba za 2017.* Podržane aktivnosti su: prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u kojoj sudjeluje obitelj, škola, lokalna zajednica te organizirano provođenje slobodnog vremena ispunjeno sportskim, kulturnim sadržajima i sadržajima tehničke kulture te prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži kod rizičnih skupina djece i mladih.

Operativni cilj **Širiti mrežu usluga za djecu i mlade s problemima u ponašanju** kao polazište uzima analizu pružatelja

usluga kojom je utvrđena potreba proširenja mreže izvaninstitucijskih usluga usmjerenih djeci, mladima i obitelji. Odlukom Gradske skupštine Grada Zagreba je 2014. godine osnovana javna ustanova **Centar za pružanje usluga u zajednici „Savjetovalište Luka Ritz“**. Djelatnost Ustanove je savjetovanje i pomaganje te psihosocijalna potpora djeci, mladima i obiteljima radi: prevladavanja poteškoća te stvaranja uvjeta za očuvanje i razvoj osobnih mogućnosti i odgovornog odnosa pojedinca prema sebi, obitelji i društvu; prevencije nasilja i promicanja odgojnih vrijednosti za **smanjenje rizičnih ponašanja kod djece i mladih**; razvoj kognitivnih, funkcionalnih, komunikacijskih ili socijalnih vještina korisnika te unapređenja roditeljskih vještina i stjecanja kompetencija odgovornog i učinkovitog roditeljstva. Centru je dodijeljen prostor u Zagrebu, međutim potrebni preduvjeti za početak rada u 2017. su bili: adaptacija i opremanje prostora (u tijeku); rješenje o ispunjavanju minimalnih uvjeta za pružanje socijalnih usluga (licencija) te upis u upisnik ustanova socijalne skrbi pri Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

48

[http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C1258288001FA7A0/\\$FILE/02%20Izveje%C5%A1%C4%87e.pdf](http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C1258288001FA7A0/$FILE/02%20Izveje%C5%A1%C4%87e.pdf)

Tijekom 2017. godine, Centru je izdano je rješenje o ispunjavanju minimalnih uvjeta za pružanje socijalnih usluga te je izvršen upis u upisnik ustanova socijalne skrbi pri Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Ustanova je započela sa radom krajem 2017. te je bilo pruženo **150 usluga**, a kojima je **obuhvaćeno 20 osoba**.

Unutar operativnog cilja za **Stvaranje uvjeta za kvalitetniji i raznovrsniji sadržaj izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti za djecu i mlade** proveden je program „Vikendom u športske dvorane“ s ciljem uključivanja što većeg broja učenika u organizirane oblike bavljenja sportskim aktivnostima u funkciji mentalnog, socijalnog i fizičkog zdravlja, podizanja kvalitete života uz **prevenciju svih oblika neprihvatljivog ponašanja** te izgradnje sportskog duha pojedine škole. Obuhvaćeno je oko **9.000 učenika iz 51 osnovne škole**.

Ukupno je tijekom 2018. godine⁴⁹ za Centar za pružanje usluga u zajednici „Savjetovalište Luka Ritz“ iz proračuna grada Zagreba utrošeno 1.680.00,00 kn, dok je za program „Vikendom u športske dvorane“ iz proračuna utrošeno 4.170.000,00 kn.

49

<https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/financije/PRORACUN%202017/Pora%C4%8Dun%20za%202017%20.pdf>

Područja od interesa za Grad Zagreb navedena su u **Pravilniku o financiranju udruga iz proračuna Grada Zagreba** (Službeni glasnik Grada Zagreba 12/15, 24/15 i 2/16)⁵⁰: zaštita potrošača, promicanje ljudskih prava, mladi ili udruge za mlade, zaštita životinja, poljoprivreda, šumarstvo i lovstvo, zaštita i spašavanje, održiva energetska politika te suzbijanje posljedica klimatskih promjena i prilagodbe tim promjenama, zaštita okoliša i održivog razvoja, europske integracije i fondovi Europske unije, međugradska i međunarodna suradnja, branitelji iz Domovinskog rata i njihove obitelji, borci II. svjetskog rata i civilni invalidi rata, područje od socijalnog i humanitarnog značenja, pružanje socijalnih usluga, **prevencija neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži**, područje od socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom, zaštita zdravlja, obrazovanje, predškolski odgoj, sport, kultura i tehnička kultura koji nisu obuhvaćeni financiranjem na temelju posebnog propisa o financiranju javnih potreba, promicanje poduzetništva i obrta, promocija inovatorstva na hrvatskom i međunarodnom tržištu i razvoj turizma.

⁵⁰

<http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2016&broj=240&akt=93b31cbe478f332bc12580990025b69a>

⁵¹

<https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/>

Godina proračuna	Predviđena sredstva	Ciljani broj programa i projekata
2017.	3.920.000,00	159
2018.	3.820.000,00	159
2019.	3.820.000,00	159
2020.	3.820.000,00	159

Tablica 25. **Predviđena proračunska sredstva Grada Zagreba**⁵¹

Grad Zagreb poduzima preventivne mjere radi sprečavanja štetnosti svih oblika neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži, koje se temelje na poduzimanju raznih socijalnih akcija usmjerenih na smanjenje društvene patologije. Programima i projektima financiranih iz proračuna za navedeno područje obuhvaćene su ciljne skupine djece i mladeži u dobi od 6 do 18 godina. Dosadašnji programi i projekti pokazali su se uspješnim u osmišljavanju i upotpunjavanju slobodnog vremena, posebno onim sadržajima koje mladi ne mogu ostvariti redovnim školskim programima⁵². Iz tablice je vidljivo kako su sredstva proračuna grada Zagreba za prevenciju neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži od 2018. godine predviđena u jednakom iznosu od **3.820.000,00 kn**.

Akcijski%20plan%20RSGZ%202020-

%20uskla%20C4%91ivanje%20za%202018.pdf

⁵²

<http://www1.zagreb.hr/zagreb/slglasnik.nsf/7ffe63e8e69827b5c1257e1900276647/6f0e3d0e75643ac6c125836a0023236f?OpenDocument>

Financiranje se provodi na temelju javnog natječaja, javnog poziva i izravnom dodjelom sredstava. Sukladno podacima ***Izvješća o izvršenju programa udruga iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u 2017.***⁵³, tijekom 2017. godine je putem Javnog natječaja sklopljeno ukupno **153** ugovora o financiranju programa/projekata u ukupnom iznosu od **2.678.160,00 kn**. Tim sredstvima uključeno je **9 150 korisnika**. Na Javni natječaj pristiglo je 228 prijava, od kojih 70 nije ispunjavalo propisane uvjete Javnog natječaja. Putem Javnog poziva za dodjelu jednokratnih financijskih potpora udrugama za 2017. godinu, dodijeljeno je **49** jednokratnih financijskih potpora udrugama iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži za čiju je svrhu utrošeno **1.132.713,00 kn**. Uključeno je **2 500 korisnika**.

53

[http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C125829C0027C69E/\\$FILE/23%20Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf](http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C125829C0027C69E/$FILE/23%20Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf)

Unutar ***Izvješća o izvršenju programa udruga iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u 2018.***⁵⁴ vidljivo je odobravanje financijskih sredstava za **88** programa i projekata udruga iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u ukupnom iznosu od **1.848.400,00 kn**. Projekti su uključivali oko **5 000 korisnika**. Osjetan pad u broju programa i dodijeljenim sredstvima objašnjen je činjenicom kako je nakon provjere ispunjavanja propisanih uvjeta natječaja od strane Povjerenstva utvrđeno da od zaprimljenih 176 prijava, čak njih 90 ne ispunjava uvjete (naknadno su uvažena 2 prigovora). Temeljem Javnog poziva za dodjelu jednokratnih financijskih potpora udrugama za 2018., dodijeljene su **62** jednokratne financijske potpore udrugama iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži. Za ovu svrhu utrošeno je **1.507.518,23 kn**, te je uključeno **2 500 korisnika**.

54

[http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/c12581370033d600c12583f500485e48/\\$FILE/23%20Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20Programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf](http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/c12581370033d600c12583f500485e48/$FILE/23%20Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20Programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf)

Komparativna Socijalna slika Grada Zagreba za 2017. i 2018. godinu⁵⁵ predstavlja zbir pokazatelja i socijalnih indikatora o kvaliteti života građana grada Zagreba. Unutar nje uspoređuju se trendovi socijalnog razvoja iz 2017. i 2018. godine prema devet područja – od stanovništva, zaposlenosti, zdravstvene i socijalne zaštite pa sve do sufinanciranja projekata i programa organizacija civilnog društva. Tako se primjerice unutar nje navodi kako bi Grad Zagreb kao kapacitiran dionik u posvećenošću daljnjem razvoju socijalne politike **mogao imati veću ulogu u razvoju partnerstva s civilnim sektorom** za poticanje razvoja personaliziranih usluga za različite skupine kao i su-proizvođenja usluga s većim uključivanjem korisnika. Prostor za to svakako postoji u okviru daljnjeg razvoja socijalnih usluga za skupine u socijalnih rizicima.

⁵⁵

https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/socijalna_skrb/razno/Socijalna%20slika%20Grada%20Zagreba%20za%202017.%20i%202018.%20godinu.pdf

Također, unutar već spomenutog **Socijalnog plana Grada Zagreba za razdoblje od 2014.-2020.**⁵⁶, se glede civilnog društva navodi kako na području Grada Zagreba, Udruga "Pragma" pruža usluge mentorske podrške, obiteljske terapije i program prevencije ovisnosti, dok udruga "Ambidekster" osigurava usluge pomoći u učenju i učenje socijalnih i životnih vještina. U dio navedenih programa uključene su i udruge: "Djeca prva", "Sirius", "Sunce", "Igra" i dr. Udruga Roma Grada Zagreba i Zagrebačke županije pruža usluge osamostaljivanja mladih nakon izlaska iz ustanova na području gradske četvrti Peščenica. Podružnica obiteljski centar također pruža usluge osamostaljivanja mladih nakon izlaska iz domova. No, istaknuto je da postoji značajan **deficit u razvoju usluga za mlade nakon izlaska iz institucionalne skrbi**, i to podrške za osamostaljivanje, stambenog zbrinjavanja, stipendiranja za nastavak školovanja itd.

⁵⁶ <https://www.zagreb.hr/socijalni-plan-grada-zagreba-2014-2020/70651>

U Gradu Zagrebu institucionalnu skrb za djecu s problemima u ponašanju pružaju dvije ustanove: **Dom za djecu Zagreb, podružnica "A. G. Matoš"** i **Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb**.

CENTAR ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI ZAGREB - DUGAVE

Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave djeluje od 1982. godine. Centar usluge pruža djeci u riziku za razvoj problema u ponašanju te djeci s problemima u ponašanju i teškoćama mentalnog zdravlja, od navršene 7. do navršene 18. godine života te mlađim punoljetnim osobama s problemima u ponašanju i teškoćama mentalnog zdravlja od navršene 18. do navršene 21. godine života⁵⁷.

Na temelju Zakona i Statuta Centra, pružaju se usluge cjelodnevnog i poludnevnog boravka u centru ili u školi, te stalnog, tjednog ili privremenog smještaja odnosno kratkotrajni prihvati, boravak ili organizirano stanovanje, što ovisno o vrsti tretmana uključuje prehranu, odijevanje, uslugu savjetovanja, brigu o zdravlju i osobnoj higijeni, organiziranje prijevoza, čuvanje i odgoj te stručnu pomoć u učenju uz skrb o školovanju i radnom osposobljavanju, radne aktivnosti, organizaciju slobodnog vremena i druge oblike stručne pomoći predviđene u sustavu socijalne skrbi. Na adresi Centra

u Zagrebu ustrojena je dislocirana jedinica smještaja i organiziranog stanovanja unutar koje su ustrojene Odjel smještaja i Odjel organiziranog stanovanja. U sklopu njih se pružaju usluge privremenog smještaja radi provođenja kratkih rehabilitacijskih programa, u sklopu stambenih zajednica pružaju se usluge organiziranog stanovanja uz stalnu i povremenu podršku s naglaskom na razvijanju radnih navika i pripremi korisnika za samostalan život a djeluju na tri lokacije: Stambena zajednica Dugave I; Stambena zajednica Dugave II; Stambena zajednica Dubrava. U radu Centra poseban naglasak se stavlja na neposredni preventivni rad u sklopu Odjela poludnevnog boravka u osnovnim školama s ciljem preveniranja institucionalizacije djece. U strategiji daljnjeg razvoja Centra i unapređenja stručnog rada intenzivno se radi na transformaciji Centra odnosno preferiraju se izvaninstitucionalni oblici rada⁵⁸.

⁵⁷ <http://centar-dugave.hr/opcenito/>

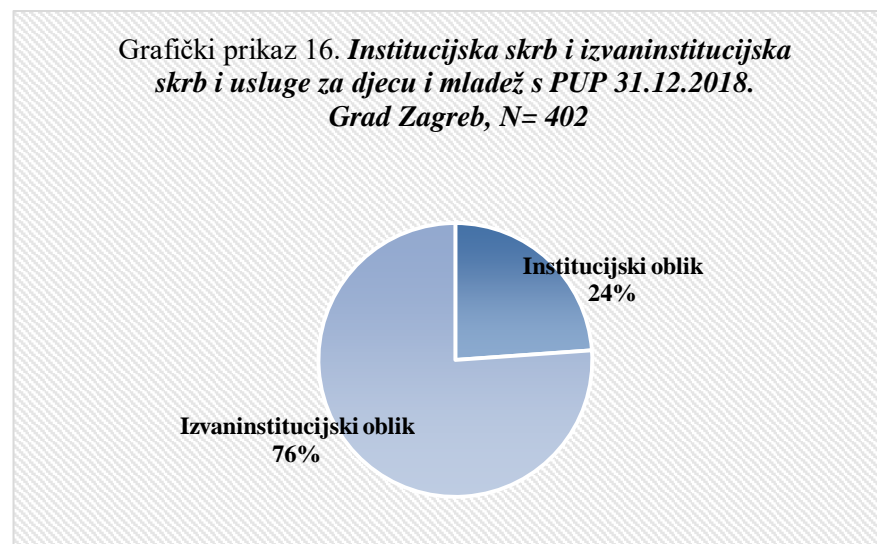
⁵⁸ <http://centar-dugave.hr/wp-content/uploads/2019/01/GODISNJE-IZVJESCE-O-RADU-CENTRA-ZA-2018.pdf>

Slijedi prikaz broja korisnika i vrsti usluga tijekom 2018. godine prema *Godišnjem izvješću o radu Centra Dugave u 2018*⁵⁹.

	31.12.2018.	Tijekom 2018.
Timska procjena/dijagnostika	15	89
Dnevni boravak PSP Dugave	13	27
Disciplinski centar, KRP, savjetovalište za mlade	11	41
Prihvat i privremeni smještaj u kriznim situacijama	12	340
Privremeni smještaj radi provođenja rehabilitacijskih programa (Ž. korisnice)	7	9
Privremeni smještaj radi provođenja rehabilitacijskih programa (M. korisnici)	38	69
Organizirano stanovanje SZ Dugave	12	
Organizirano stanovanje – SJ Dubrava	6	
Poludnevni boravak u osnovnim školama	288	406
UKUPNO	402	981

Tablica 26. **Broj korisnika po vrsti usluga, 2018. godina**

Istaknuto je kako je proces smanjenja broja djece na stalnom institucionalnom smještaju vrlo usporen zbog još uvijek većeg broja zahtjeva za smještaj. Najveći broj korisnika prihvata priveden je po djelatnicima PU Zagrebačke a odnosio se na maloljetnike počinitelje kaznenih i prekršajnih djela te na korisnike koji samovoljno napuštali odgojne ustanove i koji su višekratni recidivisti. Nešto manje od polovine prihvaćeni su prvi puta a drugu polovinu su činili recidivisti.

⁵⁹ <http://centar-dugave.hr/wp-content/uploads/2019/01/GODISNJE-IZVJESCE-O-RADU-CENTRA-ZA-2018.pdf>

Zasad je organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu stalnu ili povremenu podršku omogućeno samo muškoj mladeži. Plan Centra je izmještaj korisnica u organizirano stanovanje te je od grada Zagreba zatražena dodjela jednog stana ili kuće za ostvarenje uvjeta za osnivanje stambene zajednice te se čeka realizacija, odnosno pronalaženje adekvatnog prostora. Većina izvaninstitucionalnog oblika skrbi odnosi se na poludnevni boravak u osnovnim školama. Trenutno se program poludnevnog boravka provodi u čak 20 osnovnih škola u 25 odgojnih grupa, sa ukupno 288 korisnika. Skupine poludnevnog boravka broje 12 učenika, organizirano u smjeni suprotnoj od održavanja redovne nastave gdje učenici svakodnevno provode pet sati u prostoru PB-a. Navodi se kako postoje molbe od strane škola koje imaju potrebu za tim preventivnim programom i traže otvaranje grupa, ali to nije bilo moguće realizirati zbog ograničenog broja stručnih djelatnika, kako se navodi u Izvješću.

Tijekom 2018.godine ostvarena je suradnja sa:

- Centrom za kulturu Črnomerec,
- Kulturno umjetničkim centrom Travno,
- Centrom za kulturu August Cesarec,
- Udrugom Igra,
- Udrugom Krila ljubavi V.Gorica,
- Sveučilištem V.Gorica,
- Knjižnicom Vladimir Nazor,
- Gradska knjižnica Dubrava,
- Udrugom Ambidekster,
- NK Dubrava,
- Taekwando klub Zaprešić,
- Centar za mladež Zaprešić,
- Knjižnica Vladimir Nazor u naselju Špansko,
- Klizalište Šalata,
- ZOO vrt,
- Udruga za kreativni socijalni rad,
- Hrvatskim košarkaškim savezom,
- Pučkim otvorenim učilištem,
- Domom za stare i nemoćne sv. Josip.

Također među planiranim suradnjama Centra valja istaknuti kako će se provoditi studentska praksa, hospitacije i kliničke vježbe u suradnji sa profesorima sljedećih fakulteta i visokih škola Sveučilišta u Zagrebu:

- Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet-Odsjek za PUP;
- Pravni fakultet-Studijski centar za socijalni rad;
- Policijska akademija,
- Pedagoški fakultet,
- Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta,
- Učiteljski fakultet.

DJEČJI DOM ZA DJECU ZAGREB

Dječji dom Zagreb je javna ustanova koja djeluje od 1984. godine kao Dom za djecu i omladinu, a Statutom od 26. listopada 2015. godine, ustanova je promijenila naziv iz Doma za djecu i mlađe punoljetne osobe Zagreb u *Dječji dom Zagreb*⁶⁰. Korisničke skupine kojima se pružaju socijalne usluge su:

1. djeca i mlađe punoljetne osobe bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi;
2. trudnice ili roditelji s djetetom do godine dana njegovog života, ako nemaju stan ili osiguran smještaj ili zbog narušenih odnosa u obitelji ne mogu ostati u obitelji;
3. djeca i mladi nakon izlaska iz skrbi i djeca smještena u udomiteljskim obiteljima;
4. primarne i udomiteljske obitelji;
5. **dječaci dobi do 14 godina života s problemima u ponašanju.**

Podružnicu A.G. Matoš čine tri objekta, odvojene zgrade ukupne površine 2200m² + dvorište površine 6550 m². U sklopu procesa deinstitutionalizacije, Dječji dom Zagreb je uspješno smanjio broj korisnika na smještaju u odnosu na stanje 31. prosinca 2013. godine sa 158 na 102 (uključuje sve korisničke skupine). S druge strane, povećan je ukupni broj korisnika drugih izvaninstitucijskih usluga: organiziranog stanovanja uz sveobuhvatnu i povremenu podršku (sa 17 na 32), poludnevnog i cjelodnevnog boravka (sa 16 na 50) i savjetovanja i pomaganja⁶¹.

Na dan 31.12.2018. godine Dom je pružao usluge privremenog smještaja za **11 dječaka s problemima u ponašanju u smještaju u malim skupinama**⁶².

⁶⁰ <https://domzadjecu.hr/wp/>

⁶¹ <https://domzadjecu.hr/wp-content/uploads/2013/12/Individualni-plan-transformacije-DD-Zagreb.docx>

⁶² <https://domzadjecu.hr/wp/dokumenti>

Skupina korisnika	Broj smještenih korisnika u udomiteljsku obitelj na dan 31. 12. 2016.	Broj smještenih korisnika u lipnju 2017. i procjena potreba za smještajem do kraja 2017.	Procjena potreba za smještajem u 2018. (broj djece)
dijete do tri godine života	2	18	23
zanemareno/zlostavljano dijete, dijete žrtva obiteljskog nasilja	61	54	46
dijete i mlada punoljetna osoba s problemima u ponašanju i/ili u sukobu sa zakonom	13	27	23
dijete HIV pozitivno i dijete s nekim oblikom ovisnosti	0	1	2
maloljetna trudnica, trudnica s djecom i roditelj s djetetom	0	7	10

Tablica 27. Procjena potreba za smještajem korisnika u udomiteljske obitelji u Gradu Zagrebu

Unutar Plana navedeni su i podatci koji ukazuju na nedostatak i potrebu povećanja broja udomiteljskih obitelji za djecu s problemima u ponašanju. Jedan od ciljeva vezanih uz razvoj udomiteljstva u Gradu Zagrebu jest intenzivniji razvoj specijaliziranog udomiteljstva. Prema podacima iz Registra udomiteljskih obitelji na dan 25. siječnja 2018. godine, na području grada Zagreba registrirano je ukupno 232 udomiteljskih obitelji, od čega 114 nesrodničkih udomiteljskih obitelji i 118 srodničkih udomiteljskih obitelji.

Sukladno navedenim podacima, vidljivo je da postoji veliki broj srodničkih udomiteljskih obitelji te je u svrhu deinstitucionalizacije potrebno raditi na povećanju broja nesrodničkih udomiteljskih obitelji na području grada te razvijati specijalizirano udomiteljstvo, posebice za djecu u dobi do 3 godine i za djecu s problemima u ponašanju.

Primjer dobre preventivne prakse – Udruga Igra- za pružanje rehabilitacijsko – edukacijske i psiho – socijalno – pedagoške pomoći

Osnovni cilj rada *Udruga Igra*⁶³ je pružanje rehabilitacijsko-edukacijske i psiho-socijalno-pedagoške pomoći, kroz programe i aktivnosti neformalne edukacije, sa svrhom unapređenja kvalitete življenja, kao i unapređenja kvalitete života društvene zajednice u cjelini. Udrugu su osnovali stručnjaci koji su zamijetili da djeca i mladi često ne znaju sami riješiti svoje probleme ili kvalitetno zadovoljiti svoje potrebe te pribjegavaju neprihvatljivim i nedjelotvornim oblicima ponašanja kao što su agresija i auto-agresija, krađe, bježanje iz škole, konzumiranje sredstava ovisnosti, povlačenje, izoliranje od društva i sl. Također je zamijećeno da se i roditelji i nastavnici teško nose s djecom i mladima koji počnu pokazivati neke od oblika problema u ponašanju i da ističu kako su nemoćni. Želeći promijeniti zapaženo, posvećeni su pružanju podrške i edukacije djeci, mladima, roditeljima i stručnjacima koji rade s njima kako bi svi oni lakše prevladali teškoće s kojima se susreću u procesu odrastanja i odgoja.

Jedna od primarnih aktivnosti udruge, osim realizacije projekata, jest edukacija mladih stručnjaka koji provode navedene aktivnosti. Cijeli tim supervizora i edukatora odgovoran je za razvoj njihovih stručnih znanja i vještina. Broj ljudi uključenih u rad Udruge raste iz godine u godinu, a šk. god. 2009./2010. u rad udruge Igra bilo je uključeno 1298 korisnika (745 djece, 92 mladih, 33 studenta, 264 roditelja, 164 nastavnika/stručnjaka koji rade sa mladima), a sa njima su radila 53 honorarna suradnika (psiholozi, socijalni pedagozi, pedagozi, rehabilitatori, socijalni radnici) i 31 volonter.

⁶³ <http://mmh.hr/hr/organizacija/udrug-igra>

8. GRAD SPLIT

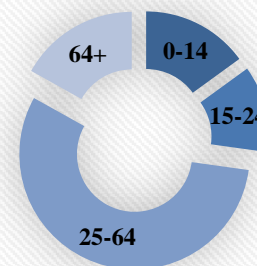
Grad Split je drugi grad po veličini u Republici Hrvatskoj te važno regionalno središte i administrativno središte Splitsko-dalmatinske županije koja drži 3. poziciju u RH prema udjelu u BDP (8,2%) te 10. poziciju BDP-a po glavi stanovnika. Prema podacima posljednjeg popisa stanovništva Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine⁶⁴, u gradu Splitu živi 178.102 stanovnika. Od ukupnog broja stanovnika, udio mladih do 24 godine čini 27.2%, odnosno 48.398 mladih u dobnoj skupini do 24 godine.

Najveći dio stanovništva Grada Splita ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (56%), zatim fakultetsko obrazovanje (25,9%), dok završeno osnovnoškolsko obrazovanje ima 13,5% stanovnika.

Dobna struktura	Grad Split		Hrvatska	
	Ukupno	%	Ukupno	%
0 – 14	26.665	15	652 428	15,2
15 – 24	21.733	12,2	505 835	11,8
25 – 64	99.509	55,9	2 367 993	55,3
65+	30.195	16,9	758 633	17,7

Tablica 28. *Dobna struktura stanovništva grada Splita, (2011.)*

Grafički prikaz 17. *Dobna struktura stanovništva grada Splita (2011.)*

⁶⁴

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup17_4090.html

Aktualni program za mlade je *Gradski program za mlade grada Splita za razdoblje od 2017. do 2020. godine*⁶⁵ predstavlja iskaz težnje da se mladima, u okviru cjelokupnog širokog spektra njihovih pitanja, potreba, interesa i mogućnosti kao društvene skupine od presudnog značenja za zajednicu, ponude i odgovarajuća provediva rješenja. Od ukupno sedam prioriternih područja, mladi s problemima u ponašanju su u izravnom fokusu u jednom području – *socijalno uključivanje i zdravlje*.

PRIORITETNO PODRUČJE	<u>SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I ZDRAVLJE</u>
CILJ	<i>Unaprijediti socijalno uključivanje te tjelesno, mentalno i psihosocijalno zdravlje svih mladih grada Splita, posebice onih u riziku od socijalne isključenosti, siromaštva te mlade s tjelesnim, mentalnim i psihosocijalnim poteškoćama</i>
MJERA	→ <i>Povećati socijalnu uključenost i zdravstvenu zaštitu mladih Grada Splita</i>
AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • Identificirati postojeće pružatelje socijalnih usluga i zdravstvene zaštite i unaprijediti postojeće i/ili izraditi nove kataloge informacija s pregledom usluga koje se pružaju mladima na području grada Splita • Uspostaviti integrirani sustav informiranja i savjetodavne podrške od strane postojećih pružatelja • Promocija i senzibilizacija mladih na području socijalnog uključivanja i zdravstvene zaštite • Promicati koncept i praksu socijalnih ulaganja i poticati razvoj novih rješenja koji će doprinosti rješavanju socijalnih i zdravstvenih problema i potreba mladih • Poticanje razvoja novih i unaprjeđenja postojećih socijalnih usluga za mlade riziku od siromaštva i socijalne isključenosti (specijalizirana savjetovaništa, stambeno zbrinjavanje, stipendije za socijalno ugrožene, usluge za mlade koji izlaze iz socijalnih i penalnih ustanova, projekti i programi za mlade u riziku i maloljetnike i mlade punoljetnike počinitelje kaznenih djela i prekršaja)

Program predviđa osiguravanje sredstava iz proračuna grada Splita, konkretno **3.450.000 kn**, za ostvarenje aktivnosti unutar prethodno navedenog prioriternog područja.

⁶⁵ <http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=17622>

Program javnih potreba socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i demografije Grada Splita za 2019. godinu s projekcijama za 2020. i 2021. godinu utvrđuje oblike, opseg i način zadovoljavanja potreba na području socijalne skrbi, zdravstvene zaštite građana i demografske politike Grada Splita za 2019. godinu s projekcijama za 2020. i 2021. godinu. Ciljevi programa su sprečavanje isključenosti socijalno ugroženih građana kroz osiguranje pristupa socijalnim uslugama, **jačanje izvaninstitucionalne skrbi putem pružanja socijalnih usluga**, suradnja s civilnim inicijativama na lokalnoj razini, razvoj i jačanje međugeneracijske solidarnosti, demografski napredak i provođenje mjera demografske politike, poticanje građana na uključivanje u preventivne zdravstvene programe i aktivnosti, promicanje zdravog načina življenja, osiguravanje uvjeta za zaštitu, očuvanje i poboljšanje zdravlja stanovništva, organiziranje i osiguravanje zdravstvene zaštite, te provođenje programa i projekata ustanova, organizacija, udruga, te drugih pravnih i fizičkih osoba čija je djelatnost socijalno-humanitarnog i/ili zdravstvenog karaktera.

Potrebe djece i mladeži s problemima u ponašanju prepoznate su unutar prvog programskog područja **Socijalna skrb i zdravstvena zaštita**:

Programom su obuhvaćena sljedeća dva programska područja:

Socijalna skrb i zdravstvena zaštita obuhvaća sedam programskih aktivnosti u iznosu od **41.747.130,00 kn**:

- Zaštita djece i mladih
- Promicanje zdravlja i sprečavanje bolesti
- Suradnja s Crvenim križem – Gradsko društvo Split
- Zaštita osoba starije životne dobi
- Sufinanciranje Ustanove DES
- Prijevoz osoba s invaliditetom
- Potpore osobama s invaliditetom

Demografska potpora i međugeneracijska solidarnost obuhvaća tri programske aktivnosti u iznosu od **21.959.200,00 kn**:

- Zaštita pojedinaca i obitelji
- Zaštita beskućnika
- EU projekti

Pravo na sufinanciranje cijene programa gradskih, privatnih i vjerskih vrtića/jaslica u 50% iznosu može ostvariti dijete koje je upisano u neki od programa gradskih, privatnih i vjerskih vrtića/jaslica sa sjedištem u Gradu Splitu uz uvjet da jedan roditelj/skrbnik/udomitelj ima prebivalište na području Grada Splita najmanje tri godine i uz jedan od dodatnih uvjeta:

- dijete hrvatskog ratnog vojnog invalida ili mirnodopskog vojnog invalida ili civilnog invalida rata s utvrđenim stupnjem invaliditeta do 70%,
- dijete s teškoćama u razvoju,
- **dijete na smještaju i skrbi u udomiteljskoj/ skrbničkoj obitelji,**
- dijete samohranog roditelja,
- dijete iz obitelji s troje i više djece pod uvjetom da prima dječji doplatak.

Unapređenje zdravlja djece i mladih uključuje niz aktivnosti kao što su sufinanciranje Kuće za roditelje, Pomoć proračunskim korisnicima sufinanciranjem socijalnog radnika u Zavodu za hematologiju, onkologiju i medicinsku genetiku Klinike za dječje bolesti, sufinanciranje Centra za socijalnu skrb (obiteljski centar i program „Svi zajedno“), **sufinanciranje Doma za odgoj mladeži,** Poliklinike za rehabilitaciju djece s poteškoćama u razvoju, te se plaćaju osiguranja djeci koja su smještena u Domu „Maestral“.

Ukupna sredstva planirana za Program socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i demografije Grada Splita u 2019. godini iznose **63.706.330,00 kuna**, a planirana su u Proračunu Grada Splita za 2019. godinu.

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA	Plan 2019.	Projekcije 2020.	Projekcije 2021.
Upravni odjel za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu	63.706.330	68.069.130	55.319.130
<i>Odsjek za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu</i>	41.747.130	45.157.130	39.197.130
<i>Odsjek za demografsku potporu i međugen.solid.</i>	21.959.200	22.912.000	16.122.000

Tablica 29. Proračun Grada Splita za 2019. godinu s projekcijama za 2020. i 2021. godinu⁶⁶

⁶⁶ <https://www.split.hr/gradska-uprava/proracun>

Sukladno podatcima **Zaključka o prihvaćanju sufinanciranja projekata udruga iz područja socijalne skrbi i zdravstvene zaštite i demografije za ostvarivanje prava na financijske potpore u okviru raspoloživih sredstava iz Proračuna Grada Splita za 2019. godinu**⁶⁷, tijekom 2019. godine je putem Javnog natječaja sklopljen ukupno **21 ugovor** o financiranju programa/projekata u ukupnom iznosu od **796.897,00 kuna**.

1. Socijalna skrb i zdravstvena zaštita djece i mladih – **6 projekata (224.897,00 kn)**
2. Socijalna skrb i zdravstvena zaštita pojedinca i obitelji – **6 projekata (207.000,00 kn)**
3. Socijalna skrb i zdravstvena zaštita osoba starije životne dobi – **3 projekta (90.000,00 kn)**
4. Promicanje zdravlja i sprječavanje bolesti – sprječavanje i suzbijanje kroničnih bolesti – **3 projekta (125.000,00 kn)**
5. Promicanje zdravlja i sprječavanje bolesti – sprječavanje i suzbijanje ovisnosti – **3 projekta (150.000,00 kn)**

Ukoliko usporedimo podatke za 2018. godinu⁶⁸, vidimo da su sredstva za sufinanciranje **smanjena** u 2019. godini. Naime, **Zaključkom o prihvaćanju sufinanciranja projekata udruga iz područja socijalne skrbi i zdravstvene zaštite za ostvarivanje prava na financijske potpore u okviru raspoloživih sredstava iz Proračuna Grada Splita za 2018. godinu**, Grad Split je financirao **32 ugovora** i u tu svrhu odobrio sredstva u iznosu od **1.368.864,42 kn**.

⁶⁷ <http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=27523>

⁶⁸ <http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=22412>

CENTAR ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI SPLIT

Utemeljenje ustanove seže još od 1957. godine kada je osnovano Omladinsko prihvatilište Split, zbog potrebe zbrinjavanja djece i omladine u skitnji i lutanju. U razdoblju od 2001. do 2017. godine ustanova je djelovala pod nazivom *Dom za odgoj djece i mladeži - Split*, a 2017.g. u okviru procesa deinstitucionalizacije i transformacije ustanova socijalne skrbi transformira se u centar za pružanje usluga u zajednici. Od 18. kolovoza 2017.g. Ustanova djeluje pod nazivom *Centar za pružanje usluga u zajednici Split*. Riječ je o javnoj ustanovi socijalne skrbi čije je stručno djelovanje usmjereno na djecu i mlađe punoljetne osobe do navršene 21. godine života koji su u riziku za razvoj problema u ponašanju ili već iskazuju probleme u ponašanju i teškoće mentalnog zdravlja.⁶⁹

Temeljni cilj Centra Split je pružanje čvrste mreže podrške djeci i mladima kao i njihovim obiteljima kroz preventivne programe uz razvijanje novih i širenje postojećih usluga podrške djeci i obiteljima u lokalnoj zajednici. Cilj procesa transformacije i deinstitucionalizacije je smanjiti ulazak novih korisnika u instituciju, povećati izlazak iz institucije u nove oblike skrbi, posebno stimulirajući obiteljsku reintegraciju i jačanje kapaciteta obitelji⁷⁰.

Centar provodi izvršenje odgojnih mjera izrečenih maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama (posebna obveza-uključivanje u pojedinačni ili skupni psihosocijalni rad u savjetovalištu za mlade, upućivanje u disciplinski centar, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, upućivanje u odgojnu ustanovu), te smještaja maloljetnicima, koji su u tijeku pripremnog postupka, rješenjem suca za mladež upućeni na privremeni smještaj u ustanovu, do okončanja pripremnog postupka pred sudom⁷¹.

⁶⁹ <https://www.dzo-split.hr/>

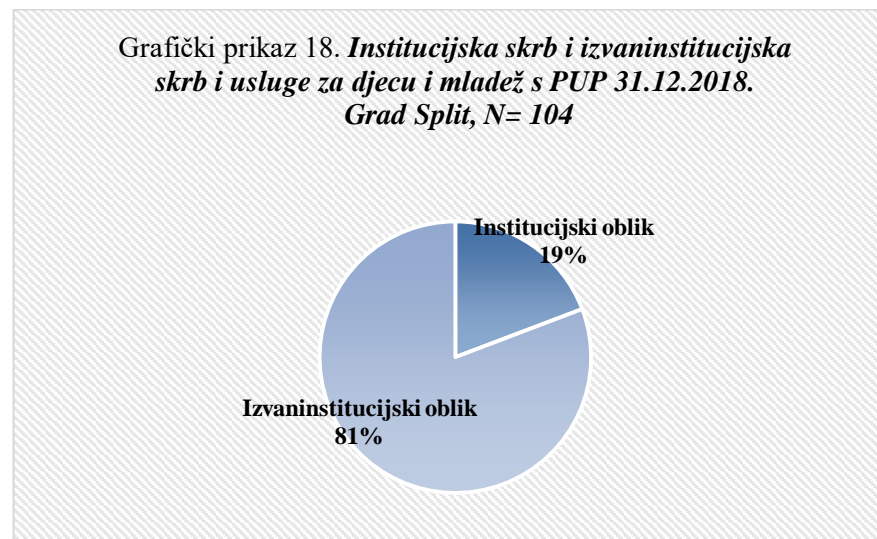
⁷⁰ <https://www.dzo-split.hr/prilozi/GPP%202018.pdf>

⁷¹ https://www.dzo-split.hr/prilozi/GODISNJE%20IZVIJESCE_2018.pdf

Slijedi prikaz kapaciteta, broja korisnika i vrsti usluga tijekom 2018. godine prema *Izvešću o realizaciji plana i programa rada Centra za 2018. godinu*⁷².

	31.12.2018.	Tijekom 2018.
Privremeni smještaj po ZSM	7	9
Privremeni smještaj po ZSS i OBZ	10	10
Timska procjena – smještaj	0	10
Timska procjena – boravak	0	1
Poludnevni boravak u ustanovi	14	15
Poludnevni boravak u školi	61	74
Privremeni smještaj u kriznim situacijama	3	13
PBN uz DB u odgojnoj ustanovi	0	0
PO – uključivanje u savjetovalište za mlade	8	14
Upućivanje u disciplinski centar/CZO – smještaj	0	1
Upućivanje u disciplinski centar/CZO – boravak	0	0
Savjetovanje i pomaganje nakon izlaska iz skrbi	1	1
UKUPNO	104	148

Tablica 30. Broj korisnika prema vrstama usluga ustanove tijekom 2018. godine

Usluga poludnevnog boravka u školi obuhvaća najveći broj korisnika, provodi se u 5 osnovnih škola na području gradova Split, Solin i Kaštela. Plan Centra kao ustanove koja će širiti spektar izvaninstitucijskih usluga, je prenamjena i adaptacija objekta u Gundulićevoj radi pružanja usluge savjetovanja i pomaganja, poludnevnog boravka kod pružatelja usluga socijalne skrbi a ujedno bi tu bilo i sjedište mobilnog tima. Ženska odgojna skupina privremeno je smještena u Hercegovačku, dok se ne ostvare prostorni uvjeti za smještaj u stambenu jedinicu organiziranog stanovanja uz sveobuhvatnu podršku dok je Prostor u Mostarskoj adaptiran i opremljen za pružanje usluge organiziranog stanovanja uz povremenu podršku.

⁷² https://www.dzo-split.hr/prilozi/GODISNJE%20IZVIJESCE_2018.pdf

Suradnja Centra u lokalnoj zajednici tijekom 2018. godine je ostvarena kroz sljedeće projekte:

- Udruga SUNCE i Liga za prevenciju ovisnosti koordinatori su projekta "VOLontiraj za PRIRODU, VOLontiraj za SEBE!" financiranog od strane Europske unije, iz Europskog socijalnog fonda, u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., te Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.
- "72 sata bez kompromisa Hrvatska" – suradnja s udrugom mladih SKAC-ST (Studentski katolički centar Split)- uređenje dijela unutarnjeg prostora u Hercegovačkoj 67.
- Liga za prevenciju ovisnosti – suradnja ostvarena putem radionica koje Liga održava za korisnike jednom tjedno; izlet na paintball 24.03. 2018.i 17.11.2018. Agencija za odgoj i obrazovanje i IV gimnazija – suradnja na projektu građanskog odgoja te simulacije suđenja koje je završilo odlaskom u Zagreb sredinom ožujka 2018. god. te izvođenjem simulacije suđenja u sudnici.
- Udruga Most – sudjelovanje na radionicama kojima se korisnicima omogućuje učenje vještina traženja posla kao i sama pomoć pri zapošljavanju i pronalasku stana.
- Volonterske akcije – volontiranje korisnika Doma u socijalnoj samoposluzi te sudjelovanje u akciji udruge "Most" – "A di si ti?".
- Volontiranje u Ligi za prevenciju ovisnosti i sudjelovanje na edukaciji i projektu vršnjačke pomoći
- NK „Hajduk“ - odlasci na besplatne utakmice – primjereni navijač.
- Prikupljanje donacija – tijekom Božićnih praznika organizirana akcija prikupljanja poklona za korisnike Čarolija darivanja stanove (odjeća, obuća, higijenske potrepštine) – sudjelovale fizičke i pravne osobe, a isto je oglaseno putem internetskog portala Indeks.
- Humanitarna akcija ustanove "Za pravi put" (veljača-travanj 2018.) – od prikupljenih sredstava i donacija adaptiran je prostor za pružanje socijalne usluge poludnevnog boravka kod pružatelja usluga u Gundulićevoj 31, a početkom 2019. god. od preostalih sredstava će se adekvatno i opremiti te započeti pružati uslugu.
- Tijekom godine, zaposlenici ustanove su sudjelovali na različitim konferencijama i edukacijama unutar lokalne zajednice i na razini države
- Projekt „Svi smo mi dica“- audio vizualni koncept.

Primjer dobre preventivne prakse - Centar podrške za djecu i mlade s problemima u ponašanju

U gradu Splitu djeluje *Centar podrške za djecu i mlade s problemima u ponašanju*⁷³ pod nadležnosti **udruge Most**. Unutar njega provodi se program selektivne i indicirane prevencije i tretmana problema u ponašanju djece i mladih te pruža postinstitucionalnu podršku mladima koji izlaze iz alternativne skrbi:

POP PROGRAM (selektivna prevencija)

U okviru kojeg stručnjaci i mladi educirani volonteri-vršnjaci pomagači organiziraju psihosocijalnu pomoć za djecu i mlade u dobi od 11-18 godina i njihove obitelji koje se nalaze u riziku (samohrani roditelji, socijalno ugrožene obitelji, roditelji koji trebaju podršku u odgoju...) i čiji su rizici izraženiji ali djeca još ne pokazuju veće probleme u ponašanju. Program se provodi svakodnevno, u dvije smjene, a intervencije su usmjerene na individualno i grupno savjetovanje djece i roditelja, informiranje, educiranje, pomoć u učenju, kreativno provođenje slobodnog vremena. Za vršnjake pomagače organiziraju se edukacijski ciklusi, radionice osnaživanja, predavanja i slično. POP program se kontinuirano provodi od 1999. godine

POP+ PROGRAM (indicirana prevencija)

Program namijenjen djeci od 11-18 godina koji manifestiraju rizična ponašanja (izostaju iz škole, loš školski uspjeh, počinili su prekršaj i prvo kazneno djelo...) i njihovim obiteljima. Intervencije se odnose na intenzivno individualno i grupno savjetovanje pojedinca i njegove obitelji, pomoć u učenju. Psihosocijalnu podršku provode stručnjaci i vršnjaci pomagači. Program se provodi od 2015. godine

POST PROGRAM (postinstitucionalna podrška)

Namijenjena mladima od 15-30 godina koji tek ulaze ili izlaze i već su izvan institucija socijalne skrbi i penalnih ustanova. Intervencije su usmjerene na informiranje, savjetovanje, grupni rad, učenje socijalnih i životnih vještina, podizanje razine kompetencija za zapošljavanje, pomoć u samostalnom stanovanju i izradi osobne i radne dokumentacije, kontakti s nadležnim institucijama i potencijalnim poslodavcima i dr. Program ima za cilj smanjenje socijalne isključenosti i rizika od siromaštva ove specifične populacije mladih. Program se provodi od 2015. godine.

⁷³ <https://www.most.hr/centar-podrske-za-djecu-i-mlade-s-problemima-u-ponasanju>

Primjer dobre preventivne prakse - Vijeće za provedbu programa prevencije kriminaliteta

*Vijeće za provedbu programa prevencije kriminaliteta*⁷⁴ na području grada Splita temelji polazi od činjenice da je kriminalitet složen problem koji ne može riješiti niti jedna društvena institucija samostalno bez angažiranja šire zajednice. Cilj Vijeća je preventivnim aktivnostima utjecati na smanjenje kriminaliteta i osjećaja nesigurnosti kod građana te povećanje ukupne kvalitete života. Zadaća vijeća je utvrđivanje i provedba programa prevencije kriminaliteta na području grada Splita te sukladno planiranom programu rada, razmatranje stanja kriminaliteta na području grada Splita, razmatranje i predlaganje mjera nadležnim tijelima za poboljšanje osobne sigurnosti građana i materijalnih dobara, poticanje i razvijanje programa prevencije kroz partnerstvo i zajedničko djelovanje sa tijelima javne vlasti, javnih službi, gospodarstva i građana, suzbijanje nasilja na javnim mjestima, u obitelji, delinkvencije djece, maloljetnih i mlađih punoljetnih osoba, zlorabe droga te na drugi način pridonijeti prevenciji kriminaliteta.

⁷⁴ <https://www.split.hr/gradska-uprava/gradsko-vijece/radna-tijela/vijece-za-provedbu-programa-prevencije-kriminaliteta-na-podrucju-grad-a-splita>

Unutar **Strategije unaprjeđenja prevencije kriminaliteta kroz multidisciplinarni pristup i vodstvo lokalne vlasti u gradu Splitu za razdoblje 2013. – 2015.**⁷⁵ definirane su mjere i aktivnosti s ciljem poticanja kreativnih i inovativnih pristupa prevenciji kriminaliteta te uspostave primjenjivih i mjerljivih kriminalno – preventivnih projekata. Unutar navedenog razdoblja, proveli su se sljedeći projekti:

– *Prevenција ovisnosti u OŠ.*

Po prijedlogu MUP-a RH, a uz preporuku Vijeća, sklopljen ugovor između grada Splita i PU Splitsko-dalmatinske za provedbu kontinuiranog programa prevencije ovisnosti u OŠ za učenike 4., 5. i roditelje 6. razreda.

– *Razvoj mreže Vijeća za prevenciju na razini GK.*

Javnim prezentacijama i sastancima s predstavnicima GK i stručnim službama grada prezentiran je model suradnje i mogući rad u Vijećima za prevenciju na razini gradskih kotara.

– *Projekt Alkohol NE hvala.*

Završetak projekta sa evaluacijom i predavanjima po prepoznatom problemu redukcije dostupnosti sa učenicima završnih razreda trgovačke i ugostiteljske škole. Intencija izmjena regulatornih akata grada vezano za ispijanje alkohola na javnim površinama.

⁷⁵ <https://www.split.hr/ukljuci-se/prevencija-kriminaliteta/program-rada-vijeca/lgs.axd?t=16&id=19714>

– *Prevenција ovisnosti u OŠ.*

Po prijedlogu MUP-a RH, a uz preporuku Vijeća, sklopljen ugovor između grada Splita i PU Splitsko-dalmatinske za provedbu kontinuiranog programa prevencije ovisnosti u OŠ za učenike 4., 5. i roditelje 6. razreda.

– *Razvoj mreže Vijeća za prevenciju na razini GK.*

Javnim prezentacijama i sastancima s predstavnicima GK i stručnim službama grada prezentiran je model suradnje i mogući rad u Vijećima za prevenciju na razini gradskih kotara.

– *Projekt Alkohol NE hvala.*

Završetak projekta sa evaluacijom i predavanjima po prepoznatom problemu redukcije dostupnosti sa učenicima završnih razreda trgovačke i ugostiteljske škole. Intencija izmjena regulatornih akata grada vezano za ispijanje alkohola na javnim površinama.

– *Situacijska prevencija na javnim mjestima.*

Aktivnost na poboljšanju stanja rasvjete i uređenosti prostora u suradnji sa GK i gradom na niz lokacija (npr. Tvrđava Gripe)

– *Ispitivanje javnog mijenja u gradu Splitu na temu osjećaja sigurnosti.*

Projekt realizirao Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu na poticaj vijeća uz usporedbu pokazatelja sa prvim istraživanjem. Od strane grada traženo usklađivanje uvjetovano formom teksta i nazivlja.

– *Poboljšanje stanje sigurnosti u zonama OŠ.*

Kontinuirana suradnja uvjetovana prihvaćenim standardima rada u komunikaciji na terenu i kroz zahvate inicirane od strane ravnatelja OŠ.

– *Video nadzor javnog prostora*

Nastavak realizacije projekta kroz vodstvo grada uvjetovano novim zakonskim rješenjima.

– *Sigurnost na društvenim mrežama*

Projekt prevencije rizičnog ponašanja djece na Internetu uz suradnju policije i FESB-a za izrađenom web. aplikacijom za sve OŠ.

Zaključno se navodi kako je ostvarena početna koordinacija različitih ustanova i iniciranje ranog prepoznavanja raznih oblika devijantnog ponašanja. Realizirana je primjena pozitivne prakse s nacionalne razine u nekim projektima. Iskazan je interes za osjetljive skupine (djeca, starije sobe, itd.). Projektne aktivnosti uz vodeću ulogu policije obuhvatile su otprilike **17 000 djece i 3 000 roditelja**. Također se ističe primjetan izostanak inicijative pojedinih državnih institucija za rješavanje definiranih i rano prepoznatih problema.

9. GRAD OSIJEK

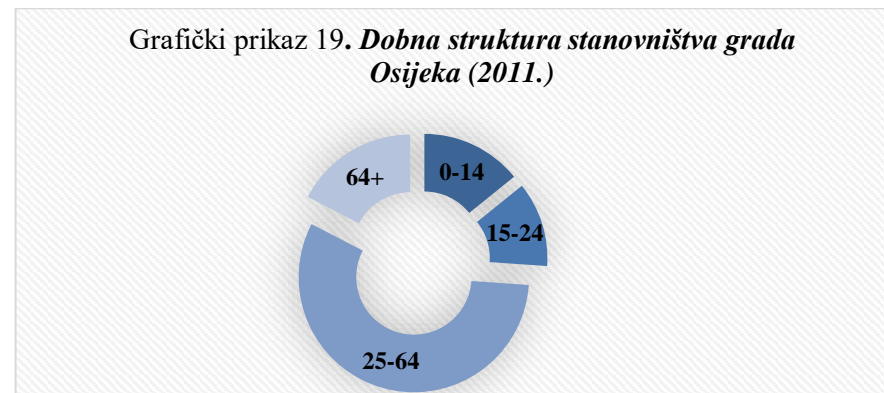
Prema podacima posljednjeg popisa stanovništva Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine⁷⁶, u gradu Osijeku živi 108.048 stanovnika što ga svrstava u najnaseljeniji grad Osječko-baranjske županije. Udio mladih do 24 godine čini 26.1% ukupnog broja stanovnika, odnosno 28.205 mladih u dobnoj skupini do 24 godine.

U Gradu Osijeku je najviše stanovništva sa završenom srednjom školom dok je podjednak broj onih koji imaju završeno primarno obrazovanje i onih koji imaju tercijarno, odnosno visoko obrazovanje. Ipak, treba istaknuti kako stanovnici Grada Osijeka prema najvišem stupnju obrazovanja ne odskakuju od državnog prosjeka⁷⁷.

Dobna struktura	Grad Osijek		Hrvatska	
	Ukupno	%	Ukupno	%
0 – 14	15.326	14,2	652 428	15,2
15 – 24	12.879	11,9	505 835	11,8
25 – 64	61.042	56,5	2 367 993	55,3
65+	18.801	17,4	758 633	17,7

Tablica 31. *Dobna struktura stanovništva grada Osijeka, (2011.)*

Grafički prikaz 19. *Dobna struktura stanovništva grada Osijeka (2011.)*

⁷⁶

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup14_3123.html

⁷⁷

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_36/h01_01_36_zup14_3123.html

Program za mlade na području grada Osijeka 2018. – 2021.⁷⁸ usmjeren je ciljnoj skupini mladih od 15 do 30 godina, njihovoj dobrobiti i podizanju razine kvalitete njihovih života. Navedeni program je podijeljen na pet područja unutar kojih su određene mjere, ali bez navođenja aktivnosti koje je potrebno poduzeti za njihovo ostvarivanje. Mladi sa problemima u ponašanju se spominju unutar područja *socijalne politike i zdravstvene zaštite*, kroz pristup prevencije i korekcije društveno nepoželjnog ponašanja.

PRIORITYNO PODRUČJE	<u>SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA</u>
MJERE	→ Razvijati programe vršnjačke pomoći u lokalnoj zajednici i uključivanja mladih u prevenciju i korekciju socijalno neprihvatljivog ponašanja . Posebno poticati pristup "mladi za mlade".
	→ Poticati osnivanje otvorenih zdravstvenih savjetovališta za mlade u okviru kojih treba provoditi, pratiti i evaluirati preventivne, terapijske i druge programe o zdravstvenoj zaštiti i reproduktivnom zdravlju, štetnim navikama i prevenciji ovisnosti

⁷⁸ <https://www.osijek.hr/dokumenti/program-za-mlade-na-podrucju-grada-osijeka-2018-2021/>

Programom javnih potreba u socijalnoj skrbi i zdravstvu Grada Osijeka za 2019. godinu⁷⁹ su utvrđene:

- Potrebe građana te osigurana primjena djelotvornih mjera zaštite i unaprjeđenja životnog standarda građana, kao i zbrinjavanja osoba koje zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih okolnosti, nisu u mogućnosti same, niti uz pomoć članova obitelji, podmiriti osnovne životne potrebe,
- Javne potrebe u području zaštite zdravlja putem osiguravanja uvjeta u radu organizacija civilnog društva i ustanova u području zaštite zdravlja te javnozdravstvene mjere i veterinarske mjere u cilju zaštite pučanstva od zaraznih bolesti.

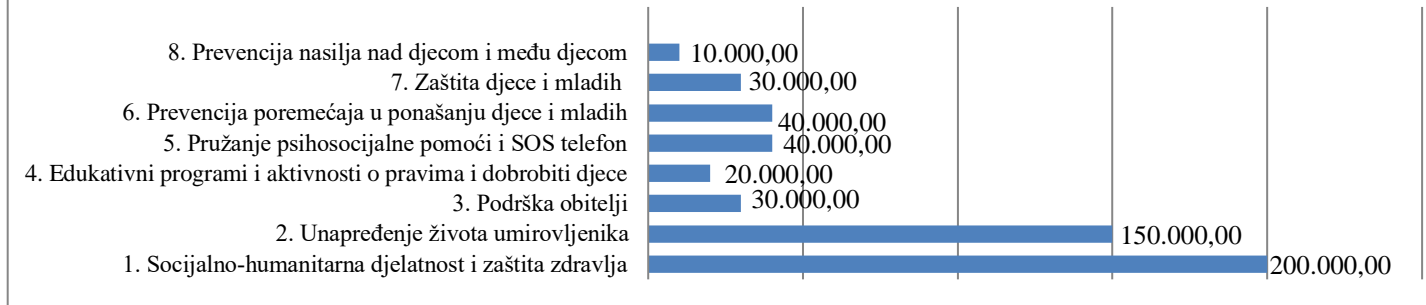
Grad Osijek financira programe i projekte udruga u području socijalne djelatnosti i zaštite zdravlja putem javnog natječaja. Zainteresirane udruge u području socijalne djelatnosti i zaštite zdravlja na području Grada Osijeka mogu prijaviti projekte za sljedeća prioritetna područja:

1. Socijalno-humanitarna djelatnost i zaštita zdravlja,
2. Unaprjeđenje života umirovljenika,
3. Podrška obitelji,
4. Edukativni programi i aktivnosti o pravima i dobrobiti djece,
5. Pružanje psihosocijalne pomoći i SOS telefon,
- 6. Prevencija problema u ponašanju djece i mladih,**
7. Zaštita djece i mladih,
8. Prevencija nasilja nad djecom i među djecom.

Ukupno planirana sredstva iznose 520.000,00 kn. Za prioritetno područje **6.** planirana financijska sredstva iznose **40.000,00 kn.**

⁷⁹ <https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/2019/04/1116-socijalna-skrb.pdf>

Grafički prikaz 20. *Plan raspodjele finansijskih sredstava po prioritetnim područjima u 2019. godini (kn)*

Nakon provedenog Javnog natječaja za financiranje projekata i programa udruga iz proračuna grada Osijeka za 2019. godinu unutar područja prevencije problema u ponašanju djece i mladih su Odlukom⁸⁰ odobrena finansijskih sredstava za **2 udruge** u ukupnom iznosu od **40.000,00 kn**. Prethodne godine je unutar istog područja bio predviđen isti iznos od **40.000,00 kn** koji je dodijeljen **3 udruge** za provođenje aktivnosti⁸¹, dok su 2017. godine financirane **3 udruge** ali u nešto manjem ukupnom iznosu – **30.000,00 kn**⁸².

⁸⁰ <https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/2019/01/Odluka-o-odobranju-financijskih-sredstava-udrugama-iz-Prora%C4%8Duna-Grada-Osijeka-u-2019..pdf>

⁸¹ <https://www.osijek.hr/natjecaji/javni-natjecaj-za-financiranje-projekata-i-programa-udrug-iz-proracuna-grada-osijeka-u-2017-odluka-o-odobranju-financijskih-sredstava-udrugama-iz-proracuna-grada-osijeka-u-2018/>

⁸² <https://www.osijek.hr/natjecaji/odluka-o-odobranju-financijskih-sredstava-udrugama-iz-proracuna-grada-osijeka-u-2017/>

DOM ZA ODGOJ DJECE I MLADEŽI OSIJEK

Dom je osnovan 1961. godine te obavlja svoju djelatnost, posluje i sudjeluje u pravnom prometu pod nazivom *Dom za odgoj djece i mladeži Osijek*. Namjena ustanove je pružanje usluga socijalne skrbi izvan vlastite obitelji, djeci muškog spola, starosne dobi od 7 do 14 god. i mladeži starosne dobi od 14 do 21 god., oba spola, a koja manifestiraju različite oblike problema u ponašanju. *Godišnji plan i program*, kao i ostali objavljeni i dostupni dokumenti ne sadrži podatke o broju korisnika po vrstama usluge, kao ni ukupan broj korisnika. Stoga su predstavljeni podatci iz *Socijalnog plana OBŽ 2015.-2020.*⁸³

Tijekom 2014. godine realizirano je 57 zahtjeva za smještaj a različitim oblicima tretmana bilo je obuhvaćeno **249 korisnika**, i to:

- 84 u prihvatnoj stanici,
- 46 na stacionarnoj opservaciji,
- 13 na poludnevnom boravku,
- 48 na resocijalizaciji,
- 7 na intenzivnom tretmanu za djecu,
- 11 na intenzivnom tretmanu za djevojke,
- 20 korisnika u Disciplinskom centru,
- na poludnevnom boravku u školi 20 korisnika.

Planovi vezani za deinstitutionalizaciju i transformaciju ustanove u 2018. godini, prema Godišnjem Planu su:

- pokretanje još jednog preventivnog programa poludnevnog boravka u osnovnoj školi na novoj lokaciji,
- obilazak djece smještene u Ustanovi za vrijeme dopusta (odlazak u obitelj),
- izmještanje male skupine,
- izmještanje ženske skupine,
- otvaranje stambenog prostora za korisnike koji su pred izlazak iz Ustanove,
- otvaranje savjetovališta za obitelji korisnika koji su pred izlazak iz Ustanove i povratak u obitelj.

⁸³ http://www.obz.hr/hr/pdf/glasnik/2015/414_zakljucak_o_donosenju_socijalnog_plana_osjecko_baranjske_zupanije_2015_2020.pdf

Primjer dobre preventivne prakse - Udruga za rad s mladima Breza

Udruga za rad s mladima Breza⁸⁴ više od deset godina osigurava smještaj, te odgaja djecu i mlade s problemima u ponašanju u okviru svoje Stambene zajednice. Podrška uključuje: smještaj, kontinuirano praćenje i odgoj, brigu o zdravlju, prehrani, školovanju, socijalizaciji, učenje odgovornosti, razvoj osobnih potencijala kroz različite stvaralačke i doživljajno-pedagoške aktivnosti te slobodno vrijeme. Korisnicima pružaju individualnu i grupnu psihoterapijsku podršku, radno-okupacijsku terapiju i učenje životnih vještina kako bi ih dodatno osnažili

Od 2014. u suradnji s Domom za odgoj djece i mladeži iz Osijeka te Centrom za socijalnu skrb Osijek i Centrom za socijalnu skrb Vukovar, organiziraju posttremansku podršku mladima koji izlaze iz ustanova socijalne skrbi (domova) što je jedini inovativni model na području istočne Hrvatske.

Neke od snaga udruge koje izdvajaju su:

visokoobrazovani profesionalni kadar, raznolikost vještina unutar radnog tima, neovisnost o lokalnoj samoupravi, različiti izvori financiranja, iskustvo u direktnom radu s djecom i mladima – ranjivim skupinama, osigurani prostorni kapaciteti za provođenje socijalnih usluga smještaja korisnika.

Kao slabosti izdvajaju primjerice:

preopterećenost zaposlenika, nemogućnost utjecaja na cijenu provođenja socijalne usluge za hrvatske korisnike, nemogućnost utjecaja na donosioce odluka koje direktno utječu na pružanje usluga, nedovoljno ulaganje u procese zagovaranja i lobiranja na nacionalnoj razini, nedovoljno stručnjaka za aktivizam u zajednici.

⁸⁴ <http://breza.hr/>

10. GRAD RIJEKA

Grad Rijeka treći je grad po veličini u Republici Hrvatskoj. Prema popisu stanovništva Državnog zavoda za statistiku⁸⁵, u gradu Rijeci je 2011. godine živjelo 128.624 stanovnika. Od toga je udio mladih do 24 godine činio 21,9 % ukupnog broja stanovnika, odnosno 28.157 mladih u dobnoj skupini do 24.

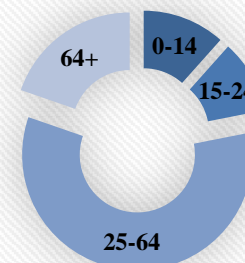
U usporedbi s prosjekom RH, u Rijeci je povoljna obrazovna struktura stanovništva – ima najviše visokoobrazovanih stanovnika (24%) i velik broj osoba sa završenom srednjom školom (56%), dok je 15% stanovništva sa završenom osnovnom školom⁸⁶.

⁸⁵https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup08_3735.html

Dobna struktura	Grad Rijeka		Hrvatska	
	Ukupno	%	Ukupno	%
0 – 14	14.965	11,6	652 428	15,2
15 – 24	13.192	10,3	505 835	11,8
25 – 64	75.079	58,4	2 367 993	55,3
65+	25.388	19,7	758 633	17,7

Tablica 31. *Dobna struktura stanovništva grada Rijeke, (2011.)*

Grafički prikaz 21. *Dobna struktura stanovništva grada Rijeke (2011.)*

⁸⁶

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_36/h01_01_36_zup08_3735.html

Program za mlade grada Rijeke za razdoblje 2018. – 2022.

godine⁸⁷ odnosi se na mlade u dobi od 15 do 30 godina koji čine kvantitativno i kvalitativno značajnu skupinu. Unutar Programa se problem nezaposlenosti dovodi u vezu s povlačenjem mladih iz sfere društvenog i političkog odlučivanja što za posljedicu ima povećanje nesigurnosti mladih u društvu. Kao jedan od velikih problema mladih koji se adresira, a koji često proizlazi iz navedenog, jest i visoka učestalost rizičnih ponašanja kod mladih. Pod rizičnim ponašanjima mladih navode se pušenje, tjelesna neaktivnost, nepravilna prehrana, pretjerano pijenje alkohola, odnosno zdravstveno rizična ponašanja. Važno je istaknuti kako pregledom svih definiranih mjera i aktivnosti ne pronalazimo ni jednu koja svojim sadržajem obuhvaća djecu i mladež s problemima u ponašanju ili je usmjerena prevenciji i pomoći djeci koja odrastaju u rizičnim okolnostima.

Proračun Grada Rijeke je za područje Socijalna skrb i zdravstvo ukupno osigurao 58.650.000,00 kn od čega se 1,38 mil. kn. ulaže u *Programe prevencije zdravlja*. Unutar toga se djelomično ili u potpunosti, financiraju programi prevencije zdravlja koje provode udruge/ustanove, a odnose se na prevenciju ovisnosti i drugih rizičnih ponašanja, prevenciju i suzbijanje masovnih nezaraznih i zaraznih bolesti, prevenciju i suzbijanje ozljeda i invaliditeta, zdravstveni odgoj i prosvjećivanje građana, te zaštitu životinja. Tijekom 2019. godine⁸⁸ je područje *Prevencija ovisnosti i drugih rizičnih ponašanja* financirana u iznosu od **600.000 kn**, što je manje od prethodne godine (Proračun za 2018. godinu)⁸⁹ kada je za to područje bilo osigurano ukupno **700.000,00 kn**. Vidljivo je također da se sredstva za nadolazeću 2020. godinu⁹⁰ opet režu te iznose **580.000,000 kn** za navedeno područje.

⁸⁷ <https://sn.rijeka.hr/2017/12/program-za-mlade-grada-rijeka-za-razdoblje-2018-2022-godine/>

⁸⁸ <https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2018/12/Prora%C4%8Dun-Grada-Rijeke-za-2019.-godinu-i-projekcija-za-2020.-i-2021.-godinu.pdf>

⁸⁹ <https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2017/12/Prora%C4%8Dun-1.pdf>

⁹⁰ <https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2019/12/Prora%C4%8Dun-Grada-Rijeke-za-2020.-godinu-i-projekcija-za-2021.-i-2022.-godinu.pdf>

Javnim pozivom za odabir programa i projekata u zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi u gradu Rijeci financiraju se sljedeća područja:

1. socijalno i humanitarno djelovanje,
2. pružanje socijalnih usluga,
- 3. prevenciju neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži,**
4. prava branitelja iz Domovinskog rata i njihovih obitelji, boraca Drugog svjetskog rata i civilnih invalida rata,
5. zaštite zdravlja,
6. zaštite i promicanje prava osoba s invaliditetom, djece s teškoćama u razvoju, starijih i nemoćnih,
7. zaštite životinja.

Za projekte/programe s područja socijalne djelatnosti u 2019. godini⁹¹ je Odlukom o financiranju odlučeno da će se izdvojiti ukupno **3.110.000,00 kn** za financiranje **50 projekata/programa**, a za projekte/programe s područja zaštite zdravlja izdvojit će se ukupno **540.000,00 kn** za **18 projekata**. Tijekom 2018. godine⁹² sredstva su raspoređena na način da je **2.828.000,00 kn** osigurano za prvo područje i **43 projekta**, a za drugo područje i **20 projekta - 580.000,00 kn**. Okvirna sredstva za 2020. godinu⁹³ su (1) **3.110.000,00 kn**, (2) **520.000,00 kn**.

⁹¹ <https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2019/04/Prijedlog-zaklju%C4%8Dka-o-sufinanciranju-projekata-programa-u-zdravstvenoj-za%C5%A1titi-i-socijalnoj-skrbi-u-gradu-Rijeci-u-2019.-godini.pdf>

⁹² <https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2018/04/Prijedlog-zaklju%C4%8Dka-o-sufinanciranju-projekataprograma-u-zdravstvenoj-za%C5%A1titi-i-socijalnoj-skrbi-u-gradu-Rijeci-u-2018.-godini.pdf>

⁹³ <https://www.rijeka.hr/announcement/javni-natjecaj-za-odabir-projekata-programa-u-zdravstvenoj-zastiti-socijalnoj-skrbi-u-2020-godini/>

DOM ZA ODGOJ DJECE I MLADEŽI RIJEKA

Počeci rada Doma za odgoj djece i mladeži Rijeka, datiraju od 1952. godine osnivanjem Prihvatilišta za maloljetnike, s ciljem da rješava problem odgojne zapuštenosti i kriminaliteta kod maloljetnika. Sedam godina kasnije, 1959. godine, osnovano je Prihvatilište za maloljetnice. Rješenje o spajanju oba prihvatilišta u jednu samostalnu ustanovu koja skrbi o neprilagođenoj djeci i omladini pod nazivom Prihvatilište i savjetovanište za djecu i omladinu, doneseno je 1964.g. Posljednja izmjena uslijedila je 2001. godine, kada se naziv ustanove mijenja u *Dom za odgoj djece i mladeži Rijeka* te se isti zadržao do danas⁹⁴.

Djelatnost Doma je pružanje usluga djeci koja su u riziku za razvoj problema u ponašanju te djeci i mlađim punoljetnim osobama do navršene 21. godine života s problemima u ponašanju i teškoćama mentalnog zdravlja. Svoju djelatnost, odnosno razne oblike socijalnih usluga ili tretmana, Dom za odgoj djece i mladeži Rijeka obavlja u tri zasebna objekta.

Različite vrste socijalnih usluga, odnosno oblika tretmana, organiziraju se i provode u slijedećim ustrojstvenim jedinicama⁹⁵:

1. Odjel dijagnostike, savjetovanja i prihvata:

usluga smještaja-timska procjena/dijagnostika; usluga boravka-timska procjena/dijagnostika; usluga privremenog smještaja u kriznim situacijama (prihvat); usluga savjetovanja i pomaganja nakon izlaska iz skrbi; usluga savjetovanja i pomaganja primarnih obitelji ili specijaliziranih udomiteljskih obitelji

2. Odjel boravka:

usluga cjelodnevnog boravka kod pružatelja usluga socijalne skrbi; usluga poludnevnog boravka kod pružatelja usluga socijalne skrbi; usluga poludnevnog boravka u školi

3. Odjel smještaja:

usluga smještaja u malim skupinama; usluga smještaja radi provođenja kraćih rehabilitacijskih (tretmanskih) programa (muška i ženska resocijalizacija)

Pored navedenog, u Domu se provodi i izvršenje odgojnih mjera izrečenih maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama, te smještaja maloljetnicima, koji su u tijeku pripremnog postupka, rješenjem suca za mladež upućeni na privremeni smještaj u ustanovu, do okončanja pripremnog postupka pred sudom.

⁹⁴ <https://dzo-rijeka.hr/o-nama>

⁹⁵ <https://dzo-rijeka.hr/o-nama/unutarnji-ustroj>

Primjer dobre preventivne prakse - Centar za osobni i profesionalni razvoj „Sreća“

Ciljevi *Centra za osobni i profesionalni razvoj „Sreća“*⁹⁶ su organiziranje i provođenje obrazovnog, odgojnog, psihosocijalnog, zdravstvenog i savjetodavnog te humanitarnog rada sa svrhom poticanja sretnog življenja i razvoja pojedinaca, obitelji, organizacija i zajednica. Od 2004.godine u različitim lokalnim zajednicama provodi se program pod nazivom „**Za našu djecu**“ čiji je cilj omogućiti zdrav razvoj djece i maksimalno izražavanje njihovih potencijala, te prevencija razvoja nasilnog ponašaja, ovisnosti i drugih oblika neprihvatljivog ponašanja djece i mladih.

Projekt se uz stručnu i financijsku podršku državnih i županijskih institucija i tijela u različitim oblicima do sada provodio u niz škola ili drugih organizacija u Hrvatskoj. Naglasak projekta često se stavlja na prevenciju nasilja, ovisnosti i drugih problema u ponašanju, no ovisno o potrebama sredine osiguravala se potpora za cijeli spektar teškoća te podršku logopeda, rehabilitatora, psihologa i dječjeg psihijatra. U svakoj lokalnoj zajednici i ustanovi u kojoj se provodi, projekt se prilagođava osobitostima i potrebama zajednice.

⁹⁶ <http://centarsreca.hr/za-nasu-djecu/>

11. ZAKLJUČAK

Tijekom posljednjih nekoliko godina usvojene su određene izmjene zakonske odredbe i provedbene norme koje su za cilj imale poboljšanje položaja i kvalitete usluge za djecu i mladež s problemima u ponašanju. Izmjenama odredbi *Obiteljskog zakona* dana je mogućnost povjeravanja djece na čuvanje i odgoj udomiteljskoj obitelji, ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost organiziranog stanovanja. Stupanje aktualnog *Zakona o socijalnoj skrbi* donijelo je niz konceptualnih promjena u sustav socijalne skrbi i njegovu institucionalnu organizaciju, prvenstveno reguliranjem modela specijaliziranog udomiteljstva kao alternativnog oblika skrbi. U skladu s tim, *Zakon o udomiteljstvu* dodatno je izmijenio odredbe koje se odnose na postupak ostvarivanja prava vezanih uz usluge izvaninstitucijske skrbi u udomiteljskoj obitelji, osnovice na temelju koje se utvrđuje iznos udomiteljske naknade te druga pitanja vezana uz obavljanje udomiteljstva.

Međutim, **Zakonodavni okvir za prevenciju PUP još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini na nacionalnoj razini.** Prvenstveno treba naglasiti kako *Nacionalna strategija prevencije problema u ponašanju djece i mladih* kao najvažniji strateški dokument za ovu rizičnu skupinu nije na snazi od 2012. godine. Kako je riječ o sveobuhvatnom dokumentu koji je pretpostavka za razvoj strategija i usklađivanje aktivnosti na lokalnoj razini političkog djelovanja, na razini ustanova i institucija te organizacija civilnog društva, uočena je potreba da se inicira izrada nove strategije na nacionalnoj razini kako bi zakonodavni okvir uistinu bio zadovoljavajući. Kontinuitet u izradi i implementaciji Strategije je nužan kako bi se unaprijedila horizontalna i vertikalna koordinacija te umreženost različitih dionika u procesu razvoja mreže socijalnih usluga za djecu i mlade s problemima u ponašanju.

Dodatno, *Zakon o sudovima za mladež* omogućuje široku primjenu načela svrhovitosti u svim fazama kaznenog postupka prema maloljetnim počiniteljima, čemu se upućuje nekoliko primjedbi - ono umanjuje generalno-preventivnu svrhu kazne jer kod potencijalnog počinitelja budi nadu da protiv njega neće biti poduzet kazneni progon ako bude otkriven; također dovodi u pitanje ustavno načelo jednakosti građana pred zakonom jer se protiv nekih poduzima kazneni progon, a drugi su izuzeti od tog progona. Stoga je nužno raspravljati koje oblike tih formi postupanja treba prihvatiti i za koja kaznena djela.

Ono što je također primjetno jest korištenje neprimjerene i zastarjele terminologije u zakonima, strategijama i programima, odnosno korištenje termina „poremećaji“ umjesto termina „problemi“ prema *Prihvaćenim standardima za terminologiju* koje je izradilo Povjerenstvo pri Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u Zagrebu 2011. godine. Radi postizanja većeg senzibiliteta za ovu iznimno ranjivu skupinu, nužno je osvijestiti korištenje prihvatljive terminologije koje ne vodi stigmatiziranju i etiketiranju djece i mladih.

Iako podatci pokazuju da je omjer između institucijskog i izvaninstitucijskog oblika skrbi i usluga u porastu u korist izvaninstitucijskog oblika, proces se ipak odvija sporijim tempom te **izvaninstitucionalne socijalne usluge za djecu i mladež s problemima u ponašanju još uvijek nisu dovoljno razvijene te nisu jednako regionalno zastupljene.** Naime, još uvijek je veliki broj korisnika smješten u domovima, a broj udomiteljskih obitelji nije usklađen s potrebama djece s problemima u ponašanju. Tijekom 2016. godine je bilo ukupno 52 korisnika izvaninstitucijskog oblika smještaja - 10 u udomiteljskim obiteljima, a 42 u organiziranom stanovanju što ukazuje na daljnju potrebu razvijanja dostupnosti ove vrste usluga. Sve to prate izražene i postojeće regionalne razlike u dostupnosti izvaninstitucionalnih usluga. Na pojedinim područjima nema uopće udomiteljskih obitelji za djecu s problemima u ponašanju – područje Dalmacije, dok se na nekim područjima kao što su Zagrebačka županija, smještaju korisnici iz drugih područja, što je korisnicima velika kulturološka i klimatska promjena. Kako bi se osigurala dostupnost istih potrebno je osigurati pružatelje u svim županijama kroz transformaciju postojećih pružatelja socijalnih usluga, kao i veće dostupnosti izvaninstitucionalnih usluga u svrhu prevencije institucionalizacije.

Jedinice lokalne samouprave najbolje poznaju potrebe i probleme na svom području, te uz suradnju s organizacijama civilnog društva mogu na kreativan i odgovoran način zadovoljavati potrebe djece i mladeži s problemima u ponašanju, odnosno biti središta iz kojih se pokreće inicijativa o susutavnom i dobro organiziranom preventivnom djelovanju. S druge strane, jedinice lokalne samouprave različito su razvijene i sukladno tome imaju neujednačene financijske kapacitete, što rezultira nejednakošću kvalitete i kvantitete pruženih socijalnih usluga djeci i mladima s problemima u ponašanju.

Opseg izdvajanja financijske podrške u području prevencije PUP se razlikuje na razini četiri županijska središta – Grad Zagreb izdvaja značajno veća sredstva od ostalih gradova, osiguravajući sredstva posebno za kategoriju prevencije neprihvatljivog ponašanja u iznosu od 3.820.000,00 kn čime se financira više od stotinu projekata i obuhvati se nekoliko tisuća korisnika. Grad Split sredstva za programe i projekte

udruga usmjerene prevenciji problema u ponašanju raspoređuje preko natječaja iz područja socijalne skrbi i zdravstvene zaštite i demografije općenito, čime se proveo 21 ugovor u protekloj godini u ukupnom iznosu od 796.897,00 kuna. Grad Osijek prilikom financiranja programa i projekata udruga u području socijalne djelatnosti i zaštite zdravlja putem javnog natječaja definira prevenciju problema u ponašanju djece i mladih kao prioritetno područje sa unaprijed planiranim financijskim sredstvima od 40.000,00 kn koja su podijeljene između dvije udruge. U gradu Rijeci je s područja socijalne djelatnosti te područja zaštite zdravlja u 2019. godini izdvojeno ukupno 3.164.000,00 kn za financiranje 68 projekata/programa.

LITERATURA

1. Bartuloci, M. (2014). Smještaj djece izvan obitelji u Republici Hrvatskoj i Smjernice za alternativnu skrb UNICEF-a. **Pravnik**, 47 (95), 53-72.
2. Bašić, J. (2001). Lokalna zajednica u prevenciji poremećaja u ponašanju: Određenje i teorijski pristupi. U: Janković, J.; Bašić, J. (ur.). **Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici**. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju. 2001. str., 33-47.
3. Bašić, J. (2009): **Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih**. Zagreb: Školska knjiga.
4. Bašić, J., Ferić, M., Kranželić, V. **Od primarne prevencije do ranih intervencija**. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2001.
5. Bouillet, D. (2005). Primjena međunarodnih standarda i preporuka u djelovanju hrvatskog društva prema djeci i mladima s poremećajima u ponašanju. **Ljetopis socijalnog rada**, 12 (1), 107-130.
6. Bouillet, D. i Bijedić, M. (2007). Rizična ponašanja učenika srednjih škola i doživljaj kvalitete razredno-nastavnog ozračja. **Odgojne znanosti**, 9 (2 (14)), 113-132.
7. Delale, E. A., Pećnik, N. (2010). Učestalost i međuodnosi korektivnih i preventivnih odgojnih postupaka majki djece predškolske dobi. **Ljetopis socijalnog rada**, god. XVII (1), 49 – 69.
8. Ferić, M. (2002). Obitelj kao čimbenik rizika i zaštite za razvoj poremećaja u ponašanju djece i mladih. **Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja**, 38 (1), 13-24.

9. Ferić, M., Kranželić, V. Lokalna zajednica u osmišljavanju i postavljanju programa prevencije poremećaja u ponašanju. U: Janković, J.; Bašić, J. (ur.). **Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici**. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju. 2001. Str. 65-80.
10. Haralambos, M., Holborn, M., (2002). **Sociologija: Teme i perspektive**, Golden marketing, Zagreb.
11. Janković, J., Rambousek, M., Blažeka, S. Inkluzija u lokalnoj zajednici. U: Janković, J.; Bašić, J. (ur.). **Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici**. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju. 2001. str. 185-214.
12. Janković, J.; Bašić, J. Prevencija u lokalnoj zajednici. U: Janković, J.; Bašić, J. (ur.). **Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici**. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju. 2001. str. 27-32.
13. Koller-Trbović, N. (2013) (ur.): **Izvansudska nagodba u kaznenom postupku za mlade u sukobu sa zakonom u Republici Hrvatskoj**. UNICEF - Ured za Hrvatsku.
14. Koller-Trbović, N. i Gmaz-Luški, V. (2006). Primjena izvansudske nagodbe (medijacija) u pretkaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama. **Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu**, 13 (2), 933-956.
15. Koller-Trbović, N. i Miroslavljević, A. (2005). Posttretman + pomoć nakon institucije ili što nakon tretmana. **Kriminologija & socijalna integracija**, 13 (2), 99-109.
16. Koller-Trbović, N. i Žižak, A. (2012). Problemi u ponašanju djece i mladih i odgovori društva: Višestruke perspektive. **Kriminologija & socijalna integracija**, 20 (1), 49-62.
17. Koller-Trbović, N. Poremećaji u ponašanju djece i mladeži. U: Bašić, J.; Koller Trbović, N.; Uzelac, S. (ur.). **Poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja**. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004. str. 83-96.

18. Koller-Trbović, N., Nikolić, B. i Dugandžić, V. (2009). Procjena čimbenika rizika kod djece i mladih u riziku ili s poremećajima u ponašanju u različitim intervencijskim sustavima: socio-ekološki model. **Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja**, 45 (2), 37-54.
19. Laklija, M., Vukelić, N. i Milić Babić, M. (2012). Specijalizirano udomiteljstvo djece s teškoćama u razvoju – iskustva udomitelja. **Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja**, 48 (2), 109-123.
20. Maglica, T. i Jerković, D. (2014). Procjena rizičnih i zaštitnih čimbenika za internalizirane probleme u školskom okruženju. **Školski vjesnik**, 63 (3), 413-431.
21. Mataga Tudor, A. Mogućnosti djelovanja jedinice lokalne samouprave u prevenciji društveno neprihvatljivih ponašanja djece i mladih. U: Janković, J.; Bašić, J. (ur.). **Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici**. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju. 2001. str. str 313-329.
22. Mešćić-Blažević, Lj. (2007). Pedagoška prevencija poremećaja u ponašanju adolescenata, **Pedagogijska istraživanja**, 4(2), 301-306.
23. Mikšaj-Todorović, Lj. i Doležal, D. (2004). Uloga zajednice u prevenciji zloporabe droga među mladima na razini selektivnih intervencija. **Kriminologija & socijalna integracija**, 12 (2), 153-160.
24. Miočić, I. (2018). Fleksibilnost studije slučaja: Prednost ili izazov za istraživače? **Ljetopis socijalnog rada**, 25 (2), 175-194.
25. Opić, S., i Jurčević-Lozančić, A. (2008). Kompetencije učitelja za provedbu pedagoške prevencije poremećaja u ponašanju. **Odgojne znanosti**, 10(1(15)), 181-194.
26. Puharić, B. i Radić, I. (2015). Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima. **Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu**, 22 (2), 635-670.
27. Radić, I. (2017). Hrvatski sustav maloljetničkih sankcija: trenutačno stanje i prijedlozi za promjenu. **Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu**, 24 (1), 83-115.

28. Sovar, I. (2015). Institucionalizacija i deinstucionalizacija ustanova za djecu bez odgoovarajuće skrbi. **Ljetopis socijalnog rada**, 22 (2), 311-332.
29. Šućur, Z. Pojam i tipologija društvenih devijacija: sociološka perspektiva. U: Bašić, J.; Koller Trbović, N.; Uzelac, S. (ur.). **Poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja**. (15-35). Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004.
30. Uzelac, S. Neka etička pitanja poimanja poremećaja u ponašanju mladih. U: Bašić, J.; Koller Trbović, N.; Uzelac, S. (ur.). **Poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja**. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004. str. 73-82.
31. Wagner Jakab, A. (2008). Obitelj - sustav dinamičnih odnosa u interakciji. **Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja**, 44 (2), 119-128.
32. Zrilić, S., i Šimurina, T. (2017). Razlike u prevalenciji poremećaja u ponašanju s obzirom na dob i spol učenika nekoliko zadarskih osnovnih škola, **Školski vjesnik**, 66(1), str. 27-41.
33. Žganec, N. Prevencija poremećaja u ponašanju u lokalnoj zajednici. U: Janković, J.; Bašić, J. (ur.). **Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici**. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju. 2001. str. 49-64.
34. Žižak, A. Poremećaji u ponašanju: Između moderne i postmoderne konceptualizacije. U: Bašić, J.; Koller Trbović, N.; Uzelac, S. (ur.). **Poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja** (45-56). Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004.

WEB IZVORI

- **Ustav Republike Hrvatske** (NN, 05/14)
<https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>
- **Konvencija o pravima djeteta**
<http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/multi-org-inicijative/ujedinjeni-narodi/konvencija-o-pravima-djeteta/>
- **Zakon o socijalnoj skrbi** (NN, 57/11)
<http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/89275/102509/F1541151032/V-2011-L-89275.pdf>
- **Zakon o socijalnoj skrbi** (NN, 98/19)
<https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi>
- **Obiteljski zakon** (NN, 98/19)
<https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>
- **Zakon o sudovima za mladež** (NN, 56/15)
<https://www.zakon.hr/z/180/Zakon-o-sudovima-za-mlade%C5%BE>
- **Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje** (NN, 133/12)
<https://www.zakon.hr/z/235/Zakon-o-izvr%C5%A1avanju-sankcija-izre%C4%8Denih-maloljetnicima-za-kaznena-djela-i-prekr%C5%A1aje>
- **Zakon o udomiteljstvu** (NN, br. 90/11 i 78/12)
<https://www.czssvz.hr/download/zakoni-i-akti/zakon-o-udomiteljstvu.pdf?v=1.0>
- **Zakon o udomiteljstvu** (NN, 115/18)
<https://www.zakon.hr/z/485/Zakon-o-udomiteljstvu>
- **Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o udomiteljstvu**
[https://mdomsp.gov.hr/userdocsimages/arhiva/files/54747/ZAKON%20O%20UDOMITELJSTVU\[1\].pdf](https://mdomsp.gov.hr/userdocsimages/arhiva/files/54747/ZAKON%20O%20UDOMITELJSTVU[1].pdf)
- **Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020.** (NN, 116/12)
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_116_2519.html
- **Zakon o zdravstvenoj zaštiti** (NN, 125/19)
<https://www.zakon.hr/z/190/Zakon-o-zdravstvenoj-za%C5%A1titi>
- **Nacionalna strategija prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine** (NN, 98/09)
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_08_98_2481.html
- **Izješće o provedbi NSPUP djece i mladih od 2009. do 2012. godine, za 2009. godinu**

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//69%20-%205.pdf>

- ***Izvešće o provedbi NSPUP djece i mladih od 2009. do 2012. godine, za 2010. godinu***

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//147-%209.pdf>

- ***Zakon o pravobranitelju za djecu*** (NN 73/2017)

<https://www.zakon.hr/z/264/Zakon-o-pravobranitelju-za-djecu>

- ***Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2018. godinu***

<https://www.sabor.hr/hr/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-djecu-za-2018-godinu-podnositeljica-pravobraniteljica-za-djecu>

- ***Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017.***

<https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/mladi-i-volonterstvo/mladi-9015/nacionalni-program-za-mlade-9024/9024>

- ***Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku – statistička izvješća***

<https://mdomsp.gov.hr/pristup-informacijama/statisticka-izvjesca-1765/1765>

- ***Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2018. godine***

propisi.hr/print.php?id=10984

- ***Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014. – 2016.***

<https://mdomsp.gov.hr/operativni-plan-deinstitucionalizacije-i-transformacije-domova-socijalne-skrbi-i-drugih-pravnih-osoba-koje-obavljaju-djelatnost-socijalne-skrbi-u-republici-hrvatskoj-2014-2016-2002/2002>

- ***Plan deinstitucionalizacije, transformacije te prevencije institucionalizacije 2018.-2020. godine***

<https://mdomsp.gov.hr/proces-transformacije-i-deinstitucionalizacije-10662/10662>

- ***Pravilnik o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga***

<http://www.propisi.hr/print.php?id=9278>

- ***Godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2018. godini***

<https://mdomsp.gov.hr/pristup-informacijama/statisticka-izvjesca-1765/godisnje-izvjesce-2009/542>

- ***Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2017.***

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/SI-1628.pdf

- ***Državni zavod za statistiku – Popis stanovništva 2011. – Grad Zagreb***

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup21.html

- ***BDP Grad Zagreb, 2016. godina***

<https://www.zagreb.hr/bruto-domaci-proizvod/1036>

- **Program za mlade Grada Zagreba od 2015. do 2018. godine**

<https://www.zagreb.hr/program-za-mlade-grad-a-zagreb-a-od-2015-do-2018/86375>

- **Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje od 2014.-2020.**

<https://www.zagreb.hr/socijalni-plan-grad-a-zagreb-a-2014-2020/70651>

- **Izješće Akcijskog plana za 2017. Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. – 2020.**

[http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C1258288001FA7A0/\\$FILE/02%20Izvj%C5%A1%C4%87e.pdf](http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C1258288001FA7A0/$FILE/02%20Izvj%C5%A1%C4%87e.pdf)

- **Proračun Grada Zagreba za 2017.**

<https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/financije/PRORACUN%202017/Prora%C4%8Dun%20za%202017%20.pdf>

- **Pravilnik o financiranju udruga iz proračuna Grada Zagreba**

<http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2016&broj=240&akt=93b31cbe478f332bc12580990025b69a>

- **Program financiranja udruga iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u 2019.**

<http://www1.zagreb.hr/zagreb/slglasnik.nsf/7ffe63e8e69827b5c1257e1900276647/6f0e3d0e75643ac6c125836a0023236f?OpenDocument>

- **Izješće o izvršenju programa udruga iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u 2017.**

[http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C125829C0027C69E/\\$FILE/23%20Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf](http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/C12581370033D600C125829C0027C69E/$FILE/23%20Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf)

- **Izješće o izvršenju programa udruga iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u 2018.**

[http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/c12581370033d600c12583f500485e48/\\$FILE/23%20Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20Programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf](http://web.zagreb.hr/Sjednice/2017/sjednice_skupstine_2017.nsf/0/c12581370033d600c12583f500485e48/$FILE/23%20Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20izvr%C5%A1enju%20Programa%20financiranja%20udruga%20iz%20podru%C4%8Dja%20prevencije%20neprihvatljivog%20p.pdf)

- **Komparativna Socijalna slika Grada Zagreba za 2017. i 2018. godinu**

https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/socijalna_skrb/razno/Socijalna%20slika%20Grada%20Zagreb-a-za-202017.%20i-202018.%20godinu.pdf

- **Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave**

<http://centar-dugave.hr/opcenito/>

- **Godišnje izvješće o radu Centra Dugave za 2018- godinu**

<http://centar-dugave.hr/wp-content/uploads/2019/01/GODISNJE-IZVJESCE-O-RADU-CENTRA-ZA-2018.pdf>

- **Dječji dom Zagreb**

<https://domzadjecu.hr/wp/>

- **Individualni plan transformacije DD Zagreb**

<https://domzadjecu.hr/wp/wp-content/uploads/2013/12/Individualni-plan-transformacije-DD-Zagreb.docx>

- ***Udruga Igra***

<http://mmh.hr/hr/organizacija/udruga-igra>

- ***Državni zavod za statistiku – Popis stanovništva 2011. – Grad Split***

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup17_4090.html

- ***Gradski program za mlade grada Splita za razdoblje od 2017. do 2020. godine***

<http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=17622>

- ***Proračun Grada Splita za 2019. godinu s projekcijama za 2020. i 2021. godinu***

<https://www.split.hr/gradska-uprava/proracun>

- ***Zaključak o prihvaćanju sufinanciranja projekata udruga iz područja socijalne skrbi i zdravstvene zaštite i demografije za ostvarivanje prava na financijske potpore u okviru raspoloživih sredstava iz Proračuna Grada Splita za 2019. godinu***

<http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=27523>

- ***Zaključak o prihvaćanju sufinanciranja projekata udruga iz područja socijalne skrbi i zdravstvene zaštite i demografije za ostvarivanje prava na financijske potpore u okviru raspoloživih sredstava iz Proračuna Grada Splita za 2018. godinu***

<http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=22412>

- ***Centar za pružanje usluga u zajednici Split***

<https://www.dzo-split.hr/>

- ***Centar za pružanje usluga u zajednici Split – Godišnje izvješće za 2018. godinu***

https://www.dzo-split.hr/prilozi/GODISNJE%20IZVIJESCE_2018.pdf

- ***Udruga Most – Centar podrške za djecu i mlade s problemima u ponašanju***

<https://www.most.hr/centar-podrske-za-djecu-i-mlade-s-problemima-u-ponasanju>

- ***Vijeće za provedbu programa prevenciju kriminaliteta***

<https://www.split.hr/gradska-uprava/gradsko-vijece/radna-tijela/vijece-za-provedbu-programa-prevencije-kriminaliteta-na-podrucju-grada-splita>

- ***Strategija unaprjeđenja prevencije kriminaliteta kroz multidisciplinarni pristup i vodstvo lokalne vlasti u gradu Splitu za razdoblje 2013. – 2015.***

<https://www.split.hr/ukljuci-se/prevencija-kriminaliteta/program-rada-vijeca/lgs.axd?t=16&id=19714>

- ***Državni zavod za statistiku – Popis stanovništva 2011. – Grad Osijek***

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup14_3123.html

- ***Program za mlade na području grada Osijeka za razdoblje 2018.-2021.***

<https://www.osijek.hr/dokumenti/program-za-mlade-na-podrucju-grada-osijeka-2018-2021/>

- **Program javnih potreba u socijalnoj skrbi i zdravstvu Grada Osijeka za 2019. godinu**

<https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/2019/04/1116-socijalna-skrb.pdf>

- **Odluka o odobravanju financijskih sredstava udrugama iz Proračuna Grada Osijeka u 2019.**

<https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/2019/01/Odluka-o-odobravanju-financijskih-sredstava-udrugama-iz-Prora%C4%8Duna-Grada-Osijeka-u-2019..pdf>

- **Javni natječaj za financiranje projekata i programa udruga iz Proračuna Grada Osijeka u 2018.**

<https://www.osijek.hr/natjecaji/javni-natjecaj-za-financiranje-projekata-i-programa-udruga-iz-proracuna-grada-osijeka-u-2017-odluka-o-odobravanju-financijskih-sredstava-udrugama-iz-proracuna-grada-osijeka-u2018/>

- **Odluka o odobravanju financijskih sredstava udrugama iz Proračuna Grada Osijeka u 2017.**

<https://www.osijek.hr/natjecaji/odluka-o-odobravanju-financijskih-sredstava-udrugama-iz-proracuna-grada-osijeka-u-2017/>

- **Socijalni plan OBŽ 2015.-2020.**

http://www.obz.hr/hr/pdf/glasnik/2015/414_zakljucak_o_donosenju_socijalnog_plana_osjecko_baranjske_zupanije_2015_2020.pdf

- **Udruga za rad s mladima Breza**

<http://breza.hr/>

- **Državni zavod za statistiku – Popis stanovništva 2011. – Grad Rijeka**

https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup08_3735.html

- **Program za mlade Grada Rijeke za razdoblje 2018. - 2022. godine**

<https://sn.rijeka.hr/2017/12/program-za-mlade-grada-rijeka-za-razdoblje-2018-2022-godine/>

- **Dom za odgoj djece i mladeži Rijeka**

<https://dzo-rijeka.hr>

- **Proračun Grada Rijeke za 2019. godinu**

<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2018/12/Prora%C4%8Dun-Grada-Rijeke-za-2019.-godinu-i-projekcija-za-2020.-i-2021.-godinu.pdf>

- **Proračun Grada Rijeke za 2018. godinu**

<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2017/12/Prora%C4%8Dun-1.pdf>

- **Proračun Grada Rijeke za 2020. godinu**

<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2019/12/Prora%C4%8Dun-Grada-Rijeke-za-2020.-godinu-i-projekcija-za-2021.-i-2022.-godinu.pdf>

- **Financiranje projekata programa udruga u zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi u gradu Rijeci u 2019. godini**

<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2019/04/Prijedlog-zaklju%C4%8Dka-o-sufinanciranju-projekata-programa-u-zdravstvenoj-za%C5%A1titi-i-socijalnoj-skrbi-u-gradu-Rijeci-u-2019.-godini.pdf>

- ***Financiranje projekata programa udruga u zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi u gradu Rijeci u 2018. godini***

<https://www.rijeka.hr/wp-content/uploads/2018/04/Prijedlog-zaklju%C4%8Dka-o-sufinanciranju-projekataprograma-u-zdravstvenoj-za%C5%A1titi-i-socijalnoj-skrbi-u-gradu-Rijeci-u-2018.-godini.pdf>

- ***Financiranje projekata programa udruga u zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi u gradu Rijeci u 2020. godini***

<https://www.rijeka.hr/announcement/javni-natjecaj-za-odabir-projekata-programa-u-zdravstvenoj-zastiti-socijalnoj-skrbi-u-2020-godini/>

- ***Centar za osobni i profesionalni razvoj „Sreća“***

<http://centarsreca.hr/za-nasu-djecu/>